

UiT Norges arktiske universitet

Handelshøgskolen ved UiT

Økonomiske konsekvenser av økt skattekostnad for en havbruksaktør

En casestudie av familiebedriften Kleiva Fiskefarm AS

Rakel Ingeborg Hansen og Sara Aamodt Grønlie

Masteroppgave i økonomi og administrasjon, BED-3901, mai 2023

Forord

Denne masteroppgaven markerer avslutningen på masterstudiet i økonomi og administrasjon på Handelshøgskolen ved Universitetet i Tromsø. Det siste halvåret har vært utfordrende og lærerikt. Vi sitter igjen med gode minner og mange gode erfaringer som vi tar med oss på veien videre.

Vi ønsker å takke vår veileder Bernt Arne Bertheussen. Takk for at du har bidratt med ditt engasjement, konstruktive tilbakemeldinger og gode ideer. Vi ønsker også å takke vår biveileder, Hallgeir Hemmingsen, for gode innspill og veiledning gjennom hele prosessen. Takk for all tid dere har viet til vår masteroppgave. Videre ønsker vi å takke forskningsgruppen vår, Arnt Gunnar, Fredrik, Markus og Vegard. Sammen har vi hatt gode diskusjoner, som har bidratt til å heve oppgaven vår. Dere har vært gode støttespillere og kommet med mange gode innspill. Vi vil også takke Mille Marie og Nils Arne for at dere tok dere tid til å korrekturlese oppgaven. Samboeren til Sara, Juel Erik, fortjener en spesiell takk for at han passet så godt på valpen vår dette halvåret.

Til slutt vil vi takke for oss som studenter på Handelshøgskolen ved UiT. Vi ser nå frem til nye utfordringer i arbeidslivet.

Tromsø, 29. mai 2023

Rakel Ingeborg Hansen og Sara Aamodt Grønlie

Sammendrag

Havbruksnæringen er en av de mest lønnsomme næringene i Norge. De naturgitte fortrinnene i kombinasjon med reguleringer fra myndighetene gir opphav til en ekstraordinær avkastning. På bakgrunn av dette foreslår regjeringen å innføre grunnrenteskatt på havbruk. Innføring av grunnrenteskatt og endringer i verdsettelsesregler av havbrukstillatelser gjør at havbruksaktører og deres eiere stilles overfor store skatteendringer på relativt kort tid.

I denne oppgaven undersøker vi hvilke økonomiske konsekvenser de økte skattekostnadene kan ha for en mindre havbruksaktør. Problemstillingen er derfor:

«Hva kan de bedriftsøkonomiske konsekvensene av økt skattekostnad være for en havbruksaktør?»

Problemstillingen besvares gjennom en casestudie av familiebedriften Kleiva Fiskefarm AS. Selskapet er innehavere av totalt seks havbrukstillatelser, hvorav tre av disse er ervervet før 1998. Tidligere gjaldt ikke formuesskatteplikten for tillatelser ervervet før 1998, men fra inntektsåret 2022 skal også tillatelser ervervet før 1998 medberegnes i skattepliktig formue. Med utgangspunkt i Kleiva Fiskefarm AS årsregnskaper fra 2016 til 2021, undersøker vi hvilke økonomiske konsekvenser økt skattekostnad kan ha for bedriften. Grunnrenteskatten beregnes etter regjeringens forslag til Stortinget i Prop. 78 LS (2022-2023), og formuesskatten beregnes etter reglene i skatteloven.

Resultatet viser at Kleiva Fiskefarm AS kun skal betale grunnrenteskatt i to av seks år. Dette indikerer at en mindre aktør, som Kleiva Fiskefarm AS, skjermes av det foreslåtte bunnfradraget. Videre viser resultatene at de nye verdsettelsesreglene medfører en betydelig høyere skattepliktig formue for selskapets eiere. Den totale skattekostnaden reduserer selskapets likviditet og soliditet. I år med noe lavere årsresultat kan Kleiva Fiskefarm AS få utfordringer med å betjene de økte skattene. Likevel viser resultatene at selskapet har god soliditet, selv etter økt skattekostnad.

Nøkkelord: Grunnrenteskatt, formuesskatt, skattekostnad, havbruksnæringen, oppdrettsselskap

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	AKTUALISERING	1
1.2	PROBLEMSTILLING.....	2
1.3	AVGRENSNINGER OG STRUKTUR	3
2	TEORI.....	4
2.1	SKATT.....	4
2.1.1	<i>Selskapskatt</i>	5
2.1.2	<i>Eiendomsskatt</i>	6
2.2	GRUNNRENTESKATT	6
2.2.1	<i>Grunnrente</i>	6
2.2.2	<i>Opphav til grunnrente</i>	7
2.2.3	<i>Utforming av grunnrenteskatt</i>	11
2.2.4	<i>Grunnrenteskatt på havbruk</i>	12
2.3	PRODUKSJONSAVGIFT.....	16
2.4	FORMUESSKATT.....	17
2.4.1	<i>Verdssettelse av formuesobjekter</i>	19
2.4.2	<i>Verdssettelse av havbrukstillatelser</i>	20
3	HAVBRUKSNÆRINGEN.....	22
3.1	HISTORIE	22
3.2	LØNNSØMHET OG VEKST	23
3.3	REGULERINGER.....	24
3.3.1	<i>Havbrukstillatelser</i>	24
3.3.2	<i>Auksjon av havbrukstillatelser</i>	26
3.3.3	<i>Trafikklyssystemet</i>	27
3.4	FISKEVELFERD	29
3.4.1	<i>Lakselus</i>	29
3.4.2	<i>Dødelighet</i>	30
3.5	KLEIVA FISKEFARM AS	31
3.5.1	<i>Nøkkeltall</i>	32
3.5.2	<i>Kleiva Fiskefarms høringssvar</i>	34
4	FORSKNINGSDESIGN OG METODE.....	36
4.1	FORSKNINGSDESIGN.....	36
4.1.1	<i>Kontrafaktisk metode</i>	36
4.2	METODISK TILNÆRMING.....	37
4.2.1	<i>Casedesign</i>	37

4.3	DATAINNSAMLING.....	38
4.3.1	<i>Sekundærdata</i>	38
4.3.2	<i>Utvalg og analyseperiode</i>	39
4.4	BEREGNINGSMETODER.....	40
4.4.1	<i>Beregning av grunnrenteskatt</i>	40
4.4.2	<i>Beregning av formuesskatt</i>	42
4.4.3	<i>Beregning av total skattekostnad</i>	43
4.5	KVALITETSKRITERIER.....	44
4.5.1	<i>Reliabilitet</i>	44
4.5.2	<i>Validitet</i>	45
5	RESULTATER.....	46
5.1	ISOLERT EFFEKT AV GRUNNRENTESKATT.....	46
5.2	ISOLERT EFFEKT AV FORMUESSKATT.....	49
5.3	EFFEKT AV TOTAL SKATTEKOSTNAD.....	52
6	DISKUSJON.....	54
6.1	ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV GRUNNRENTESKATT.....	54
6.2	ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV FORMUESSKATT.....	56
6.3	ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV TOTAL SKATTEKOSTNAD.....	57
6.4	BEGRENSNINGER VED STUDIEN.....	59
6.5	IMPLIKASJONER OG VIDERE FORSKNING.....	60
	REFERANSELISTE.....	62
	VEDLEGG.....	70
	VEDLEGG 1: BEREGNING AV GRUNNRENTESKATT FOR KLEIVA FISKEFARM AS.....	70
	VEDLEGG 2: BEREGNING AV FORMUESSKATT OG UTBYTTESKATT FOR KLEIVA FISKEFARM AS.....	71
	VEDLEGG 3: BEREGNING AV TOTAL SKATTEKOSTNAD FOR KLEIVA FISKEFARM AS.....	72
	VEDLEGG 4: HØRINGSSVAR – KLEIVA FISKEFARM AS.....	73

Figurliste

Figur 1: Oppdeling av totalavkastning (NOU 2022: 20).....	7
Figur 2: En ressursbasert interessentmodell (Bertheussen & Vassdal, 2023).....	8
Figur 3: Norsk eksport av sjømat fra havbruk (Norges Sjømatråd, 2023).....	23
Figur 4: Kart over produksjonsområdene (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a)	28
Figur 5: Tap i produksjon 2005-2023 (Barentswatch, 2023a)	30

Tabelloversikt

Tabell 1: Nøkkeltall for Kleiva Fiskefarm AS (Kleiva Fiskefarm AS, 2016 - 2021).....	32
Tabell 2: Illustrasjon av skattegrunnet (Prop. 78 LS (2022-2023))	41
Tabell 3: Grunnrenteskatt og produksjonsavgift.....	47
Tabell 4: Likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift.....	48
Tabell 5: Soliditet før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift	48
Tabell 6: Lønnsomhet før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift	49
Tabell 7: Balanseført verdi og markedsverdi av havbrukstillatelser	50
Tabell 8: Økt formuesskatt.....	50
Tabell 9: Formuesskatt og utbytteskatt	50
Tabell 10: Likviditetsgrad 2 før og etter formuesskatt og utbytteskatt	51
Tabell 11: Soliditet før og etter formuesskatt og utbytteskatt.....	51
Tabell 12: Total skattekostnad	52
Tabell 13: Likviditetsgrad 2 før og etter økt skattekostnad	53
Tabell 14: Soliditet før og etter økt skattekostnad	53
Tabell 15: Effektiv skattekostnad før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift	58

1 Innledning

1.1 Aktualisering

Havbruksnæringen er en av de mest lønnsomme næringene i Norge (Baklien, 2020; Olaussen, 2018). Næringen bidrar til høye eksportinntekter, sysselsetting, bosetting og utbygging av infrastruktur i kommuner langs hele kysten. Gode strømforhold og oksygenrikt vann er blant flere faktorer som gir Norge naturlige fortrinn for havbruk (NOU 2022: 20). De naturgitte fortrinnene i kombinasjon med reguleringer fra myndighetene gir opphav til en ekstraordinær avkastning omtalt som grunnrente (NOU 2022: 20). Grunnrenten har steget markant de siste årene, og i 2021 var grunnrenten beregnet til 11,8 milliarder kroner (Finansdepartementet, 2022a). Denne ekstraordinære avkastningen har gitt opphav til noen av de største privateide formuene i Norge (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Forslaget fra regjeringen om å innføre grunnrenteskatt på havbruk ble første gang fremlagt i 2019. Grunnrente ble den gang ikke realisert, men regjeringen innførte i stedet en produksjonsavgift. Høsten 2022 foreslo regjeringen igjen å innføre grunnrenteskatt på havbruk fra 1. januar 2023 (Finansdepartementet, 2022a). Videre ble forslaget presisert i en proposisjon til Stortinget våren 2023 (Prop. 78 LS (2022-2023)). Forslaget begrunnes i hovedsak med den gode lønnsomheten i næringen og bruken av naturressurser som tilhører fellesskapet (Finansdepartementet, 2022a). Forslaget bygger videre på et ønske om en mer rettferdig fordeling av den ekstraordinære avkastningen som muliggjøres med tillatelsene til å utnytte felles naturressurser (NOU 2022: 20). Høringsforslaget høsten 2022 førte til sterke reaksjoner fra hele næringen og over 400 hørings svar. Flere av de større aktørene i næringen varslet til sammen over tusen permitteringer som følge av innføring av grunnrenteskatten (Sjømat Norge, 2022).

Innføring av grunnrenteskatt i havbruksnæringen øker den totale skattekostnaden for havbruksnæringen og bedriftseierne. Selskapene i næringen betaler selskapskatt, eiendomsskatt, produksjonsavgift og eksportavgift. Eierne av oppdrettsselskapene betaler formuesskatt og utbytteskatt. Utbytteskatten er mindre debattert, mens formuesskatten er mer kontroversiell, og er særlig aktuell for havbruksnæringen, da næringen kjennetegnes ved at noen få privatpersoner har store eierandeler (Finansdepartementet, 2022c). Motstandere av formuesskatten argumenter blant annet for at skatten rammer selskapenes likviditet og soliditet, og at den favoriserer utenlandsk eierskap (Finansdepartementet, 2022c). I tillegg er det relevant å hensynte at verdsettelsesregler for havbrukstillatelsene også er endret.

Tillatelsene er immaterielle eiendeler med økonomisk verdi og skal medberegnes ved skattepliktig formue. Havbrukstillatelser tildelt før 1998 skal verdsettes lik markedsverdien fra og med 1. januar 2022, noe som øker formuen og dermed skattegrunnlaget (Finansdepartementet, 2022c). Endringene antas å være betydelige for det samlede skattetrykket til havbruksnæringen, og det er derfor interessant å se nærmere på effekten av dette.

1.2 Problemstilling

Denne oppgaven omhandler den økte skattekostnaden i havbruksnæringen, med utgangspunkt i proposisjonen til Stortinget våren 2023, og nye verdsettelsesregler av havbrukstillatelser (Prop. 78 LS (2022-2023)). Forslaget og de nye reglene kritiseres for å føre med seg store økonomiske konsekvenser for aktørene i næringen. Det er dermed interessant å undersøke de økonomiske konsekvensene økt skattekostnad kan ha. Med bakgrunn i dette har vi utformet følgende problemstilling:

«Hva kan de bedriftsøkonomiske konsekvensene av økt skattekostnad være for en havbruksaktør?»

Endringene i praktisering av formuesbeskatning har en særlig innvirkning på mindre unoterte aktører i næringen. For å besvare problemstillingen skal vi derfor se på familiebedriften Kleiva Fiskefarm AS (heretter Kleiva Fiskefarm), som er en unotert aktør i næringen. Familiebedriften er lokalisert i Ibestad kommune og drives av familien Arvesen (Kleiva Fiskefarm AS, u.å.). De er innehavere av totalt seks havbrukstillatelser, inkludert én visningstillatelse og én grønn tillatelse (Akvakulturregisteret, 2023). For å besvare problemstillingen har vi hentet inn årsregnskap fra Kleiva Fiskefarm fra 2016 til 2021. Regnskapstallene brukes til å beregne den økte skattekostnaden, med utgangspunkt i Prop. 78 LS (2022-2023) og nye verdsettelsesregler. Videre vil vi se hvilke bedriftsøkonomiske konsekvenser økt skattekostnad kan ha for Kleiva Fiskefarms likviditet, soliditet og lønnsomhet. Det er av interesse å se nærmere på den isolerte effekten av grunnrenteskatt og formuesskatt, for å avdekke hva de ulike skattene kan utgjøre for Kleiva Fiskefarm. Problemstillingen er dermed dekomponert og utformet til følgende forskningsspørsmål:

1. Hva kan den isolerte effekten av grunnrenteskatt bli for Kleiva Fiskefarm?
2. Hva kan den isolerte effekten av formuesskatt bli for Kleiva Fiskefarm?
3. Hva kan effekten av den totale skattekostnaden bli for Kleiva Fiskefarm?

1.3 Avgrensninger og struktur

Avgrensninger

Forslaget om grunnrenteskatt på havbruk omfatter produksjon av laks, ørret og regnbueørret (Prop. 78 LS (2022-2023)). Da oppdrett av laks står for den største delen av produksjonen, avgrenses denne oppgaven til å kun se på lakseproduksjon. Videre vil endringer i verdsettelsesreglene kun omfatte unoterte aktører i næringen (Prop. 78 LS (2022-2023)). Vi avgrenser derfor oppgaven til å se på en mindre, unotert havbruksaktør. Analyseperioden er avgrenset fra 2016 til 2021.

Struktur

Oppgaven er delt inn i seks kapitler. Videre følger et teorigapittel der vi redegjør for grunnrente, grunnrenteskatt og gjeldende skatter i havbruksnæringen. For å gi leseren en forståelse og et innblikk i oppgavens kontekst, presenteres havbruksnæringen i kapittel tre. I dette kapitlet presenteres også Kleiva Fiskefarm og bedriftens nøkkeltall. I kapittel fire belyser vi de metodiske valgene som er gjort i forbindelse med datainnsamlingen, samt hvordan beregningene er gjennomført. Kapittel fem presenterer studiens resultater sammenlignet med bedriftens nøkkeltall. Avslutningsvis vil vi i kapittel seks diskutere studiens resultater med utgangspunkt i teorien og Kleiva Fiskefarms høringssvar.

2 Teori

I dette kapitlet skal vi presentere relevant teori for å besvare oppgavens problemstilling. Innledningsvis vil vi gi en teoretisk gjennomgang av skatt, herunder selskapsskatt og eiendomsskatt. Videre vil vi redegjøre for grunnrente, opphavet til grunnrente og hvordan grunnrenteskatt skal utformes i havbruksnæringen. Deretter vil vi redegjøre for gjeldene skatter i havbruksnæringen. Den siste delen av kapitlet omhandler formuesskatt og verdsettelse av havbrukstillatelser som formuesobjekt.

2.1 Skatt

Skatt defineres som «*betalinger eller pengeytelser fra det private til det offentlige*» (Skar, 2022). Det norske skattesystemet bygger på en enighet om at Norge er avhengig av betydelige skatteinntekter for å finansiere velferdsstaten (NOU 2022: 20). I Norge består skattesystemet av direkte og indirekte skatter. De direkte skattene betales gjennom innteks- og formuesskatt. De indirekte skattene er skatt som betales når en kjøper varer og tjenester, for eksempel merverdiavgiften (Skatteetaten, u.å.-c). Ifølge Grunnloven § 75 bokstav a, tilligger det Stortinget å gi og oppheve lover; det skal pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder. Det norske skattesystemet reguleres av lov om skatt av formue og inntekt, heretter kalt skatteloven. I henhold til skattelovens § 2-1 har enhver person bosatt i riket skatteplikt. Det norske skattesystemet er progressivt. Det betyr at personer med høy inntekt betaler en større andel av inntekten i skatt enn personer med lavere inntekt. Det er svært varierende hva som betales i skatt. Likevel skal alle få nyte det samme av fellesgodene fra det offentlige (NOU 2022: 20).

I Norge er skatt den viktigste inntekten til det offentlige, og den brukes til å finansiere offentlige velferdsgoder. Det er dermed viktig å ha et effektivt skattesystem som skaffer tilstrekkelige inntekter (Prop. 1 LS (2021-2022)). I følge NOU 2022: 20 bør hovedmålene i skattepolitikken blant annet innebære å finansiere offentlige utgifter, omfordele inntekt og formue og korrigere for markedssvikt (NOU 2022: 20). For å hensynta næringslivets effektivitet, må skattesystemet virke nøytralt. Skattesystemet skal med andre ord ikke virke vridende og påvirke skatteytters finansielle adferd (NOU 2022: 20). Videre må det vurderes hvilke type skatter som skal pålegges for å oppnå et effektivt skattesystem. Derav bør nøytrale skatter benyttes før eventuelle vridende skatter. Grunnrenteskatt er en nøytral skatteform (NOU 2022: 20). Det kan være utfordrende å balansere forholdet mellom effektivitet og

fordeling. Likevel er det antatt at grunnrenteskatt vil bidra til økt effektivitet og jevnere fordeling. Dersom man legger til grunn at aksjonærene i næringer med grunnrente utgjør en del av befolkningen som har høye inntekter, vil grunnrenteskatten bidra til å redusere de økonomiske ulikhetene i samfunnet (NOU 2022: 20).

2.1.1 Selskapsskatt

I likhet med enhver person som er bosatt i riket, er aksjeselskap og allmennaksjeselskap pliktig til å svare skatt, gitt at selskapet er hjemmehørende i Norge, jf. skatteloven § 2-2 første ledd bokstav a. Den norske bedriftsbeskatningen legger særlig vekt på prinsippene om at ulike investeringer, finansieringsformer, inntekter og tap skal behandles likt. Bedriftsbeskatningen skal i utgangspunktet ikke ivareta fordelingspolitiske hensyn, men sikre at staten får inntekter (Finansdepartementet, 2017). Dersom bedriften går med overskudd, skal det skattepliktige overskuddet være i samsvar med det bedriftsøkonomiske overskuddet (Finansdepartementet, 2017). Overskuddet skal skattlegges som alminnelig inntekt. I 2023 er skattesatsen for selskapsskatt på 22 prosent (Altinn, 2023a).

Personlige aksjonærer som er bosatt i Norge omfattes av aksjonærmodellen. Modellen er innført for å unngå at aksjeeiere ikke beskattes når selskapet går med overskudd, men heller når eieren mottar utbytte og gevinst. Modellen medfører at utbytte og gevinster, etter fratrukk for skjermingsfradrag, er skattepliktig som alminnelig inntekt (Skatteetaten, u.å.-a). Hvert år fastsetter Skattedirektoratet en skjermingsrente som brukes til å beregne skjermingsfradraget (Skatteetaten, u.å.-a). Skjermingsfradraget vil vise hvor stort utbytte en aksjonær kan motta skattefritt. Videre skal skattepliktig utbytte etter fradrag for skjerming, oppjusteres med en faktor på 1,72, jf. skatteloven § 10-11. Skattegrunnlaget av utbytte beskattes med 22 prosent (Altinn, 2023b). Utbytteskatt skal i teorien bli den samme som om man tar ut overskudd som lønn (Skatteetaten, u.å.-a).

Videre omfattes norske selskaper av fritaksmetoden. Denne gjelder for aksjeselskap som eier aksjer i andre selskap. Fritaket innebærer at selskapene fritas for beskatning av utbytte og gevinst på aksjer i andre selskap (Finansdepartementet, 2017). Hensikten med innføringen av fritaksmetoden er å unngå at inntekter, i form av utbytter og gevinster, beskattes flere ganger (Fiken, u.å.-a).

2.1.2 Eiendomsskatt

Eiendomsskatt er en kommunal skatt, hvilket innebærer at skatteprovenyet tilfaller kommunene i sin helhet (Prop. 78 LS (2022-2023)). Det er kommunestyret som skriver ut eiendomsskatten på faste eiendommer i hele kommunen, jf. eignedomsskattelova § 3. Skatten skrives ut med utgangspunkt i eiendommens omsetningsverdi per 1. januar i skatteåret, jf. eignedomsskattelova § 4. Hver enkelt kommune bestemmer selv hvordan skatten skal skrives innenfor rammene i eignedomsskattelova (Prop. 78 LS (2022-2023)). Eiendomsskatten skal ligge på mellom én og syv promille av eiendomsskattegrunnlaget (Skatteetaten, u.å.-b). Av eignedomsskattelova § 4 tredje ledd fremgår det at flytende anlegg i sjø for oppdrett av fisk fastsettes lik næringseiendom hvis anlegget har vært lokalisert i kommunen i over et halvt år, året før skattleggingsåret. Videre i paragrafen fremgår det at skatteobjektet også inkluderer installasjoner i oppdrettsanlegget, for eksempel merder. Finansdepartementets bestemmelser fastsetter at eiendomsskatt på flytende oppdrettsanlegg kommer til fradrag for grunnrenteinntekten i havbruksnæringen (Prop. 78 LS (2022-2023)).

2.2 Grunnrenteskatt

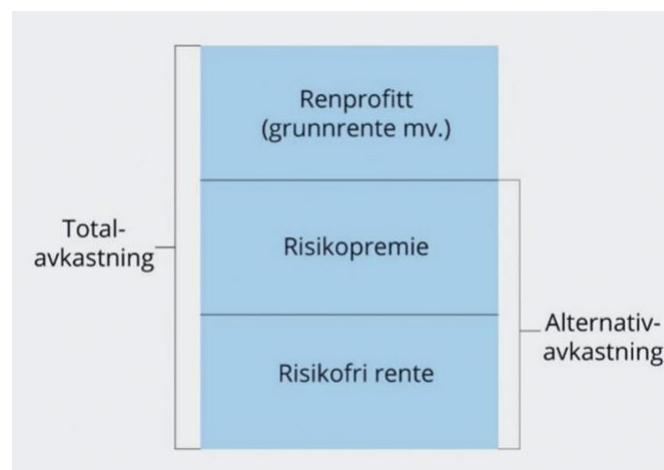
Høsten 2022 presenterte regjeringen et høringsforslag om å innføre grunnrenteskatt på havbruk. Forslaget skapte betydelig debatt, og regjeringen mottok over 400 høringsvar (Prop. 78 LS (2022-2023)). Basert på disse innspillene la regjeringen frem en stortingsproposisjon våren 2023. Begrunnelsen for forslaget er blant annet at havbruk har ekstraordinær avkastning, og at fellesskapet vil ha behov for økte inntekter i årene fremover for at Norge skal kunne finansiere det offentlige tjenestetilbudet og utjevne økonomiske forskjeller. For å sikre større inntekter, ønsker regjeringen å fordele fortjenesten av naturressursene som tilhører fellesskapet mer rettferdig (Finansdepartementet, 2022a; Prop. 78 LS (2022-2023)). I det følgende vil vi redegjøre for denne ekstraordinære avkastningen, kalt grunnrente.

2.2.1 Grunnrente

Når det forekommer økonomiske renter grunnet naturgitte forutsetninger, kan disse rentene kalles grunnrente (Misund et al., 2020). Grunnrente kan betegnes som en fordelaktig gevinst som oppstår ved å ha tilgang til en begrenset ressurs (Bertheussen & Vassdal, 2019; NOU 2022: 20). Den fordelaktige gevinsten ved å besitte de begrensede ressursene, kommer gjerne i form av ekstraordinær avkastning, omtalt som grunnrente (Folkvord & Furuseth, 2018). Betegnelsen grunnrente blir ofte brukt om alle elementer som bidrar til å skape ekstraordinær

avkastning i Norge (NOU 2019: 18). Tilgangen til knappe ressurser kan for eksempel oppstå gjennom myndighetsregulering. Dette kan være tillatelser som legger begrensninger for produksjon i næringen, noe som bidrar til å skape grunnrente. Naturressurser og tillatelser er ofte stedbundne og begrensede. Den begrensede tilgangen gjør at aktørene kan opprettholde en meravkastning over tid, uten risiko for nyetableringer i næringen (Greaker & Lindholt, 2019). Meravkastningen som oppstår fra stedbundne ressurser inngår i begrepet grunnrente (NOU 2022: 20).

Grunnrente fremkommer som en del av bedriftens totalavkastning. Avkastningen kan dekomponeres i risikofri rente, risikopremie og grunnrente, som vist i figur 1. Risikofri rente og risikopremie utgjør alternativavkastningen. Dette er avkastningen bedriften kunne oppnådd ved en alternativ investering med lik risiko i et annet marked (NOU 2022: 20). Risikofri rente er avkastningen en kan forvente ved å investere uten risiko. Risikopremie er den meravkastningen investoren krever ved å bære risiko (NOU 2022: 20). Den tredje komponenten; grunnrente, er betegnelsen på profitten utover alternativavkastningen. Betegnelsen er avhengig av opphavet til den ekstraordinære avkastningen, som i havbruksnæringen er grunnrente (NOU 2022: 20).

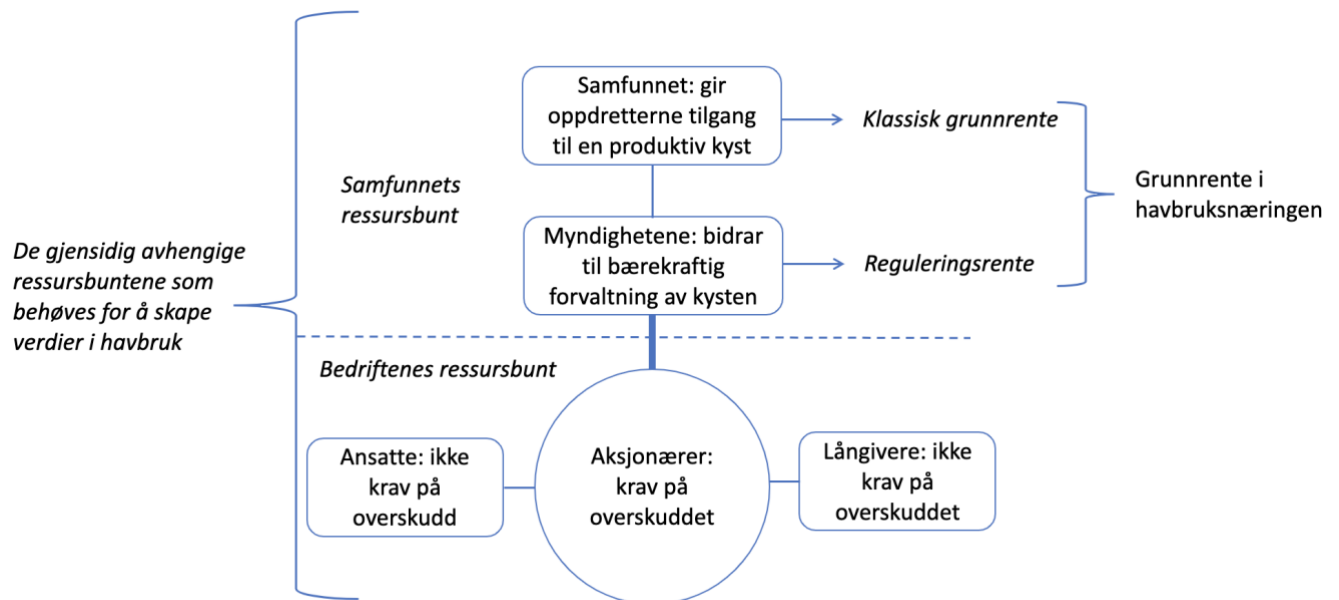

Figur 1: Oppdeling av totalavkastning (NOU 2022: 20)

2.2.2 Opphav til grunnrente

Grunnrente oppstår blant annet som et resultat av utnyttelse av stedbundne naturressurser (Folkvord & Furuseth, 2018; NOU 2022: 20). I havbruksnæringen er det likevel ikke naturressursene alene som bidrar til den ekstraordinære avkastningen (Bertheussen & Vassdal, 2023). I figur 2, inspirert av Bertheussen og Vassdal (2023), deles bedriftens evne til

å skape verdier i to, ressurser innad i bedriften og ressurser utenfor bedriften (samfunnets ressurser). Den opprinnelige modellen forklarer ressursene som kreves for å skape verdier i fiskeri, men den kan overføres til havbruk. Modellen under har dermed havbruksnæringen som utgangspunkt. I havbruk består samfunnets ressurser av naturressurser og reguleringer fra myndighetene (Bertheussen & Vassdal, 2023). Videre utdypes resultatet av disse faktorene.

Figur 2: En ressursbasert interessentmodell (Bertheussen & Vassdal, 2023)

2.2.2.1 Klassisk grunnrente

Klassisk grunnrente oppstår blant annet som et resultat av utnyttelse av stedbundne naturressurser (Bertheussen & Vassdal, 2019; NOU 2022: 20). De naturgitte fortrinnene vi besitter i Norge for drift av havbruk bidrar dermed til grunnrente. Fortrinnene består av dype fjorder, gode strømforhold og hyppig vannutskiftninger, egnede temperaturforhold og Golfstrømmen. De dype fjordene og øyene som ligger langs kysten skjerner for vær, som kan være skadelig og fordyrende for produksjonen. I tillegg har norskekysten høy vannkvalitet, med rikt oksygeninnhold og riktig saltholdighet (NOU 2019: 18). Dette er forhold som er spesielt godt egnet for havbruk og som bare finnes naturlig enkelte andre steder i verden. Chile, Canada, USA, Australia, Færøyene, Island, Irland og Skottland er land som også har naturgitte forhold, som er egnet til havbruk. Likevel er produksjonen i Norge og på Færøyene den mest kostnadseffektive. Dette skyldes i stor grad svært egnede forhold for produksjon (NOU 2019: 18). Selv med det naturgitte fortrinnet Norge besitter, er ressursene begrenset.

Det er ikke fri etableringsrett. Lokalitetene er derfor knappe ressurser og bidrar dermed til grunnrente (NOU 2019: 18). For at disse naturressursene skal bidra til å skape varig konkurransefortrinn og lønnsomhet, må det legges føringer for hvordan ressursene skal forvaltes. Det kreves altså offentlige reguleringer som fastsetter rammevilkårene for utvikling og drift av havbruk (NOU 2022: 20).

2.2.2.2 Reguleringsrente

Økologisk bærekraftig havbruk i Norge er strengt regulert gjennom et omfattende offentlig regelverk. Hovedelementene i hvordan havbruk skal driftes fremgår av Akvakulturloven, med flere underliggende regulerende forvaltningsorgan. Reguleringene har til hensikt å beskytte næringen, miljøet og fiskevelferden. Det er hovedsakelig miljøreguleringer som legger føringer for veksten av produksjonen, deriblant utdeling av havbrukstillatelser (NOU 2019: 18). Tillatelsene kommer i et begrenset antall og har et produksjonstak. Det vil si at hver tillatelse kun kan produsere en bestemt mengde fisk, kalt maksimalt tillatt biomasse (heretter MTB) (NOU 2019: 18). Denne ordningen gjør dermed havbrukstillatelser til en knapp ressurs, i tillegg til å skape produksjonsbegrensninger. For å sikre bærekraftig produksjonsvekst i næringen, har myndighetene utarbeidet et system kalt trafikklyssystemet, der det annethvert år gjøres miljømessige vurderinger. Vurderingene baseres på hvilken påvirkning lakselus har på den ville laksebestanden i produksjonsområdene. Blir påvirkningen for stor, må produksjonen reduseres (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a). Trafikklyssystemet bidrar dermed til å begrense produksjonen. Ved en begrenset produksjon, blir tilbudet av laks begrenset. Gitt at etterspørselen er stabil eller øker, vil dette normalt føre til økte priser og økt lønnsomhet.

Det er i tillegg strenge reguleringer for hvilke lokaliteter som kan brukes til drift av havbruk. Det kreves godkjenning fra både kommune og andre offentlige myndigheter, før en kan ta i bruk en bestemt lokalitet (NOU 2022: 20). Begrenset antall lokaliteter, havbrukstillatelser, produksjonsbegrensninger og øvrige reguleringer gir opphav til ressursknapphet i næringen. Den ekstraordinære avkastningen som oppstår som følge av myndighetenes reguleringer kalles reguleringsrente (NOU 2022: 20).

2.2.2.3 Grunnrente i havbruksnæringen

Avkastningen i havbruksnæringen har gjennomsnittlig vært høyere enn industrien generelt de ti siste årene (NOU 2019: 18). Denne ekstraordinære avkastningen kan i seg selv være en god indikasjon på at det foreligger grunnrente (NOU 2019: 18). Beregninger gjort av Greaker og

Lindholt i 2019 viser til grunnrente i ulike industrier, deriblant havbruksnæringen. Beregningene viser til noe økning i grunnrente fra tidlig 2000-tallet, og fra 2012 ser man en vesentlig brattere stigning (Greaker & Lindholt, 2019). For at en bedrift skal ha en ekstraordinær avkastning over tid, må det foreligge varige konkurransefortrinn (Barney, 2014). Teorien om Porters fem drivkrefter utgjør en analyse av konkurranse og lønnsomhet i et marked. Modellen utgjør eksterne faktorer for en aktør i en konkurranseutsatt næring. Hvis aktøren analyserer forholdene og legger en konkurransedyktig strategi, vil de kunne oppnå varige konkurransefortrinn og langsiktig profitt. Dette vil forklare hvorfor noen aktører har høyere avkastning enn andre i samme næring (Porter, 1997). De fem eksterne faktorene består av trusler fra nye aktører, konkurrerende aktører i næringen, leverandørens forhandlingskraft og maktposisjon, kundenes kjøpekraft og maktposisjon, samt trusler fra substitutter (Porter, 1997).

I norsk havbruksnæring er trusler fra nye aktører og konkurrenter de aktuelle faktorene. Disse truslene blir bortimot eliminert i næringen. De eksisterende aktørene har allerede hver sin markedsandel, i form av havbrukstillatelser. Dette gjør det vanskelig for nye aktører å tre inn i næringen. Når tillatelsene er en knapphet og selges på auksjon, skaper det svært høye etableringskostnader og dermed øker inngangsbarrierene.

Når det gjelder trusler fra konkurrerende aktører i næringen, omhandler det aktører som produserer lignende produkter eller tjenester til samme kundegruppe. I tillegg må man analysere graden av produktdifferensiering og byttekostnader. Like produkter og lave byttekostnader fører til økt konkurranse (Porter, 1997). Noe forenklet kan man si at i havbruk produserer aktørene samme produkt, og det er lave byttekostnader. Dette skulle tilsi at det forekommer et varig prispress. Havbrukstillatelsene hindrer dette og legger et produksjonstak, som utgjør markedsandelen for hver aktør. Markedsandelen kan dermed ikke bli overtatt av konkurrenter (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a). De eksisterende aktørene i næringen besitter dermed knappe ressurser i form av tillatelser og godkjente lokaliteter, som ikke er mulig å kopiere. Dette kan føre til et varig konkurransefortrinn for hele næringen (Bertheussen & Vassdal, 2019).

Lønnsomheten som deretter oppstår vil skape en ekstraordinært avkastning, som enhver aktør i havbruksnæringen har muligheten til å skape (Bertheussen & Vassdal, 2019). I havbruksnæringen er det dermed samspillet mellom de naturgitte fortrinnene og reguleringer fra myndighetene som er opphavet til grunnrente (NOU 2022: 20). Dette er vist i figur 2. I

tillegg til reguleringer fra myndighetene og knappe naturressurser, er det andre faktorer som teknologi, erfaring og tilegnet kunnskap som kan bidra til ekstraordinær avkastning i havbruksnæringen (NOU 2019: 18).

2.2.3 Utforming av grunnrenteskatt

Det finnes flere metoder for skattlegging av grunnrente. Det skilles mellom overskuddsbaserte og bruttobaserte metoder. De overskuddsbaserte modellene er avhengig av lønnsomheten i bedriften, mens de bruttobaserte modellene er uavhengig av lønnsomheten (Prop. 78 LS (2022-2023)). I havbruksnæringen skal grunnrenten skattlegges som en overskuddsbasert skatt (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dersom en overskuddsbasert grunnrenteskatt er riktig utformet, vil den virke nøytral. En nøytral skatt bygger på forutsetningen om at en lønnsom investering før skatt, også vil være lønnsom etter skatt. Ved en nøytralt utformet skatt, kompenserer staten selskapet for en del av selskapets kostnader ved å binde kapital (Prop. 78 LS (2022-2023)). Kompensasjonen til selskapet vil være tilsvarende skattesatsen på grunnrenteskatten (NOU 2022: 20). Selskapet vil også få kompensasjon i form av fradrag for investeringsutgiften. Når selskapet tjener på investeringen, krever staten sin andel av internrenten. Dersom investeringen gir en nåverdi lik null, vil også skatten ha en nåverdi lik null. Gir investeringen en positiv nåverdi, vil staten kreve sin andel av nåverdien tilsvarende skattesatsen. Det er flere måter å utforme en nøytral grunnrenteskatt på, og hovedmodellene for utforming er kontantstrømskatt og periodisert overskuddsskatt. Hovedforskjellen mellom de ulike metodene er tidsfordeling av skatteinntektene (NOU 2022: 20; Prop. 78 LS (2022-2023)).

2.2.3.1 Kontantstrømskatt

Kontantstrømmen viser inn- og utbetalinger i bedriften, og vil gi en oversikt over de likvide midlene. Når grunnrenteskatten utformes som en kontantstrømskatt, følger skattegrunnlaget virksomhetens inn- og utbetalinger. Dersom innbetalingene er større enn utbetalingene, har virksomheten en positiv netto kontantstrøm (Fiken, u.å.-b; NOU 2022: 20). Dette vil være skattegrunnlaget for det virksomheten må betale til staten. Dersom utbetalingene er større enn innbetalingene, er skattegrunnlaget for kontantstrømskatten negativt. Ved et negativt skattegrunnlag skal det negative skattegrunnlaget fremføres med et rentetillegg til skattegrunnlaget blir positivt, alternativt skal staten utbetale skatten (NOU 2022: 20). Kontantstrømskatt antas å være en nøytral skatt. Dersom en virksomhet skal gjøre nye investeringer, kan staten regnes som en medinvestor. Staten dekker sin del av investeringskostnaden, mot at de mottar sin del av nettoinntekten. Hvor mye staten dekker av

investeringskostnaden og hvor mye de mottar av nettoinntekten, avhenger av hvilken skattesats grunnrenteskatten har. Internrenten på investeringen vil være den samme, med eller uten grunnrenteskatt (NOU 2022: 20). Ved bruk av kontantstrømskatt vil inntekter og investeringer skattlegges løpende. Dette betyr at inntektene og investeringene skattlegges idet de opptjenes eller pådras (Finansdepartementet, 2022a). utfordringer som oppstår ved kontantstrømskatt, er at inntektene til staten kan komme lenge etter at de har gjort investeringen. Dersom skattesatsen endres over tid, kan staten få utfordringer knyttet til kontantstrømskatten (NOU 2022: 20).

2.2.3.2 Periodisert grunnrenteskatt

Periodisert grunnrenteskatt er en annen metode for å skattlegge grunnrenten. Ved bruk av denne skatten vil investeringsfradragene fordeles over tid. Dette gjøres gjennom avskrivninger og en kompensasjon fra staten, ofte kalt for friinntekt. Nåverdien av avskrivningene og friinntekten skal tilsvare verdien av investeringsfradraget som brukes i kontantstrømskatten (NOU 2019: 18; NOU 2022: 20). utfordringer knyttet til periodisert grunnrenteskatt er hvilket nivå friinntekten skal være på. Uenighet og usikkerhet rundt friinntekten gjør at utformingen er mer utsatt for press, noe som er en ulempe for staten (NOU 2022: 20).

Tidligere har periodisert grunnrenteskatt vært den vanligste utformingen av nøytral grunnrenteskatt, og utformingen er brukt i både vannkraft og petroleumsvirksomhet. Dette er imidlertid i endring, og i likhet med havbruksnæringen, er det kontantstrømskatt som skal brukes i vannkraft og petroleumsvirksomhet fremover (NOU 2022: 20).

2.2.4 Grunnrenteskatt på havbruk

I september 2018 besluttet Stortinget å nedsette et utvalg for å vurdere utformingen av grunnrenteskatt i havbruksnæringen (NOU 2019: 18). Utvalget blir kalt Havbruksskatteutvalget. Utvalget skulle vurdere ulike beskatningsformer og hvordan skatteinntektene skulle fordeles (NOU 2019: 18). NOU 2019: 18 «Skattlegging av havbruksvirksomhet» ble publisert i 2019, og ble benyttet som utgangspunkt for regjeringens høringsforslag høsten 2022.

Høringsforslaget gjelder innføring av grunnrenteskatt på havbruk. Forslaget begrunnes med at fellesskapet vil trenge større inntekter i årene fremover slik at staten kan fortsette å finansiere de offentlige velferdsgodene, og jevne ut de økonomiske forskjellene. Regjeringen ønsker å

øke skatteinntektene fremfor å gjøre kutt i velferd som pensjon, helse, politi og eldreomsorg. For å sikre større inntekter, ønsker regjeringen å fordele inntektene fra naturressursene mer rettferdig (Finansdepartementet, 2022a). Videre begrunnes høringsforslaget med at havbruksnæringen har en betydelig grunnrente, grunnet samspill mellom naturgitte fortrinn og offentlige reguleringer. Samfunnet stiller naturressurser til disposisjon og legger til rette for havbruk, og skal dermed sikres en andel av grunnrenten (Finansdepartementet, 2022a). Videre begrunnes forslaget med at grunnrenteskatten er lønnsomhetsjustert. Grunnrenten varierer fra år til år, og grunnrenteskatten vil dermed variere med overskuddet i den enkelte bedrift. Dette er en fordel for næringen, da grunnrenteskatten bare vil gjelde for de årene med ekstraordinær avkastning (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Høringsforslaget mottok over 400 høringssvar (Finansdepartementet & Statsministerens kontor, 2023). Forslaget skapte sterke reaksjoner. Kommuner, fylkeskommuner, interesseorganisasjoner og aktører i næringen har lagt frem sin mening om den foreslåtte grunnrenteskatten. Kritikken gjelder i hovedsak at det foreslåtte bunnfradraget er for lite. Det argumenteres for at det ikke vil skjerme mindre aktører, slik det har til hensikt å gjøre (Prop. 78 LS (2022-2023)). Videre kritiseres forslaget med at lønnsomheten i næringen ikke bare skyldes naturgitte forhold, men også produktutvikling, markedsføring, valutakurser og reguleringene av næringen. Likevel er det flere som viser til at næringen har vilje og evne til å betale mer skatt, men de er kritiske til nivået og utformingen av den foreslåtte grunnrenteskatten (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Basert på disse innspillene kom regjeringen med et nytt forslag våren 2023. Grunnrenteskatt på havbruk skal utformes som en overskuddsbasert kontantstrømskatt. Skattesatsen som foreslås er satt til 35 prosent, som er noe lavere enn forslaget høsten 2022 som var på 40 prosent. Selskapsskatten skal beregnes før grunnrenteskatten, som gir en marginalsattesats på 57 prosent (Prop. 78 LS (2022-2023)). Den formelle skattesatsen blir da satt til 44,9 prosent (Prop. 78 LS (2022-2023)). Regjeringen foreslår også en økning i produksjonsavgiften satt til 90 øre per kilo sløyd fisk. Plikten til å betale grunnrenteskatt faller på innehavere av kommersielle havbrukstillatelser (Prop. 78 LS (2022-2023)). Tillatelser til særlige formål vil dermed ikke omfattes av grunnrenteskatt.

Havbruksnæringen er spredt i kommuner langs hele den norske kysten. Utvalget argumenterer for at samfunnene langs kysten må godtgjøres for ulemper ved utbygging av havbruksanlegg. Ulempene ved utbygging av havbruksanlegg kan være miljøkostnader eller estetiske

kostnader (NOU 2022: 20). Regjeringen foreslår derfor at inntektene fra produksjonsavgiften skal gå direkte til havbrukskommuner og fylkeskommuner (Prop. 78 LS (2022-2023)). Det er likevel slik at alle norske innbyggere skal ha tilgang til de samme velferdsgodene, uavhengig av hvilken kommune en er bosatt i (NOU 2022: 20). For å unngå at vertskommunene kan tilby sine innbyggere flere goder enn resten av kommunene, vil regjeringen øke fylkeskommunens andel i Havbruksfondet fra 12,5 til 20 prosent (Prop. 78 LS (2022-2023)). Havbruksfondet fordeler kommunal sektors del av ekstraordinær avkastning i havbruksnæringen og inntekter fra produksjonsavgiften (Fiskeridirektoratet, u.å.-c).

2.2.4.1 Grunnrenteinntekt

Skattleggingen av grunnrenten skal skje på det punktet i verdikjeden der grunnrenten genereres (Prop. 78 LS (2022-2023)). Regjeringen foreslår derfor at det naturlige tidspunktet for skattleggingen av grunnrenten, vil være når fisken tas opp av merdene (Prop. 78 LS (2022-2023)). Inntekt fra aktiviteter som skjer etter at fisken er tatt opp av merdene, som for eksempel slakt, bearbeiding og viderefordeling, skal ikke regnes som grunnrenteskattepliktig inntekt. Det er derfor viktig å skille mellom inntektsgenerering som skjer før og etter fisken er tatt opp av merdene (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Dersom grunnrenteinntekten bestemmes av den faktiske salgsprisen, vil den ta utgangspunkt i de samlede salgsinntektene som produksjonen gir (Prop. 78 LS (2022-2023)). Utfordringen ved bruk av faktisk salgpris er at aktiviteter som skjer etter at fisken er tatt opp av merdene er med på å øke fiskens verdi. Disse aktivitetene skal i utgangspunktet falle utenfor den grunnrenteskattepliktige inntekten (Finansdepartementet, 2022c). For selskaper som utfører disse aktivitetene innen samme konsern (eksempelvis Lerøy), eller i selskap med samme eier, vurderer regjeringen at det er en risiko for at selskapene vil ønske å redusere den grunnrenteskattepliktige inntekten (Finansdepartementet, 2022c). På denne måte vil skattegrunnlaget og skatteprovenyet reduseres. På bakgrunn av utvalgets anbefalinger, skal regjeringen derfor opprette et uavhengig organ for å fastsette normprisen for laks, ørret og regnbueørret. Organet vil ha ansvar for å fastsette en pris som gjenspeiler en uavhengig markedspris på fisk som selges til videre bearbeiding etter opptak fra merdene (Prop. 78 LS (2022-2023)). Organets prissetting vil gjelde fra 2024, noe som vil si at selskapene selv må sette markedsverdien ved merdkanten for inntektsåret 2023 (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Grunnrenterelatert driftsinntekt består av bruttoinntekter av salg av laks, ørret og regnbueørret. Prisen fastsettes av prisrådet og multipliseres med solgt mengde fisk. Videre

består driftsinntektene av gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomhet (Prop. 78 LS (2022-2023)).

2.2.4.2 Fradrag

Etter hovedregelen i skatteloven skal det gis fradrag for kostnad som er pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt. Den grunnrenteskattepliktige inntekten genereres i havet, noe som betyr at kostnadene som er fradragsberettiget også må tilhøre sjøfasen (Prop. 78 LS (2022-2023)). Regjeringen foreslår derfor at kostnader som er pådratt tilknyttet grunnrenteskattepliktig virksomhet, kan fradras når grunnrenteinntekten skal beregnes (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Driftskostnader

Driftskostnadene som tilhører sjøfasen i verdikjeden følger hovedregelen i skatteloven om fradrag (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dette er kostnader som kjøp av utstyr, settefisk og fôr (Finansdepartementet, 2022c). Kostnader til forebygging og behandling av lus, miljøtiltak og personalkostnader vil også være omfattet av hovedregelen om fradrag, så fremst disse er knyttet til sjøfasen.

Investeringer

Da grunnrenteskatten utformes som en kontantstrømskatt, vil investeringskostnader knyttet til sjøfasen være fradragsberettiget (Prop. 78 LS (2022-2023)). Hvor mye staten dekker av investeringskostnaden og hvor mye de mottar av nettoinntekten, avhenger av hvilken skattesats grunnrenteskatten har (NOU 2022: 20).

Beregnet selskapsskatt

Videre vil en beregnet selskapsskatt fradras når grunnrenteinntekten skal beregnes. I beregningen av grunnrenterelatert selskapsskatt gis det fradrag for avskrivninger knyttet til sentrale driftsmidler (Prop. 78 LS (2022-2023)). For å vurdere hva som regnes som sentrale driftsmidler i sjøfasen, bruker regjeringen eidegdomsskattelova § 4 tredje ledd, som sier at flytende anlegg også omfatter «*fysiske installasjoner som merder, flytemodul, foringsmasking, foringslager, oppholdsrom og sanitæranlegg, samt anker, lodd og liknende til forankring*». Kostnader tilknyttet disse sentrale driftsmidlene vil fradragsføres i beregningen av grunnrenterelatert selskapsskatt (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dersom grunnrenterelatert selskapsskatt er negativ, skal den fremføres til fradrag for senere inntektsår (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Forskningsavgift, eiendomsskatt og vederlag for kjøp av tillatelser

Fradrag for kostnader til forskning og utvikling, som har tilknytning til grunnrenteskattepliktig inntekt, skal komme til fradrag når grunnrenteinntekten beregnes (Prop. 78 LS (2022-2023)). Forskningsavgiften er dermed fradragsberettiget (Prop. 78 LS (2022-2023)). Eiendomsskatten er også fradragsberettiget. Regjeringen begrunner fradraget med at eiendomsskatten vil redusere selskapets overskudd og dermed den gjenværende grunnrenten i selskapet (Prop. 78 LS (2022-2023)). Fradrag for eiendomsskatt vil gjelde den delen av skatten som har tilknytning til oppdrett av laks, ørret og regnbueørret i sjøfasen (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dersom en havbruksaktør har betalt vederlag for kjøp av tillatelser og kapasitet på auksjon i 2018 og i 2020, vil 40 prosent av vederlaget være fradragsberettiget (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Bunnfradrag

I høringsforslaget høsten 2022 ble det foreslått et bunnfradrag på mellom 54 og 67,5 millioner kroner (Finansdepartementet, 2022c). Bunnfradraget begrunnes i at regjeringen vil sikre at bare aktører med store overskudd betaler grunnrenteskatt. De ønsker å skjerme de mindre aktørene fra å betale grunnrenteskatt, noe de ønsker for å beholde mangfoldet i næringen (Finansdepartementet, 2022c). Regjeringens nye forslag fastholder forslaget om et bunnfradrag. Bunnfradraget skal settes til 70 millioner kroner, men nedjusteres med selskapsskatten (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Skattepliktig grunnrenteinntekt beregnes med utgangspunkt i de overnevnte fradragsberettigede kostnadene, fratrukket grunnrenterelatert driftsinntekt. Dersom grunnrenteinntekten er negativ, skal det negative skattegrunnlaget fremføres med et rentetillegg til skattegrunnlaget blir positivt. Rentetillegget er på 2,8 prosent (Prop. 78 LS (2022-2023)).

2.3 Produksjonsavgift

Produksjonsavgiften er en alternativ form for å innhente grunnrente, hvor det skilles mellom brutto- og lønnsomhetsjustert produksjonsavgift. Bruttobasert produksjonsavgift er ikke avhengig av lønnsomheten i virksomheten, og prosjekter som er lønnsomme kan dermed bli ulønnsomme grunnet avgiften (NOU 2019: 18). Utfordringen med en slik avgift er at den kan svekke investeringsinsentivene for de som avgiften gjelder for. Det kan også være en utfordring å holde avgiften stabil over tid. Likevel er den bruttobaserte produksjonsavgiften enkel å praktisere, og metoden treffer den faktiske produksjonen av produsert laks, ørret og

regnbueørret (NOU 2019: 18). En lønnsomhetsjustert produksjonsavgift tar hensyn til kostnadene knyttet til produksjonen. Inntektsgrunnlaget vil være det samme som en bruttobasert produksjonsavgift, men kostnadene knyttet til produksjonen vil være fradragsberettiget (NOU 2019: 18).

I stedet for å innføre grunnrenteskatt, ble det i inntektsåret 2021 innført produksjonsavgift i havbruksnæringen. Avgiften gjelder produsert laks, ørret og regnbueørret, og avgiftsplikten oppstår idet fisken slaktes (NOU 2019: 18). Virksomheter med havbrukstillatelse er pliktige til å betale avgiften (Skatteetaten, 2023a). I tillegg til innføring av grunnrenteskatt, skal produksjonsavgiften beholdes og økes. Denne avgiften skal sørge for stabile inntekter fra havbruksnæringen, også i år med lav eller negativ grunnrente (Finansdepartementet, 2022c). I inngangen av inntektsåret 2023 lå satsen på 56 øre per kilo sløyd fisk, noe som utgjør et provent på om lag 500 millioner kroner (Skatteetaten, 2023a). I regjeringens forslag skal produksjonsavgiften øke til 90 øre per kilo fra juli 2023 (Prop. 78 LS (2022-2023)). Avgiften er fradragsberettiget, og vil dermed ikke føre til ytterligere belastning for havbruksaktørene som betaler grunnrenteskatt (Prop. 78 LS (2022-2023)).

Eksporavgift

Eksporavgiften er en avgift på eksport av fisk (Prop. 78 LS (2022-2023)). Avgiften kan dekomponeres til markedsavgift og forskningsavgift. Markedsavgiften finansierer Norges sjømatråd, og forskningsavgiften finansierer Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (Prop. 78 LS (2022-2023)). Eksporavgiften har en sats på 0,6 prosent (NOU 2019: 18; Prop. 78 LS (2022-2023)). Avgiften er ikke lønnsomhetsjustert, noe som kan føre til likviditetsutfordringer hos mindre produktive bedrifter i dårlige produksjonsår (NOU 2019: 18). Avgiften favoriserer innenlands salg, og blir ansett som en vridende skatt (NOU 2019: 18).

2.4 Formuesskatt

Norge er et av få land som har implementert formuesskatt i skattesystemet, noe som gjør skatten til et særtrekk (NOU 2022: 20; Zimmer, 2012). Formuesskatten blir sett på som viktig del av det norske velferdssystemet. Skatten bidrar til å jevne ut inntekter etter skatt og blir sett på som et progressivt tiltak i det norske skattesystemet (NOU 2022: 20; Zimmer, 2012). Beregninger viser at des større formue man besitter, jo høyere inntekt, som dermed gir høyere skatteevne. Dette vil si at vedkommende som er i besittelse av formue, er bedre stilt til å betale skatt, uansett hvilken inntekt formuen genererer (Zimmer, 2012). Den norske

formuesskatten reguleres i kapittel 4 i skatteloven. Skatteloven § 4-1 første ledd definerer formuesskatt som en skatt på skatteytters formue per 1. januar. Videre fremgår det i første ledd at skattepliktig formue fastsettes til omsetningsverdien av eiendeler med økonomisk verdi, med fradrag for gjeld. Med dette menes at grunnlaget for formuesskatten beregnes av skattepliktiges nettoformue på et bestemt tidspunkt, som er skattepliktiges bruttoformue fratrukket skattepliktiges gjeld. Eiendeler som utgjør formue er både fast eiendom, løsøre, finansobjekter, immaterielle objekter og bruksrett den skattepliktige har. Eksempler på eiendeler som påvirker nettoformue er primærbolig, sekundærbolig, aksjer, driftsmidler og lignede (Skatteetaten, 2023b). Eiendeler og gjeld som er innlands i Norge er stort sett tredjepartrapportert, mens eiendeler og gjeld i utlandet må skatteyteren selv rapportere om til Skatteetaten (Bjørneby et al., 2020).

Formuesskatten er en subjektskatt, og skattesubjektene er regulert i skatteloven kapittel 2. Det kommer av skattelovens § 2-1 at «*plikt til å svare skatt har enhver person som er bosatt i riket*». Skattesubjektene til formuesskatt er enhver fysisk person bosatt i Norge som har en skattbar formue (Zimmer, 2012). Videre i skattelovens § 2-36 presiseres det at aksjeselskap og allmennaksjeselskap er fritatt for skatt på formue. Det er dermed eiere av selskapet som må betale formuesskatt på formuesobjektene i selskapet. Denne skatten må betales uavhengig av selskapsresultatet og er dermed ikke lønnsomhetsjustert.

Nettoformuen er avgjørende for hvor mye formuesskatt som skal betales. Det er kommunen og staten som mottar formuesskatten, med storparten til kommunene (Finansdepartementet, 2022b; NOU 2022: 10). Fra 2022 til 2023 økte formuesskatten til staten for enslige skattytere. I 2022 hadde skatteyttere med en formue på 1,7 millioner kroner og over, en sats på 0,25 prosent. I 2023 er satsen økt til 0,3 prosent og gjelder skatteyttere med en formue mellom 1,7 og 20 millioner kroner. For skatteyttere med formue på over 20 millioner kroner, er skattesatsen på 0,4 prosent (Skatteetaten, 2023b). I kommunene er formuesskattesatsen satt til 0,7 prosent for formuer på 1,7 millioner kroner og over (Skatteetaten, 2023b). Kommunene kan sette sine egne satser innenfor det vinduet som er gitt av Stortinget (NOU 2022: 10). Formuesskatten er en av de frie midlene til kommunene. I 2022 benyttet alle kommunene seg av den maksimale satsen, bortsett fra Bø kommune (NOU 2022: 10).

Arveskatt

Havbruksskatteutvalget kommer med et forslag om å redusere formuesskatten og gjeninnføre arveskatten (NOU 2022: 20). I 2014 ble arveskatten opphevet etter å ha vært en del av det

norske skattesystemet i over 200 år (NOU 2022: 20). Ved gjeninnføring av skatten vil det bidra til jevnere formuesfordeling og opphoping av formue i et fåtall familier. I tillegg vil innføringen følges av strengere skattlegging av personer som ikke har tjent opp formuen selv (NOU 2022: 20). Utvalget mener at gjennom arveskatt kan det være enklere å beregne verdsettelse av formuesobjekter, enn med dagens ordning med formuesskatten (NOU 2022: 20).

2.4.1 Verdsettelse av formuesobjekter

Hovedregelen i skatteloven § 4-1 sier at formuesobjekter skal fastsettes til omsetningsverdien per 1. januar i skattefastsettingsåret. Videre følger det av skattelovens §§ 4-10 til 4-19 at det er gitt visse unntak fra hovedregelen. Unntakene gis gjerne i tilfeller hvor det er vanskelig å sette en markedspris, da mange av formuesobjektene ikke er i markeder med regelmessig omsetning. Verdien av enkelte formuesobjekter er vesentlig lavere enn markedsverdien. Derimot er gjeld i de fleste tilfeller fradragsberettiget til markedsverdi. Det vil si at mange nordmenn har lav eller ingen skattepliktig formue, selv om formuen målt i markedsverdi er positiv (Bjørneby et al., 2020). De viktigste unntakene er verdsettelsesreglene for fast eiendom og aksjer, spesielt unoterte aksjer (Bjørneby et al., 2020; Zimmer, 2012).

Verdsettelsen av fast eiendom reguleres i skatteloven § 4-10. Det kommer frem av første ledd at verdien av fast eiendom kan fastsettes lavere enn omsetningsverdien. Verdien av primærbolig verdsettes til 25 prosent av beregnet omsetningsverdi, verdien av en sekundærbolig verdsettes til 95 prosent av beregnet omsetningsverdi, og næringseiendom verdsettes til 75 prosent av eiendommens beregnede utleieverdi.

Videre følger det av skatteloven § 4-12 at børsnoterte aksjer verdsettes til 80 prosent av kursverdien per 1. januar i skattefastsettingsåret. For børsnoterte aksjer er det den faktiske omsetningskursen på oppgjørsdagen som brukes. Unoterte aksjer skal verdsettes til 80 prosent av aksjens forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi, jf. skatteloven § 4-12, andre ledd. Det er selskapsformuen per 1. januar i året i forkant av skattefastsettingsåret som danner grunnlag for verdsettelse av aksjene. Dette er fordi det tar tid å verdsette unoterte aksjer (Zimmer, 2012). Dersom aksjekapital i året før skattefastsettingsåret er forhøyet eller satt ned som innbetaling eller kapitalnedsettelse fra aksjonærene, legges likevel verdien per 1. januar i ligningsåret til grunn, jf. skatteloven § 4-13, andre ledd, første punktum.

Svakheter ved utformingen av formueskatten i Norge omhandler verdsettelse av enkelte formuesobjekter. Det er formuesobjekter som ikke omfattes i regelverket, som immaterielle verdier (NOU 2022: 20). Utvalget argumenterer for inkludering av flere formuesobjekter for å bidra til et bredere formuesgrunnlag (NOU 2022: 20). Disse skal verdsettes til markedsverdi så langt det er mulig (NOU 2022: 20). Dette vil omfatte havbrukstillatelser som immaterielle formuesobjekter med betydelig økonomisk verdi (NOU 2022: 20).

2.4.2 Verdsettelse av havbrukstillatelser

Havbrukstillatelser er immaterielle eiendeler med økonomisk verdi, og regnes som selvstendige formuesobjekter (Prop. 78 LS (2022-2023)). Disse tillatelsene skal dermed inkluderes i formuesskattegrunnlaget med omsetningsverdien per 1. januar i skattefastsettingsåret, jf. skatteloven § 4-1. I en norsk offentlig utredning var verdien av havbrukstillatelser samlet beregnet til en markedsverdi på 200 milliarder kroner i 2019. Det er grunn til å anta at verdien har økt siden da (NOU 2022: 20). Frem til 2022 gjaldt ikke formuesskatteplikten for tillatelser som ble tildelt før 1998 (Prop. 78 LS (2022-2023)). Trolig er disse tillatelsene verdsatt lavt på grunn av uavklart rettsstilstand for formuesbeskatning. Det har i tillegg vært krevende for eiere av tillatelsene å vite hvordan de skal verdsettes. Dette kan skyldes ressurshensyn (Prop. 1 LS (2021-2022)). Før endringene i 2022 var tillatelsene verdsatt til kostpris, hvor kostprisen var redusert med avskrivninger og nedskrivninger. Dette tyder på at havbrukstillatelsene har vært verdsatt lavere enn hovedregelen om at skattepliktig formue skal fastsettes til omsetningsverdi (Prop. 1 LS (2021-2022)).

Fra og med inntektsåret 2022 skal kommersielle havbrukstillatelser verdsettes til markedspris, uavhengig av når de ble ervervet, jf. skatteloven § 4-1. Frem til 2022 gjaldt ikke formuesskatteplikten for tillatelser tildelt før 1998. Auksjonsprisen fra siste auksjon i samme produksjonsområde som tillatelsen befinner seg i, er et godt utgangspunkt for fastsettelse av markedspris (Prop. 78 LS (2022-2023)). Hensikten med endringene er å gjøre formuesskattegrunnlaget mer korrekt, holdt opp mot de verdiene som skapes av tillatelsene. Endringen skal også bidra med å styrke formuesskattens bidrag til omfordeling av skatter. I tillegg skal endringene bidra til en likere behandling av unoterte og noterte selskap (Prop. 1 LS (2021-2022)). Tillatelser tildelt før 1998, som ble tildelt vederlagsfritt, ble over natten verdsatt til markedspris (Rønning, 2021). Dette medfører en drastisk økning i verdsettelse og oppdrettseiere som besitter tillatelser tildelt før 1998 vil få en betydelig høyere skattepliktig

formue. Av alle havbrukstillatelsene er det 80 prosent som er tildelt vederlagsfritt, og kun 3 prosent som er tildelt ved auksjonspris (NOU 2019: 18). Endringene vil på bakgrunn av dette ramme en stor andel av næringen. Tidspunkt for ervervelse vil derfor ha betydning for hvem som påvirkes av de nye endringene. Tillatelser som er overdratt fra staten eller en tidligere eier, vil anses som et nytt erverv. Dersom aksjene i et aksjeselskap selges, og aksjeselskapet innehar havbrukstillatelser, vil ikke disse tillatelsene anses som overdratt, og tidspunktet for overdragelsen vil ikke endres. Hvis et selskap samler havbrukstillatelser fra kapasitetsutvidelsestiltak under en ny tillatelse, vil dette anses som en nyervervet tillatelse selv om de i utgangspunktet var tildelt før 1998 (Prop. 1 LS (2021-2022)).

For å gjøre overgangen til det nye skatteregimet enklere for næringen, er det foreslått av regjeringen at fra 1. januar 2023 implementeres en verdsettelsesrabatt på havbrukstillatelser (Prop. 78 LS (2022-2023)). Rabatten er på 50 prosent av omsetningsverdien av tillatelsen (Prop. 78 LS (2022-2023)). Rabatten vil kun gjelde unoterte havbruksaktører som besitter havbrukstillatelser, og ikke for børsnoterte selskaper da disse verdsettes til kursverdi (Prop. 78 LS (2022-2023)). I tillegg til verdsettelsesrabatten har regjeringen forslått en gjeldsreduksjon (Prop. 78 LS (2022-2023)). Lovforslaget sier at *«dersom skattyter har eiendeler med verdsettelsesrabatt, følger det av skattelovens system at skattyters gjeldsfradrag skal reduseres tilsvarende»*, jf. skatteloven § 4-19.

3 Havbruksnæringen

For å forstå hvilke konsekvenser økt skattekostnad kan ha for en havbruksaktør, vil det være vesentlig å presentere havbruksnæringen. Dette kapitlet vil følgelig presentere næringens historie, lønnsomhet og reguleringer. Herunder vil vi redegjøre for havbrukstillatelser, auksjonssystemet og trafikklyssystemet, før vi redegjør for næringens største utfordringer. Avslutningsvis vil vi presentere Kleiva Fiskefarm og deres høringsvar.

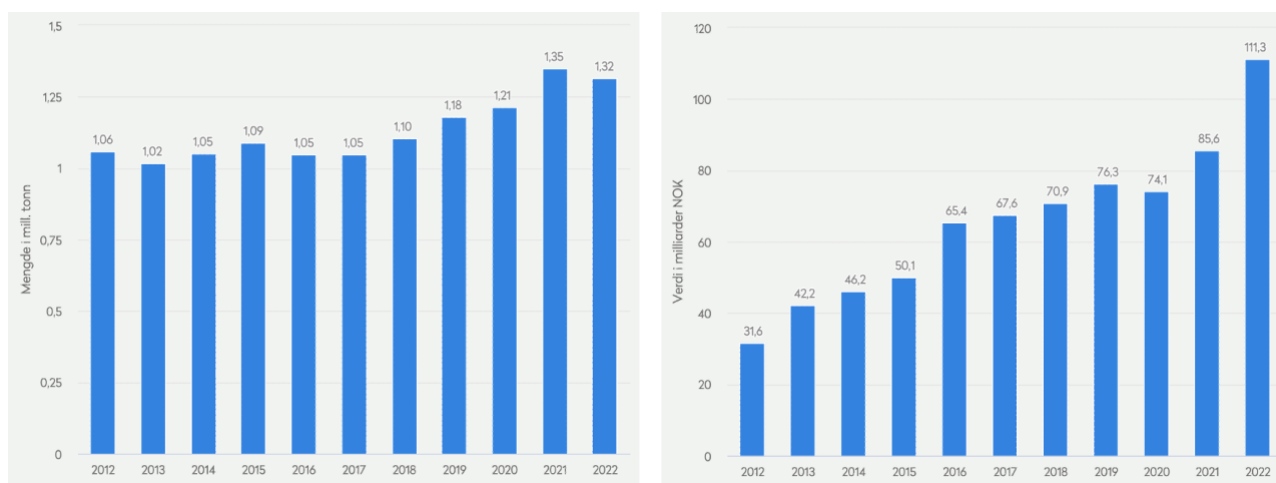
Havbruksnæringen er en av de største og mest lønnsomme næringene i Norge i dag (Baklien, 2020; Olaussen, 2018). 2022 var et rekordår for næringen og det ble solgt sjømat for 111,3 milliarder kroner (Norges Sjømatråd, 2023). Dette vises i figur 3 på neste side. Lakseoppdrett alene står for 70 prosent av eksportverdien med en økning fra 2021 (Norges Sjømatråd, 2023). Eksportvolumet har derimot gått ned med 2,5 prosent fra 2021 til 2022. Resultatet tilsier en enorm etterspørsel og prisvekst i markedet (Norges Sjømatråd, 2023). Norge har verdens største lakseproduksjon med 52 prosent av markedsandelen, med Chile som nummer to med 27 prosent (Norges Sjømatråd, 2021; Olaussen, 2018). Havbruksnæringen har bidratt med vesentlig sysselsetting, bosetting og utbygging av infrastruktur i kommuner langs hele kysten (Norsk Industri, u.å.). De siste tiårene har petroleumsbransjen spilt en stor rolle i Norge som velferdssamfunn, men for hvert år blir havbruksnæringen relativt sett viktigere for nasjonens velferd (Norsk Industri, u.å.).

3.1 Historie

Den norske havbruksnæringen ble grunnlagt på 1950- og 1960-tallet, av engasjerte pådrivere med bakgrunn fra jordbruksnæringen (Hovland et al., 2014). Næringen har vokst kraftig siden gjennombruddet på 1970-tallet (Garlock et al., 2020; NOU 2019: 18). I 1970 var Norge langt fra å være blant de største havbruksnasjonene, og var under topp 20 i produksjonsvolum (Garlock et al., 2020). Allerede i 2016 var Norge den syvende største havbruksnasjonen i produksjonsvolum, og den sjette største når det gjaldt verdi. Derimot hadde Norge den raskest voksende næringen blant havbruksnasjoner i utvikling med 7 prosent det siste tiåret (Garlock et al., 2020). Norge har vært verdens største lakseeksportør siden slutten av 1960-tallet (Olaussen, 2018). Mye av veksten kan skyldes offentlig støtte og subsidier, noe som er særegent for norsk havbruksnæring, sammenlignet med andre havbruksnasjoner (Garlock et al., 2020). Veksten kan også skyldes oppdretterens produktivitetsforbedringer (Meld. St. 16 (2014-2015)).

3.2 Lønnsømheter og vekst

Det er gjort rede for store vekstmuligheter i den norske havbruksnæringen (Meld. St. 16 (2014-2015)). En forutsigbar og tydelig plan for vekst etterfulgt av investeringer, bidrar til konkurransefortrinn (Meld. St. 16 (2014-2015)). Konkurransefortrinn er helt avgjørende for at en næring skal vokse, og havbruksnæringen har flere varige konkurransefortrinn. Norge har lange tradisjoner med havbruk, og den erfaringen som dagens kompetanse er bygget på er unik (Norsk Industri, u.å.). Norsk Industri mener i tillegg at det er store forbedringspotensialer når det gjelder industrialisering. Petroleumsindustriens nedleggelse vil føre til at leverandører, kreativitet og kompetanse vil trekkes mot Norges nest største næring; havbruksnæringen (Norsk Industri, u.å.). Den norske havbruksnæringen er først og fremst en matvareleverandør til verdens befolkning, og den økende befolkningsveksten tilsvarer et behov for økt matproduksjon (Norsk Industri, u.å.). I tillegg har Norge naturlige produksjonsfortrinn som dype fjorder, gode havstrømforhold og gode levevilkår for laks, som gir gode vekstmuligheter for næringen (NOU 2019: 18).

Figur 3: Norsk eksport av sjømat fra havbruk (Norges Sjømatråd, 2023)

Figur 3 viser en svak vekst av eksportert mengde sjømat siden 2012, tross næringens mangfoldige konkurransefortrinn (Norges Sjømatråd, 2023). Økningen av verdien som vises i figur 3 er en indikasjon på prisvekst i markedet. Det er flere grunner som hindrer næringen den veksten som er ønsket. Industrivirksomheter, og deriblant havbruksnæringen, er en kapitalintensiv bransje, hvor aktørene er avhengig av å investere i båter, kai, fryselager, merder, produksjonsmaskineri og andre objekter (Nærings- og fiskeridepartementet, 2000). I tillegg trenger selskapene kapital for å investere i ny teknologi for å holde tritt med

effektiviteten i næringen (NOU 2019: 18). Andre hinder for vekst er regulatoriske rammevilkår, som i dette tilfellet er tilgang på havbrukstillatelser fra staten. Et tredje hinder vil være biologiske forhold, som er koblet til myndighetsforvaltningen. Havbruksnæringen har en svak biologisk situasjon i form av høye lusetall som hindrer næringen å vokse (Norsk institutt for naturforskning, u.å.). Omfanget av lakselus er en av de største indikatorene som hindrer veksten, både på grunn av høye kostnader og produksjonsbegrensninger. I tillegg er lakselusen med på å redusere fiskevelferden i anleggene (Miljødirektoratet, 2022; NOU 2019: 18; Overton et al., 2019). Miljøpåvirkninger rundt anlegget som følge av lakselus og utslipp av kjemikalier og andre fremmedstoffer må også hensyntas. Dette legger føringer for reguleringer om miljømessige begrensninger i produksjon og dermed vekst i næringen (NOU 2019: 18). Derimot er næringen avhengig av reguleringer fra myndighetene for å oppnå en miljømessig bærekraftig produksjon (Meld. St. 16 (2014-2015); NOU 2019: 18).

3.3 Reguleringer

Havbruksnæringen er strengt regulert i Norge fra offentlige myndigheter. Disse reguleringene bidrar til å skape økologisk bærekraftig havbruk i Norge. I tillegg bidrar reguleringene til å skape grunnrente i havbruksnæringen. (NOU 2022: 20). Det er derfor interessant å se nærmere på de reguleringene som har størst påvirkningskraft på drift og vekst i næringen. De mest omfattende reguleringene i næringen er tillatelsesordningen og trafikklyssystemet, og disse vil utdypes videre.

3.3.1 Havbrukstillatelser

I 1973 kom oppdrettsloven som krever at en havbruksaktør må ha tillatelse for drive med oppdrett (NOU 2019: 18). Tillatelsen gir rett til produksjon av bestemte arter på avgrensede geografiske områder, jf. akvakulturloven § 5. De vanligste tillatelsene omtales som kommersielle matfisktillatelser. De er antallsbegrenset, og det er Nærings- og fiskeridepartementet som bestemmer når det skal lyses ut nye tillatelser for å kontrollere bærekraftig vekst (Fiskeridirektoratet, u.å.-f). Tildelingsprosessen foregår i to trinn, omtalt som tottrinssystemet. Trinn én gjøres av Fiskeridirektoratet som bestemmer hvem som skal få innvilget søknad. Trinn to gjøres av Fylkeskommunen, som behandler søknaden om klarering av lokalitet til drift (Fiskeridirektoratet, u.å.-f). For å ivareta den miljømessige bæreevnen til lokaliteten er tillatelsene produksjonsavgrenset i MTB. Størrelsen på MTB ved en kommersiell matfisktillatelse er på landbasis 780 tonn, mens i Troms og Finnmark er MTB på 945 tonn (Fiskeridirektoratet, u.å.-f).

Fra 1973 og frem til 1989 ble det delt ut 421 vederlagsfrie havbrukstillatelser (Rønning, 2021). Mellom 1989 og 2002 ble det ikke delt ut nye tillatelser, nettopp for å begrense en ukontrollerbar vekst i næringen (NOU 2019: 18). Tillatelser ble for første gang utdelt mot vederlag i 2002. På landsbasis var fastprisen på 5 millioner kroner per tillatelse, mens i Finnmark var fastprisen på 4 millioner kroner. Dette ga et proveny til staten på 138 millioner kroner (Rønning, 2021). I 2018 ble trafikklyssystemet innført, og det ble holdt en auksjon på økt produksjonskapasitet på eksisterende tillatelser i de grønne produksjonsområdene. Dette resulterte i et samlet proveny på 2,9 milliarder kroner. I 2020 ble det etter samme regime et proveny på 5,9 milliarder kroner (Rønning, 2021). Høsten 2022 var sist gang det ble kjøpt kapasitet på auksjon med et proveny på 3,8 milliarder kroner (Fiskeridirektoratet, u.å.-e).

Grønne tillatelser

I 2013 utlyste Fiskeridirektoratet grønne tillatelser. For å få tildelt en slik tillatelse måtte søkere dokumentere miljømessige produksjonsforbedringer. De grønne tillatelsene går under kommersielle matfiskstillatelser. De skal legge til rette for en bærekraftig og konkurransedyktig havbruksnæring, jf. forskrift om tildeling av løyve til havbruk med matfisk § 1, med hjemmel i akvakulturloven. Hensikten med grønne tillatelser er blant annet å redusere rømming fra merder og spredning av lakselus (Fiskeridirektoratet, u.å.-b). I 2013 var det til sammen 45 tillatelser som var fordelt i tre ulike grupper. I gruppe A skulle det deles ut 20 tillatelser i Troms og Finnmark. I gruppe B var det 15 tillatelser som skulle tildeles hele kysten i en lukket budrunde. Dette var første gang det ble holdt budrunde (Fiskeridirektoratet, u.å.-b; Rønning, 2021). I disse gruppene var det et krav om at søkere måtte konverterte en eksisterende tillatelse til en grønn tillatelse (Rønning, 2021). I tillegg måtte de ta i bruk teknologiske løsninger som skulle bidra til å redusere rømming eller lakselus i anlegget (Fiskeridirektoratet, u.å.-b). Det høyeste budet for én tillatelse i denne gruppen kom på 66 millioner kroner (Rønning, 2021). I gruppe C skulle det utdeles 10 tillatelser, uten at søkerne trengte å konverterte en eksisterende tillatelse. Forpliktelsen til bruk av teknologiske løsninger gjaldt også denne gruppen, i tillegg til at det ble stilt krav om at aktørene skulle dele den tilegnede kunnskapen og erfaringene de fikk av driften med grønn tillatelse (Fiskeridirektoratet, u.å.-b). Totalt fikk staten et vederlag på 1,2 milliarder kroner (Rønning, 2021).

3.3.1.1 Tillatelser til særlige formål

Utover kommersielle havbrukstillatelser finnes det tillatelser til særlige formål. Disse tillatelsene omfattes av visnings-, stamfisk-, utviklings-, undervisnings- og forskningstillatelser (Fiskeridirektoratet, u.å.-g). Det stilles ulike krav til de forskjellige tillatelsene og de har ulike formål. I motsetning til kommersielle matfiskstillatelser er tillatelser til særlige formål vederlagsfrie, og de er ikke begrenset i antall. I tillegg er disse tillatelsene tidsbegrenset, i motsetning til de kommersielle tillatelsene som er tidsubegrenset (Fiskeridirektoratet, u.å.-a; NOU 2019: 18). De skal dermed ikke regnes som skattepliktig formue og omfattes ikke av formuesskatteplikten (Skatteetaten, 2022). I likhet med de kommersielle tillatelsene blir søknaden om tillatelser til særlige formål behandlet av Fiskeridirektoratet (NOU 2019: 18). Det er forskningstillatelser som blir utdelt hyppigst, og som utgjør den største gruppen tillatelser til særlige formål (Finansdepartementet, 2022c; NOU 2019: 18).

Kleiva Fiskefarm har seks havbrukstillatelser, deriblant fem kommersielle matfiskstillatelser og én visningstillatelse (Akvakulturregisteret, 2023). Det som er inkludert i en visningstillatelse kan variere, men hovedformålet er å spre kunnskap om havbruk, jf. laksetildelingsforskriften § 6-1. Ved en visningstillatelse kan det være tilbud om en omvisning på et visningssenter på land og visningsanlegg på sjøen (Fiskeridirektoratet, u.å.-h). Da myndighetene kun vil vise det beste fra havbruksnæringen, er det strenge krav for å få utdelt en slik tillatelse, og kun de beste aktørene når frem (Fiskeridirektoratet, u.å.-h). Virksomheten skal være særlig egnet for formidling, og tilrettelegge for publikum. Det vektlegges blant annet egnet lokalitet, hvor det stilles krav om at det er andre større turistmål i området, jf. laksefordelingsforskriften § 6-11. MTB per visningstillatelse skal ta hensyn til omfanget av visningsvirksomheten og tilgjengeligheten til havbruksvirksomheten, jf. laksefordelingsforskriften § 6-14. Per mai 2023 er det ikke mulig å søke om visningstillatelser, da det ble innført en midlertidig stopp 8. mars 2021. Det kan derimot søkes om forlengelse av allerede innvilget tillatelse inntil 5 år (Fiskeridirektoratet, u.å.-h).

3.3.2 Auksjon av havbrukstillatelser

I henhold til auksjonsforskriften 2022 skal havbrukstillatelser tildeles gjennom auksjon. En auksjon er en fordelingsordning av et salgsobjekt hvor salget går til høystbydende (NOU 2019: 18). Auksjonsprisene kan være et godt utgangspunkt for å fastsette en verdi på noe som er vanskelig å verdsette. Auksjonen fører dermed til at prisen på tillatelsene blir nærliggende markedsverdien (NOU 2019: 18). Formålet med auksjonsordningen er at den skal fremme

næringens lønnsomhet og konkurransekraft med bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskapning langs kysten, jf. auksjonsforskriften 2022 § 1. I forkant av fordelingen vil Nærings- og fiskeridepartementet avgjøre hvilke produksjonsområder som kan tildeles tillatelser og til hvilken produksjonskapasitet, jf. auksjonsforskriften 2022 § 3. Videre vil det settes en startpris per tonn produksjonskapasitet. Aktørene kan dermed angi hvor mange tonn de vil kjøpe og til hvilken pris, jf. auksjonsforskriften 2022 § 5. Det kan ikke tildeles tillatelser på under 100 tonn i auksjonsordningen, jf. auksjonsforskriften 2022 § 8.

Ved auksjonsordningen tilfaller produksjonskapasiteten den mest effektive aktøren, i tillegg til at fellesskapet drar nytte av produksjonen langs kysten (NOU 2019: 18). Da det er staten som mottar vederlaget for tillatelsene, har utvalget beskrevet auksjonsordningen som en alternativ måte å innhente grunnrente på (NOU 2019: 18). Auksjonen kan også benyttes i kombinasjon med grunnrenteskatt, hvor aktørene vil nedjustere budene i takt med størrelsen på grunnrenteskatten (NOU 2019: 18). Høsten 2022 ble det holdt auksjon etter forslaget om grunnrenteskatt ble offentligjort. Resultatene viser at prisene har falt sammenlignet med auksjonsrunden i 2020, og at en fjerdedel av produksjonskapasiteten ikke ble solgt (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022b). Det kan antas at den lave prisen og manglende bud forøvrig kan knyttes til usikkerhet rundt innføringen av grunnrenteskatt. Dette kan derfor ha en negativ effekt på viljen til å investere i nye tillatelser. Dette kan allikevel også sees på som en fordel, da det kan skape lavere inngangsbarrierer for nye aktører, og dermed bidra til sunn konkurranse i næringen (NOU 2019: 18).

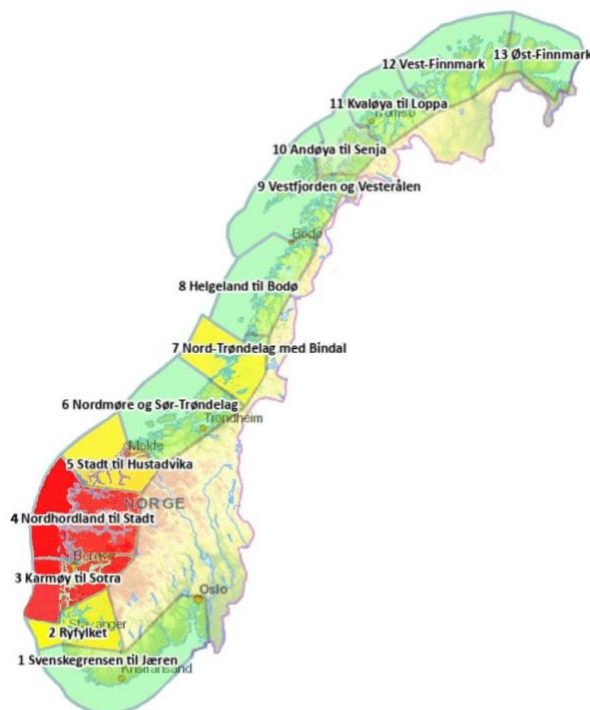
3.3.3 Trafikklyssystemet

I dag er havbruksnæringen delt inn i 13 ulike produksjonsområder for oppdrett av laks, ørret og regnbueørret (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a). Inndelingen vises i figur 4. Hvert område får tildelt en farge¹, basert på påvirkningen av lakselus på villaks i produksjonsområdene (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a). Fargeleggingen av produksjonsområdene ble sist presentert juni 2022, der 8 av 13 produksjonsområder ble grønne. Det vil si at aktører i disse områdene kan øke produksjonen med opptil 6 prosent (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a). Følgelig må de røde områdene redusere produksjonskapasiteten med 6 prosent. I de gule områdene skal produksjonskapasiteten være uendret (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a). Trafikklyssystemet er hovedsakelig

¹ Rød, gul eller grønn

utviklet for å vurdere næringens totale påvirkning i de forskjellige produksjonsområdene. I dagens havbruksnæring er det lakselus som er indikatoren for graden av miljøpåvirkning, men systemet er utviklet slik at andre indikatorer også kan inkluderes, hvis det blir relevant (NOU 2019: 18). På denne måten kan næringen vokse på en forsvarlig måte i henhold til laksens velferd og miljømessige bærekraft (Fiskeridirektoratet, u.å.-d).

En internasjonal forskningskomité publiserte en evaluering av trafikklssystemet i desember 2021. Rapporten konkluderte med at det var svakheter ved systemet, og kom med anbefalinger om hvordan systemet kunne utformes på en bedre måte. Kritikken gikk blant annet ut på at det ikke er nok rapporteringer knyttet til kunnskap, og at systemet dermed er lite legitimt (Forskningsrådet, 2021). Ekspertgruppen som vurderer de ulike produksjonsområdene bør være mer mangfoldig i form av fagfelt, i tillegg til at de bør presentere resultatene med konfidensintervall, for en mer troverdig vurdering. Komitéen vurderer studiene på effekten av villaks som for smal og etterspør flere studier. I tillegg til mener de at systemet bør hensynta miljøet i større grad enn kun effekten på villaks (Forskningsrådet, 2021).

Figur 4: Kart over produksjonsområdene (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022a)

3.4 Fiskevelferd

Havbruksnæringen står overfor flere problemer, og lakselus ser ut til å være den største utfordringen blant havbruktaktører (Mattilsynet, 2022; Overton et al., 2019). Det er også en utfordring at åpne merder fører med seg miljøpåvirkninger i forskjellige former. Dette kan være rømming av fisk, utslipp av fôrrester, feces fra fisken, kjemikalier og andre fremmedstoffer, i tillegg til at støy og arealbeslag kan påvirke fuglelivet i området (Miljødirektoratet, 2022). Denne problematikken fører med seg både økte kostnader, redusert fiskevelferd og i verste fall fiskedødelighet (Miljødirektoratet, 2022; NOU 2019: 18; Overton et al., 2019).

3.4.1 Lakselus

Lakselusen kom til Norge på 1960-tallet, og helt siden da har havbruksnæringen strevd med parasitten (Overton et al., 2019). Lakselus er *caligide copepoder* som lever i sjøen på den nordlige halvkulen (Mattilsynet, 2022). Den fester seg til skinnen på laksen og lever av slim, blod og lakseskinn (Mattilsynet, 2022; Overton et al., 2019). Det er svært plagsomt for laksen, og kan føre til infeksjoner fra sopp og bakterier. Dette reduserer laksens livskvalitet vesentlig (Mattilsynet, 2022). Alle oppdrettsanlegg er pålagt å sjekke lusenivået i merdene. Per mai 2023 er det maks tillatt 0,2 modne hunnlus per laks i den perioden villakssmolten vandrer ut i havet. Resten av året er grensen satt til 0,5 modne hunnlus per laks (Barentswatch, 2023b; Mattilsynet, 2022). Alle oppdrettsanlegg er pålagt å legge frem en lusehåndteringsplan for Mattilsynet hvert år. I tillegg er de pålagt å sette i gang tiltak for å begrense lusenivået hvis det er over tillat nivå (Overton et al., 2019). Det er i dag ikke mulig med forebyggende behandling av parasitten. Det er i prinsippet kun to måter å behandle fisk med lusepålegg på, tilsetningsstoffer i fôret og badebehandlinger (Overton et al., 2019). Førstnevnte er den vanligste metoden, men på grunn av rask resistensutvikling er det behov for stadig nye produkter. Nye metoder og større doseringer fører igjen til seleksjonspress og resistensutvikling (Overton et al., 2019). Den høye resistensen gjør at aktørene tyr til andre måter å behandle lakselusen på, noe som er belastende for laksen, og i verste tilfelle fører til dødelighet (NOU 2019: 18).

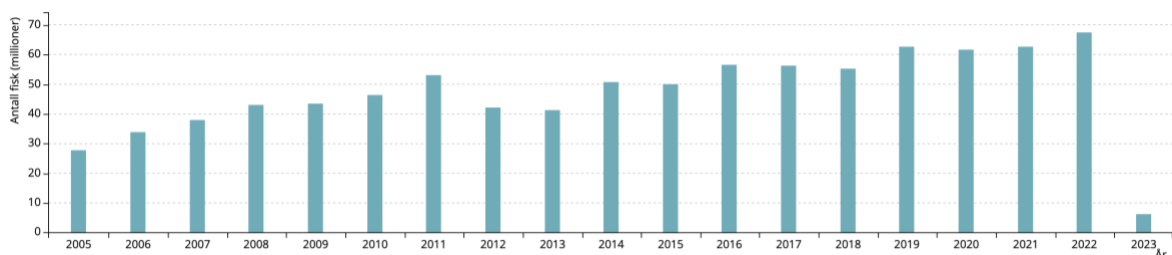
Lakselusen er ikke bare plagsom for oppdrettslaksen, men også villaksen. Havbruksanleggene er ofte plassert i områder der villaksen vandrer ut om våren (Overton et al., 2019). Hvis det skulle oppstå rømming av oppdrettslaks fra anleggene, kan de ville laksebestandene være i fare. Det kan påvirke både genetikken til bestandene, i tillegg til å skape utfordringer for

gyteplassene (NOU 2019: 18; Overton et al., 2019). Konsekvensene av spredningen av lakselus er blant annet høye kostnader for bedriftene. Kostnadene kan knyttes til lusebehandling, tilhørende svinn, i tillegg til forebygging og overvåkning av lakselusnivået (NOU 2019: 18). Spredning av lakselus medfører også med seg konsekvenser i form av produksjonsbegrensninger. Trafikklyssystemet er utviklet av myndighetene for å regulere produksjonen. Dette skal begrense spredningen av lakselus og sette en demper for produksjonsveksten for å bevare fiskevelferden (NOU 2022: 20; Overton et al., 2019).

For å redusere utfordringene med lakselus og rømming av oppdrettslaks, utvikles det lukkede eller semilukkede oppdrettsanlegg. Forskning og utvikling av semilukkede anlegg kan praktiseres ved besittelse av forsknings- og utviklingstillatelser. En sluttrapport av et prosjekt om semilukkede merder viser til gode resultater, deriblant ingen påvirkning av lakselus. Hvis det skulle forekomme tilfeller av lakselus i merden fra utsiden, vil den forsvinne i merden over tid (Næss, 2020). Semilukkede anlegg er fortsatt i utviklingsfasen og brukes ikke i full skala.

3.4.2 Dødelighet

Lakselusen lever av å spise slim og blod, noe som kan føre til infeksjoner hos fisken (Mattilsynet, 2022). Dette og annen sykdom gjør at fisken spiser mindre og dermed vokser saktere (Noble et al., 2018). I verste fall kan fisken dø. De vanligste årsakene til dødelighet blant oppdrettsfisk er skader etter avlusning, gjellesykdommer og vintersår (Oliveira et al., 2023). Dette er årsaker som er knyttet til intensiv produksjon, og tallene i rapporten for produksjonsåret 2022 viser til en rekordhøy dødelighet (Oliveira et al., 2023). Dødeligheten for laks i sjø var gjennomsnittlig på 16,1 prosent, men det er store forskjeller i produksjonsområdene. Vestlandet har høyest dødelighet med 23,7 prosent, og Finnmark har lavest med 9,1 prosent (Oliveira et al., 2023). Figur 5 viser til tap i produksjonen i havbruksnæringen, der dødelighet utgjør den største årsaken (Barentswatch, 2023a).

Figur 5: Tap i produksjon 2005-2023 (Barentswatch, 2023a)

Når fisken blir syk, og i verste fall dør, påvirker det lønnsomheten til bedriften. De kostandene som er investert i fisken før den dør, er dermed tapt. Dødelighet er dermed en indikator for bedriftens økonomiske tilstand, og det er ofte de bedriftene med lav dødelighet som har god lønnsomhet og motsatt (Bjørndal & Tusvik, 2020; Misund, 2022). Det er indikert at dødelighet kan være en mulig indikator i trafikkløssystemet (Grønvik et al., 2022). Dette er begrunnet i de produksjonsintensive dødsårsakene blant fisken. For å redusere dødeligheten er det dermed viktig med målrettede forebyggende strategier og et strengt smittevernregime (Persson et al., 2022).

3.5 Kleiva Fiskefarm AS

Formålet med oppgaven er å undersøke hva de økonomiske konsekvensene av økt skattekostnad kan være for en havbruksaktør. For å besvare problemstillingen, tar oppgaven utgangspunkt i Kleiva Fiskefarm. Familiebedriften er en mindre aktør, og oppgaven vil dermed gi en indikasjon på hvordan skattekostnaden vil påvirke de mindre aktørene i næringen. Videre i delkapittelet vil familiebedriften bli presentert ytterligere.

Kleiva Fiskefarm er en familiedrevet bedrift, lokalisert på Engenes i Ibestad kommune. Selskapet driver med havbruk og salg av laks fordelt på 13 ulike lokaliteter (Akvakulturregisteret, 2023; Kleiva Fiskefarm AS, u.å.). De er vertikalt integrert, og driver virksomheter innenfor smolt, slakteri, servicebåt og brønnbåt (Arctic Aqua, u.å.). Kleiva Fiskefarm ble stiftet i 1986, og har siden den gang vært drevet av familien Arvesen fra Engenes. Selskapet eies nå av Magne Arvesen & Sønner AS, som igjen eies av familien Arvesen (Kleiva Fiskefarm AS, u.å.; Proff, u.å.). Marius Arvesen er daglig leder, og har ansvaret for selskapets 55 ansatte (Proff, u.å.). Selskapets styre består av fire medlemmer, hvor Børge Arvesen er styrets leder. Daglig leder er også en del av selskapets styre (Proff, u.å.).

Kleiva Fiskefarm har totalt seks havbrukstillatelser, hvorav fem av disse er registrert som kommersielle matfiskstillatelser (Akvakulturregisteret, 2023). En av de fem er en grønn tillatelse, som skal legge til rette for en bærekraftig og konkurransedyktig havbruksnæring (Fiskeridirektoratet, u.å.-b). Den sjette tillatelsen er en visningstillatelse, hvor hovedformålet er å spre kunnskap om havbruk (Akvakulturregisteret, 2023; Fiskeridirektoratet, u.å.-h). Kleiva Fiskefarm tilbyr omvisning på sitt visningscenter, Arctic Aqua, både på land og på sjøen. Her inviterer de gjester til å komme og se hvordan havbruksanlegget fungerer (Arctic

Aqua, u.å.). Av de seks havbrukstillatelsene til Kleiva Fiskefarm, er tre ervervet før 1998. De tre resterende er ervervet i perioden 2010 til 2018 (Fiskeridirektoratet, 2023). I 2021 er verdien av tillatelsene balanseført til 37,6 millioner kroner (Kleiva Fiskefarm AS, 2016 - 2021).

3.5.1 Nøkkeltall

Nøkkeltallene i tabell 1 viser en oversikt over den finansielle situasjonen i Kleiva Fiskefarm. Nøkkeltallene tar utgangspunkt i Kleiva Fiskefarms resultat- og balanseregnskap. Det er viktig å ta hensyn til hvilken næring virksomheten er i, før man trekker noen konklusjoner. Tallene kan likevel fortelle noe om selskapets likviditet, soliditet og lønnsomhet.

Tabell 1: Nøkkeltall for Kleiva Fiskefarm AS (Kleiva Fiskefarm AS, 2016 - 2021)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Likviditetsgrad 2	0,68	1,65	1,31	1,15	0,46	1,40
Egenkapital	142 214	220 161	285 766	359 362	366 556	355 494
Egenkapitalandel i %	32,0	51,7	52,5	62,5	62,1	53,6
Årsresultat	114 793	93 147	88 836	73 595	7 194	11 463
Resultatgrad i %	31,0	22,7	24,0	23,6	1,8	2,5

Tallene er presentert i hele tusen

3.5.1.1 Likviditet

Likviditet viser selskapets evne til å dekke kortsiktige forpliktelser. Skatter og avgifter regnes som kortsiktige forpliktelser, og likviditeten kan derfor fortelle noe om selskapets evne til å dekke økte skatter og avgifter. For å se på Kleiva Fiskefarms betalingsevne tar vi utgangspunkt i likviditetsgrad 2, som viser forholdet mellom omløpsmidler uten varelager og kortsiktig gjeld. Omløpsmidler er eiendeler som enkelt kan gjøres om til likvide midler. Varelageret i Kleiva Fiskefarm er i hovedsak laksen i havet, og kan være vanskelig å gjøre om til likvide midler. Laksen holdes i merdene i 1 til 2 år, og skal normalt sett være 4 til 5 kilo før den slaktes. Vi velger derfor å holde varelageret utenom omløpsmidlene for å beregne Kleiva Fiskefarms likviditet. En tommelfingerregel er at likviditetsgrad 2 bør være større enn 1 (Visma, u.å.).

Tabell 1 viser en oversikt over utviklingen i Kleiva Fiskefarms likviditetsgrad 2. Likviditeten varierer fra år til år, hvor gjennomsnittet er på 1,1. I 2016 og 2020 er likviditetsgraden på under 1, noe som kan tyde på at de har vanskeligheter med å dekke de kortsiktige forpliktelsene i disse årene. I løpet av analyseperioden har ikke Kleiva Fiskefarm tatt ut

utbytte fra driften. Fra årsregnskapene kan vi derimot se at Kleiva Fiskefarm har avgitt konsernbidrag i fire av seks år. I likhet med utbytte, er konsernbidrag midler som tas ut av driften. Disse er med på å redusere selskapets likviditet. Nøkkeltallet vil likevel bare gi en indikasjon på hvordan Kleiva Fiskefarms betalingsevne er.

3.5.1.2 Soliditet

Tabell 1 viser en oversikt over utviklingen i Kleiva Fiskefarms egenkapital og egenkapitalandel. Nøkkeltallene er et mål på selskapets soliditet. Soliditeten viser hvor mye av selskapets eiendeler som er finansiert med egenkapital, og viser selskapets evne til å betale for seg i et langsiktig perspektiv. Dersom egenkapitalandelen er på 10 prosent eller mer, vil den betraktes som tilfredsstillende. Havbruksnæringen er en kapitalintensiv næring med høy risiko. Dette tilsier at aktørene bør ha høy egenkapitalandel for å opprettholde god soliditet. En egenkapitalandel på over 40 prosent anses som meget god (Fiken, u.å.-c).

Som vist i tabell 1, ligger Kleiva Fiskefarms egenkapitalandel på over 40 prosent hele perioden, med unntak av år 2016. Egenkapitalen har økt fra 143 til 355 millioner kroner i løpet av analyseperioden. Økning i egenkapital er et resultat av god lønnsomhet. Dette tyder på at selskapet har god evne til å betale for seg i et langsiktig perspektiv.

3.5.1.3 Lønnsomhet

Videre viser tabell 1 utviklingen i årsresultat for Kleiva Fiskefarm, i perioden fra 2016 til 2021. Årsresultatet har en negativ utvikling i perioden. Hva som er årsaken til den negative utviklingen i årsresultatene oppgis ikke i årsregnskapene. Selskapet opererer i en bransje som er eksponert for ukontrollerbare faktorer som prisendringer på laks, renteendringer, fisesykdommer, alger og økte produksjonskostnader (Kleiva Fiskefarm AS, 2016 - 2021). Slik tabellen viser, hadde Kleiva Fiskefarm et årsresultat på 7,2 millioner kroner i 2020. Dette året gjorde bedriften flere investeringer, blant annet i klimateknologi, hvor de gikk til innkjøp av batteripakker til to av deres fôrflåter (Kleiva Fiskefarm AS, 2020). Lavere slaktevolum og usikkert marked grunnet pandemien, er også faktorer som kan ha påvirket årsresultatet (Soltveit, 2021). I 2021 kunne Kleiva Fiskefarm vise til et årsresultat på 11,5 millioner kroner, og sammenlignet med årsresultatet i 2020, er dette en økning på nesten 60 prosent. Daglig leder, Marius Arvesen, forteller til iLaks at dette i stor grad skyldes økningen av lakseprisen mot slutten av 2021 (Stene, 2022).

Resultatgraden viser hvor stort årsresultatet er i forhold til salgsinntekten. Det er ønskelig å ha en høyest mulig resultatgrad, da dette medfører at mest mulig av salgsinntekten blir igjen i selskapet. Tabell 1 viser at Kleiva Fiskefarms resultatgrad er relativt stabil fra 2016 til 2019. Resultatgraden har imidlertid en drastisk nedgang i 2020 og 2021.

3.5.2 Kleiva Fiskefarms hørings svar

Høsten 2022 sendte Finansdepartementet ut sitt høringsbrev om å innføre grunnrenteskatt på havbruk med virkning fra 1. januar 2023. Forslaget mottok over 400 hørings svar, blant annet fra Kleiva Fiskefarm. Selskapet skriver i sitt hørings svar at, til tross for at de har en omsetning på rundt 400 millioner kroner i året, anser de seg selv som en mindre aktør i næringen (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). I hørings svaret er det to punkter de ønsker å rette oppmerksomhet mot. Det første punktet omhandler beregning av grunnrenten i havbruksnæringen. Kleiva Fiskefarm retter sin kritikk mot både analysen utført av Greaker og Lindholt, og analysen utført av Flåten og Pham. Bedriften mener at avkastningskravet settes for lavt, og påstår videre at grunnrenteskatten forutsetter at gode driftsår som 2016 vil være normalen. Kleiva Fiskefarm leverte sitt beste årsresultat i 2016, og påstår at dette året antagelig var et av de beste årene for mange oppdrettsselskaper i landet. Dette kan skyldes at det i 2016 var det lavere konkurranse internasjonalt, lakseprisene var høye og kronekursen var svekket (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Selskapet mener derfor at det er feil å ta utgangspunkt i 2016 som et normalår. Det andre punktet Kleiva Fiskefarm retter sin oppmerksomhet mot, er den effektive grunnrenteskattesatsen. De mener at Finansdepartementet ikke har begrunnet skattesatsen godt nok, og at det mangler faglig grunnlag til å si at grunnrenteskatten kun vil skatlegge grunnrenten (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Når Kleiva Fiskefarm leverte sitt hørings svar var skattesatsen foreslått til 40 prosent, men denne er i ettertid redusert til 35 prosent.

Videre skriver Kleiva Fiskefarm at havbruksnæringen allerede har et høyt skattetrykk. Her nevner de blant annet nye regler for verdsettelse av havbrukstillatelser, noe som bidrar til å øke formuesskatten. Bedriften mener at formuesskatten må hensyntas ved beregning av total skattekostnad, fordi det i realiteten er en fast skatt for selskapet. Videre trekker de frem forslaget om bunnfradrag, noe de stiller seg positive til. Ifølge Kleiva Fiskefarms egne beregninger for 2019 til 2021, vil bunnfradraget og fradrag for produksjonsavgiften gjøre at det ikke påløper betalbar grunnrenteskatt i denne perioden. Avslutningsvis foreslår de at

havbrukstillatelsene unntas fra formuesbeskatning, og at forslaget om grunnrenteskatt på havbruk trekkes tilbake (Kleiva Fiskefarm AS, 2022).

4 Forskningsdesign og metode

Å benytte seg av metode betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Johannessen et al., 2011). Videre blir metode beskrevet som en fremgangsmåte for å tilegne seg ny kunnskap (Larsen, 2017). I dette kapitlet skal vi derfor gjennomgå og begrunne de valgene som er tatt i forskningsprosessen for å besvare oppgavens problemstilling. Innledningsvis vil vi beskrive studiens forskningsdesign, før vi videre presenterer valg av metodisk tilnærming. Deretter redegjør vi for innhenting og analyse av datagrunnlaget. Avslutningsvis beskriver vi metodens kvalitetskriterier.

4.1 Forskningsdesign

I et forskningsprosjekt er det mange valg. En må ta stilling til hva som skal undersøkes, og på hvilken måte man skal gjennomføre undersøkelsen (Johannessen et al., 2011). Resultatet av valgene kalles forskningsdesign og inkluderer forskningsprosessen fra begynnelse til slutt, og beskrives som «alt» som knytter seg til undersøkelsen (Johannessen et al., 2011).

Forskningsdesign kan være kausale, eksplorerende eller deskriptive design (Johannessen et al., 2016). Problemstillingen i vår oppgave stiller spørsmål rundt hvilke konsekvenser som kan oppstå ved økt skattekostnad i havbruksnæringen. Dette medfører at studien har et kausalt forskningsdesign. Kausale problemstillinger er ofte forklarende og utformet for å avdekke sammenhengen mellom årsak og virkning (Johannessen et al., 2016). Årsakene i denne studien vil være innføring av økt skattekostnad, og studien har til hensikt å finne virkningene av dette.

4.1.1 Kontrafaktisk metode

Deler av studien utføres med utgangspunkt i Prop. 78 LS (2022-2023), som foreslår grunnrenteskatt på havbruk. Videre skal studien se på formuesskatt, hvor vi tar i bruk nye verdsettelsesregler for havbrukstillatelser. Disse reglene ble innført i inntektsåret 2022. Oppgaven stiller et kontrafaktisk spørsmål til hva som kunne skjedd dersom foreslått grunnrenteskatt og verdsettelsesreglene var i kraft i perioden 2016 til 2021. Det vil si at resultatene i denne studien ikke stemmer med de faktiske forholdene for de seks årene. Kontrafaktisk metode brukes blant annet til å undersøke hvordan økonomien ville ha utviklet seg, dersom det hadde foreligget andre faktorer. Dersom grunnrenteskatten hadde vært innført i 2016, og de nye verdsettelsesreglene var gjeldene fra inntektsåret 2016, ville muligens bedriften tatt andre økonomiske valg. Det er derfor ikke mulig å si med sikkerhet at resultatene i studien reflekterer det faktiske utfallet.

4.2 Metodisk tilnærming

I enhver vitenskapelig forskning bør det være en sammenheng mellom teori og empiri (Johannessen et al., 2011). Sammenhengen kan oppnås på to forskjellige måter, ved en induktiv eller deduktiv tilnærming. En induktiv forskningstilnærming handler om at forskeren samler inn data uten noen antakelser om hva slags teori resultatet vil bli forankret i (Johannessen et al., 2011; Tjora, 2021). Følgelig blir induktiv tilnærming beskrevet som en «empiri til teori»-tilnærming. En deduktiv forskningstilnærming handler derimot om å bekrefte eller avkrefte en teori. Forskeren har som regel antakelser i forkant av studien om hva slags teori studien er forankret i og har dermed en «teori til empiri»-tilnærming (Johannessen et al., 2011; Tjora, 2021). I denne studien tar vi utgangspunkt i en deduktiv forskningstilnærming, hvor vi antar at Kleiva Fiskefarm vil få økt skattekostnad ved innføring av grunnrenteskatt på havbruk. Videre i studien vil vi avdekke hvilke konsekvenser som kan forekomme, og bekrefte eller avkrefte om bedriften vil få økt skattekostnad. Dette gir forskningen en «teori til empiri»-tilnærming.

Fra et vitenskapsteoretisk ståsted skilles det mellom kvantitative og kvalitative metoder (Johannessen et al., 2011). Forskjellen knyttes til måten forskeren innsamler data på (Dalland, 2020). I hovedtrekk er data som analyseres slik at de kan omgjøres til tall omtalt som kvantitative data, mens data som fremkommer i form av beskrivende tekst anses som kvalitative data (Jacobsen, 2015). I kvalitative design er forsker gjerne opptatt av et forklarende design (Johannessen et al., 2016). Denne type forskningsprosess omfattes av færre studieobjekter og går dypere til verks i datainnsamlingen (Dalland, 2020). Kvalitativ metode kommer i form av observasjoner, intervjuer eller dokumenter som data (Johannessen et al., 2016). Det er et mangfold av kvalitative design å velge mellom, men et typisk design er casedesign (Johannessen et al., 2011).

4.2.1 Casedesign

Å benytte seg av et casedesign innebærer å studere ett eller få tilfeller (Johannessen et al., 2011). Casestudier skiller seg fra andre studier ved å ha et avgrenset fokus mot tilfellene som blir studert. Dataene som blir innsamlet er på detaljnivå, noe som bidrar til å skape en detaljrik og dyptgående studie (Johannessen et al., 2011). Dataene er i tillegg ofte tids- og stedsavhengige, noe som tilsier at tilfellet blir studert i en spesifikk setting. Settingen kan være fysisk, sosialt, historisk eller som i dette tilfellet, økonomisk (Johannessen et al., 2011).

I denne studien undersøker vi hva de økonomiske konsekvensene av økt skattekostnad kan være for Kleiva Fiskefarm. Studien er derfor en enkeltcasestudie, hvor Kleiva Fiskefarm er studieobjektet. Det kan være gunstig å bruke enkeltcasedesign. Dette gir oss muligheten til å gå i dybden og gi oss en grundigere forståelse av forskningsområdet (Johannessen et al., 2016). I dette tilfellet vil studien avdekke kausale sammenhenger mellom nye skatteregler og økt skattekostnad, med et detaljert og nyansert preg. Ved bruk av casestudie, vil dette bidra til en grundig vurdering av effekten av skattene isolert og totalt sett (Johannessen et al., 2016). Ved å benytte seg av denne type studie vil ikke studien kunne generaliseres til hele havbruksnæringen. Den vil kun være representativ for Kleiva Fiskefarm som et enkelttilfelle.

4.3 Datainnsamling

I dette delkapitlet skal vi presentere fremgangsmåten for datainnsamlingen. Dette er en sentral del av den empiriske forskningen (Johannessen et al., 2011). For å besvare problemstillingen er det viktig å innhente relevante data som skal benyttes i analysen (Johannessen et al., 2011). I denne studien har vi benyttet oss av sekundærdata. Dette er informasjon samlet inn av andre, og til et annet formål (Johannessen et al., 2011). Det er dermed viktig å stille seg kritisk til dataene for å sikre reliabilitet og validitet.

4.3.1 Sekundærdata

Dataanalysen blir gjennomført ved å analysere eksisterende dokumenter, og kan derfor kalles en dokumentanalyse (Johannessen et al., 2016). I en dokumentanalyse legger de innsamlede dokumentene frem informasjon om spesifikke forhold på et bestemt tidspunkt.

Utgangspunktet for analysen er offentlige dokumenter, som proposisjon til Stortinget og årsregnskap. Dette er typiske dokumenter som blir benyttet i en dokumentanalyse (Johannessen et al., 2016).

Studiens formål er å undersøke hva effekten av økt skattekostnad kan være for en havbruksaktør. For å besvare problemstillingen vil den økte skattekostnaden til Kleiva Fiskefarm beregnes. For å beregne grunnrenteskatt, tar vi utgangspunkt i Prop. 78 LS (2022-2023). Formuesskatten beregnes etter reglene i skatteloven og proposisjonen til Stortinget. Beregningene utføres med utgangspunkt i regnskapsdata fra Kleiva Fiskefarm. Årsregnskapene fra analyseperioden 2016 til 2021 er hentet fra foretaksregisteret i Brønnøysundregisteret. Her benytter vi oss av relevante regnskapstall fra resultatregnskap, balanseregnskap og kontantstrømoppstilling. Videre finner vi relevant selskapsinformasjon på

Kleiva Fiskefarms egne hjemmesider og proff.no. Informasjon om havbrukstillatelsene er hentet fra Akvakulturregisteret.

4.3.2 Utvalg og analyseperiode

Gjennom forskningsprosessen har vi deltatt i et forskningsprosjekt. Formålet med prosjektet er å undersøke tre ulike problemstillinger om beskatning av havbruksvirksomhet. Prosjektet tar for seg tre oppdrettsselskaper, deriblant Kleiva Fiskefarm. Selskapene er lokalisert Troms og Finnmark fylke, og vil derfor ha betydning for det nordnorske lokalsamfunnet. Videre skal det redegjøres for hvorfor det vil være interessant å undersøke nettopp Kleiva Fiskefarm.

Regjeringen beskriver i forslaget til Stortinget viktigheten av å ivareta en mangfoldig havbruksnæring, og ønsker derfor å skjerme de mindre aktørene for de største skattekostnadene. Det er derfor foreslått et bunnfradrag som skal ivareta dette hensynet (Prop. 78 LS (2022-2023)). Unoterte aktører i næringen vil i tillegg bli omfattet av nye regler for verdsettelse av havbrukstillatelse anskaffet før 1998 (Prop. 78 LS (2022-2023)). Kleiva Fiskefarm er et unotert selskap, og vi anser bedriften til å være en mindre aktør i havbruksnæringen. Selskapet er innehavere av tillatelse ervervet både før og etter 1998. En av de seks havbrukstillatelsene er en visningstillatelse (Kleiva Fiskefarm AS, u.å.). I tillegg er en av de fem kommersielle tillatelsene grønn. Familiebedriften har fokus på kompetanseheving og investerer i en miljømessig og bærekraftig drift (Kleiva Fiskefarm AS, u.å.). Kleiva Fiskefarm er lokalisert i samme produksjonsområde som de andre oppdrettsselskapene i forskningsprosjektet. Resultatene kan derfor benyttes som sammenligningsgrunnlag. På bakgrunn av dette er det derfor interessant å analysere Kleiva Fiskefarm. Resultatene kan gi en indikasjon på hvordan aktører lik Kleiva Fiskefarm vil påvirkes av den foreslåtte økte skattekostnaden.

Analyseperioden er seks år, og årene vi skal analysere er 2016 til 2021. Ved å benytte oss av en kort analyseperiode, får vi muligheten til å se nærmere på hvert enkelt regnskapsår. Perioden er allikevel tilstrekkelig til å inneholde både gode og mindre gode resultatmessige år for Kleiva Fiskefarm. Havbruksnæringen er eksponert for ukontrollerbare faktorer, som prisendringer på laks, renteendringer, sykdom, alger og økte produksjonskostnader (Kleiva Fiskefarm AS, 2016 - 2021). De ukontrollerbare faktorene kan påvirke årsresultatene, og det gir mer utfyllende informasjon å beregne konsekvensene av økt skattekostnad i både gode og svake økonomiske år.

4.4 Beregningsmetoder

I dette delkapitlet vil vi redegjøre for metodene som er benyttet for å analysere innsamlede data. Formålet med analysen er å besvare oppgavens problemstilling om hva de økonomiske konsekvensene av økt skattekostnad kan være for en havbruksaktør. Analysen vil deles inn i tre deler, og er basert på studiens tre forskningsspørsmål. I den første delen av analysen vil vi beregne Kleiva Fiskefarms betalbare grunnrenteskatt og produksjonsavgift. Deretter vil vi beregnes formuesskatt og utbytteskatt. Avslutningsvis i analysen vil vi beregne total skattekostnad for Kleiva Fiskefarm.

4.4.1 Beregning av grunnrenteskatt

Beregning av grunnrenteskatt er illustrert i tabell 2. For å beregne grunnrenterelatert driftsinntekt tar vi utgangspunkt i faktiske salgsinntekter, som vi finner i resultatregnskapet. Prop. 78 LS (2022-2023) legger opp til at visningstillatelser ikke skal omfattes av grunnrenteskatt. Visningstillatelsen har en produksjonskapasitet på 780 tonn, og utgjør dermed 13,8 prosent av den totale kapasiteten til Kleiva Fiskefarm (Akvakulturregisteret, 2023). For å justere for visningstillatelsen multipliserer vi salgsinntektene, driftskostnadene, beregnet selskapsskatt og investeringene med 86,2 prosent. Vi legger derfor til grunn en forutsetning om at hvert tonn produsert laks genererer like mye salgsinntekter, uavhengig av type tillatelse. Vi legger samme forutsetning til grunn for kostnadene og investeringene knyttet til produksjonen. Videre legges til gevinst ved realisasjon av driftsmiddel. Dette gir oss grunnrenterelatert driftsinntekt.

For å beregne til det enkelte års grunnrenteinntekt skal alle fradagsberettigede kostnader trekkes fra. Driftskostnader som er tilknyttet sjøfasen er fradagsberettiget (Prop. 78 LS (2022-2023)). Det fremkommer ikke i Kleiva Fiskefarms årsregnskap hvilke driftskostnader som tilhører sjøfasen. Vi forutsetter derfor at varekostnad, endring i beholdning av varer under tilvirkning, avskrivninger, lønnskostnader og andre driftskostnader er inkludert i driftskostnadene som tilhører sjøfasen. Da grunnrenteskatten er utformet som en kontantstrømskatt, vil investeringer umiddelbart fradragføres i året de pådras (Prop. 78 LS (2022-2023)). Investeringsaktivitetene finner vi i årsregnskapet under note 2 som «tilgang».

Grunnrenterelatert selskapsskatt skal trekkes fra grunnrenteinntekten. For å beregne selskapsskatten tar vi utgangspunkt i driftsinntektene og trekker fra driftskostnader og avskrivninger som vist i tabell 2. Skattesatsen settes til satsen for alminnelig inntekt (Prop. 78 LS (2022-2023)). Videre skal eiendomsskatt på oppdrettsanlegg komme til fradrag i

grunnrenteinntekten (Prop. 78 LS (2022-2023)). Det foreligger ikke offentlig informasjon om hva Kleiva Fiskefarm har betalt i eiendomsskatt i analyseperioden. Vi ønsker likevel å inkludere skatten i analysen og setter den lik null. Deretter er forskningsavgiften fradragberettiget i beregningen av grunnrenteinntekten (Prop. 78 LS (2022-2023)). Avgiften utgjør 0,3 prosent av salgsinntekten (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dette utgjør årets beregnede grunnrenteinntekt.

Tabell 2: Illustrasjon av skattegrunnlaget (Prop. 78 LS (2022-2023))

Grunnrenterelatert selskapsskatt

Driftsinntekt

Driftskostnad

Avskrivning

Skattegrunnlag

Grunnrenterelatert selskapsskatt (22 prosent)

Grunnrenteskatt

Salgsinntekter

Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel

Driftsinntekter

Driftskostnader

Umiddelbart fradrag for investering (44,9 prosent)

Fradrag grunnrenterelatert selskapskatt

Fradrag forskningsavgift

Fradrag kjøp av tillatelser

Fradrag eiendomsskatt

Årets beregnede grunnrenteinntekt

Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år (2,8 prosent)

Grunnrenteinntekt etter fradrag for negativ grunnrente tidligere år

Bunnfradrag (70 000 000 * (1-0,22))

Fastsatt grunnrenteskatt (44,9 prosent)

Produksjonsavgift

Betalbar grunnrenteskatt

Dersom årets beregnede grunnrenteinntekt er negativ, skal inntekten fremføres til fradrag for kommende års grunnrenteinntekt med en rente på 2,8 prosent (Prop. 78 LS (2022-2023)). Videre skal grunnrenteinntekten nedjusteres med et bunnfradrag på 70 millioner kroner. Bunnfradraget nedjusteres med selskapskattesatsen på 22 prosent som vist i tabell 2 (Prop. 78 LS (2022-2023)). Bunnfradraget skal kun trekkes fra positiv grunnrenteinntekt etter

fradrag for fremførbar negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dette utgjør skattegrunnlaget som beskattes med 44,9 prosent. Grunnrenteskattesatsen er satt til 35 prosent, men oppjusteres for selskapsskatten, da den kommer til fradrag i beregningene. Fradraget fører til et lavere skattegrunnlag, og satsen må derfor økes til 44,9 prosent (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dette utgjør fastsatt grunnrenteskatt.

Produksjonsavgiften beregnes ved å multiplisere avgiftssatsen med produsert mengde laks. Avgiftssatsen er satt til 90 øre per kilo sløyd fisk (Prop. 78 LS (2022-2023)). For å finne produksjonsvolumet til Kleiva Fiskefarm deles salgsinntektene på årets gjennomsnittspris. Prisen er et resultat av en lønnsomhetsundersøkelse utført av Fiskeridirektoratet (Fiskeridirektoratet, 2022). Produksjonsavgiften er fradragsberettiget i de årene hvor den fastsatte grunnrenteskatten er positiv (Prop. 78 LS (2022-2023)). Resultatet etter fradraget utgjør betalbar grunnrenteskatt.

4.4.2 Beregning av formuesskatt

Videre i analysen vil vi beregne formuesskatt og utbytteskatt for Kleiva Fiskefarm. Aksjeselskap og allmennaksjeselskap er, i henhold til skatteloven § 2-36, fritatt for skatt på formue. Det er dermed eierne av Kleiva Fiskefarm som skal betale formuesskatt på formuesobjektene i selskapet. Havbrukstillatelsene er immaterielle eiendeler med økonomisk verdi, og skal inkluderes i formuesskattegrunnlaget, jf. skatteloven § 4-1. I denne analysen vil vi forutsette at eierne ikke har egne midler til å betjene formuesskatten, og legger derfor til grunn en forutsetning om at eierne tar ut utbytte fra bedriften for å betjene skatten. Dersom eierne mottar utbytte fra selskapet, må de betale skatt av utbyttet (Altinn, 2023a). I analysen vil vi beregne hvor mye utbytte eierne må ta ut for å betjene både formuesskatt og utbytteskatt.

For å utføre denne analysen tar vi utgangspunkt i de nye verdsettelsesreglene i skatteloven. Fra og med inntektsåret 2022 skal kommersielle havbrukstillatelser verdsettes til markedspris, uavhengig av når de ble ervervet (Prop. 1 LS (2021-2022)). Frem til 2022 gjaldt ikke formuesskatteplikten for tillatelser tildelt før 1998. Markedsprisen verdsettes etter auksjonspris per tonn fra siste auksjon, i det samme produksjonsområdet som tillatelsen befinner seg i (Prop. 78 LS (2022-2023)). Kleiva Fiskefarms tillatelser befinner seg i produksjonsområde 10, der prisen på siste auksjon var 135 000 kr per tonn (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022b). For å verdsette tillatelsene etter nye verdsettelsesregler tar vi utgangspunkt i Kleiva Fiskefarms MTB og prisen per tonn på siste auksjon. Visningstillatelsen

tildeles vederlagsfritt og er tidsbegrenset, og vil derfor ikke omfattes i skattepliktig formue. For å se på effekten av de nye reglene, sammenligner vi markedsprisen med den balanseførte verdien av tillatelsene. Den balanseførte verdien av tillatelsene finner vi i Kleiva Fiskefarms balanseregnskap under immaterielle eiendeler som «*konsesjoner, patenter, lisenser o.l.*».

Det følger av skatteloven § 4-12 (7) at ved fastsetting av unoterte selskaps skattemessige formuesverdi, medregnes eiendeler og gjeld til full verdi, uten prosentvis reduksjon. For å finne den skattemessige formuesverdien til Kleiva Fiskefarm tar vi utgangspunkt i balanseførte eiendeler med fradrag for gjeld. Dette utgjør verdien på egenkapital. Videre trekker vi fra den balanseførte verdien av tillatelsene, og legger til markedsprisen med en verdsettelsesrabatt på 50 prosent. Dette gir oss den skattemessige formuesverdien etter nye verdsettelsesregler. Skattegrunnlaget mellom 1,7 og 20 millioner kroner skattlegges med 1 prosent, og alt over 20 millioner kroner skattlegges med 1,1 prosent (Skatteetaten, 2023b). Dette utgjør formuesskatten Kleiva Fiskefarm utløser for sine eiere.

Utbytteskatt

Som tidligere nevnt legger vi til grunn en forutsetning om at det er nødvendig å ta ut utbytte for å betjene formuesskatten. Den skattemessige verdien beregnes per 1. januar hvert år, og vi antar at eierne av Kleiva Fiskefarm tar ut utbytte det påfølgende år for å finansiere formuesskatten. Utbytte etter skatt settes dermed lik formuesskatt fra året før. Følgelig må Kleiva Fiskefarm ta ut tilstrekkelig utbytte til å betjene både formuesskatt og utbytteskatt. For å beregne utbytteskatt tar vi utgangspunkt i et skjermingsfradrag på 1,7 prosent og en oppjusteringsfaktor på 1,72, jf. skatteloven § 10-11. Videre skal skattegrunnlaget beskattes med 22 prosent (Altinn, 2023b). Dette utgjør utbytteskatt.

4.4.3 Beregning av total skattekostnad

For å beregne den totale skattekostnaden til Kleiva Fiskefarm inkluderer vi alle skattekostnadene som selskapet må betale. Selskapsskatt hentes fra årsregnskapet, og vil trolig utgjøre den største skattekostnaden. Grunnrenteskatt og produksjonsavgift hentes fra resultatene i forskningsspørsmål 1. Den totale skattekostnaden vil også inkludere eiendomsskatt, men den settes til null, som i beregningen av grunnrenteskatt. Videre inkluderes eksportavgiften som utgjør 0,6 prosent av salgsinntektene. Avslutningsvis inkluderes formuesskatt og utbytteskatt, som vi anser som en kostnad for Kleiva Fiskefarm. Skattene er hentet fra resultatene av forskningsspørsmål 2. Nevnte skatter og avgifter utgjør den totale skattekostnaden for Kleiva Fiskefarm.

Vi beregner likviditetsgrad 2 for å se på Kleiva Fiskefarms evne til å betjene økte skatter og avgifter. I nøkkeltallsanalysen beregnes likviditetsgrad 2 med eksisterende skatter og avgifter, som selskapsskatt, eiendomsskatt og eksportavgift. For å beregne ny likviditetsgrad 2, trekker vi grunnrenteskatt og produksjonsavgift fra omløpsmidler, mens formuesskatt og utbytteskatt legges til kortsiktig gjeld. For å beregne Kleiva Fiskefarms soliditet trekker vi fra grunnrenteskatt, produksjonsavgift, formuesskatt og utbytteskatt fra egenkapital.

4.5 Kvalitetskriterier

I dette delkapittelet belyses studiens kvalitetskriterier, reliabilitet og validitet. Dette er godt etablerte kvalitetskriterier i forskningsmiljøet og bør drøftes ved et hvert forskningsprosjekt (Tjora, 2021).

4.5.1 Reliabilitet

I det følgende vil vi redegjøre for metodiske valg vi har tatt for å sikre studiens reliabilitet. I teorikapitlet har vi gjort rede for grunnrenteskatt, formuesskatt og øvrige skatter i havbruksnæringen. I metodekapitlet presenterer vi datainnsamlingens forløp, og hvordan vi beregner nevnte skatter. Beregningene er presentert i sin helhet i vedlegg. Videre presenterer vi de økonomiske konsekvensene av skattene isolert og totalt sett i resultatkapitlet. Leser får innblikk i valgene vi har tatt i forskningsprosessen, som skaper åpenhet og transparens gjennomgående i studien. Med denne strukturen til grunn, gir det oppgaven en god sammenheng, som bidrar til studiens pålitelighet (Tjora, 2021).

For å beregne Kleiva Fiskefarms grunnrenteskatt og produksjonsavgift har vi tatt utgangspunkt i Prop. 78 LS (2022-2023). Her er forslaget om hvordan grunnrenteskatt skal beregnes, nøye beskrevet. Dette er et forslag direkte fra regjeringen, og vi anser derfor denne kilden som pålitelig. Videre er øvrige skatter i havbruksnæringen beregnet etter skattelovens regler. Skattekostnadene er beregnet ut fra Kleiva Fiskefarms regnskapstall. Årsregnskapene benytter regnskapslovens alminnelige regler og skal gi et rettvise bilde av selskapets finansielle stilling. En studie med høy reliabilitet skal kunne retestes (Johannessen et al., 2011). Beregningsmetodene er gjort på bakgrunn av sikre kilder, og fremgangsmåten er nøye beskrevet. Vi vil derfor legge til grunn en antakelse om at resultatene vil være konsistente, dersom beregningene gjøres av andre. Samlet sett, vil dette bidra til å heve studiens pålitelighet.

Vi benytter oss av en analyseperiode på seks år. Studien vil derfor vise de økonomiske konsekvensene av økt skattekostnad for ulike driftsår, med ulike årsresultat, noe som vil bidra til studiens pålitelighet.

4.5.2 Validitet

Validitet handler om i hvilken grad studien er troverdig eller gyldig (Tjora, 2021). Da dette er en casestudie, vil ikke studien kunne generaliseres. Studien kan derimot gi en indikasjon på hvilke effekter økt skattekostnad kan ha for mindre aktører i næringen. For å sikre validitet i oppgaven har vi dermed gjort grundig rede for caseobjektet, Kleiva Fiskefarm, for å gi leseren et grunnlag til å vurdere om mulig overførbarhet til andre aktører i næringen. For å få mest mulig presise resultater har benyttet oss av Kleiva Fiskefarms faktiske regnskapstall.

Skattekostnadene er beregnet etter Prop. 78 LS (2022-2023) og skatteloven. Dette er med på å stryke studiens troverdighet.

Formuesverdien til et unotert selskap verdsettes basert på den skattemessige verdien per 1. januar, jf. skatteloven § 4-12 andre ledd. Da den skattemessige verdien til Kleiva Fiskefarm ikke er offentlig, har vi beregnet formuesverdien med utgangspunkt i selskapets eiendeler og gjeld. Dette bidrar til å svekke resultatenes troverdighet i studien.

5 Resultater

Formålet med denne studien er å belyse de økonomiske konsekvensene av økt skattekostnad for en havbruksaktør. I dette kapitlet vil vi presentere sentrale funn i analysen for å besvare oppgavens problemstilling. Kapitlet er strukturert etter oppgavens tre forskningsspørsmål, hvor vi ser på isolert effekt av grunnrenteskatt, formuesskatt og til slutt total skattekostnad for Kleiva Fiskefarm. Resultatet i tabellene er presentert i hele tusen.

5.1 Isolert effekt av grunnrenteskatt

I forskningsspørsmål 1 skal vi undersøke hva den isolerte effekten av grunnrenteskatt kan være for Kleiva Fiskefarm. I grunnrenterelatert skattekostnad er produksjonsavgift inkludert. Funnene fra beregningen av grunnrenteskatt og produksjonsavgift vil heretter presenteres. Utregningen er i sin helhet presentert i vedlegg 1.

Årets beregnede grunnrenteinntekt er positiv i fire av seks år i analyseperioden, med det høyeste resultatet i 2016 med over 91 millioner kroner. Dette er vist i tabell 3. Etter 2016 er det en nedgang i den beregnede grunnrenteinntekten. I 2020 og 2021 er den negativ, med henholdsvis 37 og 12 millioner kroner. Følgelig blir den negative grunnrenteinntekten fremført med rente. Dette er vist i vedlegg 1. Det kommer ikke frem i proposisjonen hvor negativ grunnrenteinntekt skal plasseres i regnskapet. Likevel antar vi at den kan sammenlignes med en utsatt skattefordel. Kleiva Fiskefarm bør opplyse om dette i note. På bakgrunn av at grunnrenteinntekten er positiv de fire første årene i analyseperioden, vil bunnfradraget kun komme til fradrag i disse årene. Dette er vist i tabell 3. Bunnfradraget resulterer i et redusert skattegrunnlag for beregning av grunnrenteskatt. I 2019 utgjør eksempelvis bunnfradraget nærmest hele skattegrunnlaget med 54,6 av 57,4 millioner kroner.

Salgsinntektene for Kleiva Fiskefarm viser seg å være relativt stabile ifølge regnskapstallene. I tillegg er markedsprisen stabil sett bort i fra et prishopp fra 49,90 til 57,26 kroner per kilo i 2021 (Fiskeridirektoratet, 2022). Etersom produksjonsavgiften er beregnet med utgangspunkt i salgsinntektene og markedsprisen for de gjeldene årene, vil avgiften holde tilsvarende stabilitet. Produksjonsavgiften er på mellom 5,5 og 7,5 millioner kroner per år i hele analyseperioden. Dette er vist i tabell 3. Betalbar grunnrenteskatt fremkommer etter fradrag for produksjonsavgift. Det fremgår i utregningen at Kleiva Fiskefarm kun skal betale grunnrenteskatt i to av seks år i analyseperioden. Som illustrert i tabell 3, skal de betale 10,1 millioner kroner i 2016 og 1,8 millioner kroner i 2017.

Tabell 3: Grunnrenteskatt og produksjonsavgift

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Årets beregnede grunnrenteinntekt	91 797	74 982	63 848	57 433	-37 428	-12 527
Bunnfradrag	54 600	54 600	54 600	54 600	-	-
Fastsatt grunnrenteskatt	16 702	9 152	4 152	1 272	-	-
Produksjonsavgift	6 576	7 335	6 657	5 666	7 352	7 271
Betalbar grunnrenteskatt	10 125	1 817	-	-	-	-
Skattekostnad	16 702	9 152	6 657	5 666	7 352	7 271
Effektiv skattekostnad	11,09 %	7,58 %	5,84 %	6,01 %	80,58 %	49,61 %

Den økte skattekostnaden som skal belyses i forskningsspørsmål 1 inkluderer betalbar grunnrenteskatt og produksjonsavgift. Dette medfører at skattekostnaden er positiv for alle årene i analyseperioden, som vist i tabell 3. Som tidligere påpekt er det lite variasjon i produksjonsavgiften. Det er dermed betalbar grunnrenteskatt som utgjør de større forskjellene i skattekostnadene for de ulike årene. I årene uten betalbar grunnrenteskatt er det kun produksjonsavgiften som utgjør skattekostnaden. Dette gjelder for årene 2018 til 2021. Videre fremgår det av beregningene, at det er kun i 2016 at betalbar grunnrenteskatt er høyere enn produksjonsavgiften. Dette er fordi 2016 er det året i analyseperioden med best resultat før skattekostnad. Videre vil resultatet reduseres tilsvarende skattekostnaden. Skattekostnaden i forskningsspørsmål 1 utgjør dermed den økte skattekostnaden for Kleiva Fiskefarm, dersom lovforslaget om grunnrenteskatt og produksjonsavgift blir vedtatt.

Den effektive skattekostnaden er presentert i tabell 3. Resultatet viser at den effektive skattekostnaden er betydelig høyere i årene med negativ grunnrenteinntekt. I 2020 er den effektive skattekostnaden på 80,6 prosent og i 2021 er den på 49,6 prosent. Dette kommer som følge av et vesentlig lavere resultat før skattekostnad i disse årene, enn i de andre årene i analyseperioden. Da salgsinntektene har holdt seg relativt stabile kan lavt resultat være en indikasjon på at driftskostnadene har økt de siste årene. Dette bekreftes i årsregnskapene.

Likviditet

Tabell 4 illustrerer likviditetsgrad 2 før og etter økt skattekostnad. Resultatene viser at likviditetsgraden er redusert etter økt skattekostnad i alle årene i analyseperioden. Det betyr at Kleiva Fiskefarms evne til å dekke skatter og avgifter har blitt svekket. I nøkkeltallanalysen i kapittel 3 er gjennomsnittlig likviditetsgrad beregnet til 1,1. Etter økt skattekostnad har gjennomsnittlig likviditetsgrad falt til 1,04. Da likviditetsgraden bør være over 1, indikerer det at Kleiva Fiskefarm har evne til å dekke skatter og avgifter, selv etter økt skattekostnad. Resultatene viser likevel til variasjon i bedriftens likviditetsgrad. I 2016 og 2020 er den under

1. Dette tyder på at Kleiva Fiskefarm ikke har likvide midler til å dekke kortsiktig gjeld. Det er viktig å bemerke seg at likviditeten i disse årene var under 1, også før økt skattekostnad.

Tabell 4: Likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Før grunnrenteskatt og produksjonsavgift	0,68	1,65	1,31	1,15	0,46	1,40
Etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift	0,60	1,57	1,27	1,10	0,39	1,33

Soliditet

Tabell 5 viser soliditet før og etter økt skattekostnad som følge av grunnrenteskatt og produksjonsavgift. Soliditet i kroner viser egenkapital, og soliditet i prosent viser egenkapitalandelen til Kleiva Fiskefarm. Som følge av økt skattekostnad er egenkapitalen redusert med tilsvarende beløp. Egenkapitalandelen er likevel over 40 prosent i alle årene i analyseperioden, med unntak av i 2016. Dette indikerer meget god soliditet hos Kleiva Fiskefarm, med tilhørende god evne til å betale for seg i et langsiktig perspektiv. Dette illustreres i tabell 5, der egenkapitalandelen har økt fra 126 til 348 millioner kroner. Selv om bedriften opplever år med driftsutfordringer i analyseperioden, opprettholder de likevel en god soliditet. 2016 har den største nedgangen i egenkapitalandel med nesten 4 prosent. Dette er et resultat av at 2016 var det året med størst økt skattekostnad med over 16 millioner kroner.

Tabell 5: Soliditet før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Før grunnrenteskatt og produksjonsavgift i kr	142 214	220 161	285 766	359 362	366 556	355 494
Etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift i kr	125 512	211 009	279 109	353 696	359 204	348 223
Før grunnrenteskatt og produksjonsavgift i %	32,0	51,7	52,5	62,5	62,1	53,6
Etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift i %	28,3	49,6	51,3	61,5	60,8	52,5

Lønnsomhet

Resultatgraden i tabell 6 illustrer forholdet mellom årsresultat og salgsinntekter i Kleiva Fiskefarm før og etter økt skattekostnad. Den gjennomsnittlige resultatgraden har gått fra 17,6 til 15,3 prosent. Fra 2016 til 2019 er resultatgraden etter økt skattekostnad relativt stabil. Dette gjenspeiler stabiliteten i resultatgraden før økt skattekostnad. Deretter blir resultatgraden etter økt skattekostnad vesentlig redusert i 2020 og 2021, sammenlignet med de tidligere årene. I 2020 reduseres resultatgraden etter økt skattekostnad til -0,04 prosent.

Dette vises ikke i tabell 6, da resultatgraden kun inkluderer ett desimal. Negativ resultatgrad kommer som følge av et negativt årsresultat, noe Kleiva Fiskefarm har i 2020 etter økt skattekostnad. Dette vises i tabell 6. Når skattekostnaden øker med 7,4 millioner kroner reduseres resultatet tilsvarende. Årsresultatet før økt skattekostnad i 2020 og 2021 er vesentlig lavere enn i de andre årene i analyseperioden. Dette indikerer at virksomheten i disse årene har svak evne til å tåle en økt skattekostnad.

Tabell 6: Lønnsomhet før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Årsresultat før	114 793	93 147	88 836	73 595	7 194	11 463
Årsresultat etter	98 092	83 995	82 178	67 930	-158	4 191
Resultatgrad før	31,0	22,7	24,0	23,6	1,8	2,5
Resultatgrad etter	26,5	20,5	22,2	21,8	0,0	0,9

5.2 Isolert effekt av formuesskatt

I forskningsspørsmål 2 undersøker vi hva den isolerte effekten av formuesskatt kan være for Kleiva Fiskefarm. Som tidligere nevnt, legger vi til grunn en forutsetning om at eierne må ta ut utbytte for å betjene skatten. Resultatene vil derfor vise hvor mye formuesskatt Kleiva Fiskefarm utløser for sine eiere, og hvor mye utbytte eierne må ta ut for å betjene både formuesskatt og utbytteskatt. Skattene er resultatavhengig, og vil ikke påvirke lønnsomheten. Vi vil se på hvordan formuesskatt og utbytteskatt kan påvirke Kleiva Fiskefarms likviditet og soliditet. Utregningen er i sin helhet presentert i vedlegg 2.

Tabell 7 viser en oversikt over den balanseførte verdien og markedsverdien av tillatelsene. Som tabellen viser, har Kleiva Fiskefarm balanseført tillatelsene til en verdi på opptil 37 millioner kroner. Ved bruk av nye verdsettelsesregler, vil tillatelsene verdsettes opptil 622 millioner kroner. I 2021 hadde Kleiva Fiskefarm en produksjonskapasitet på 4 609 tonn, noe som tilsier at den balanseførte verdien av hvert tonn er på 8 178 kroner. Ved bruk av nye verdsettelsesregler, vil hvert tonn verdsettes til 135 000 kr (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022b). Dette viser at Kleiva Fiskefarm til nå bare har medberegnet cirka seks prosent av den reelle markedsverdien i balansen.

Tabell 7: Balanseført verdi og markedsverdi av havbrukstillatelser

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Balanseført verdi	27 571	28 571	37 691	37 691	37 691	37 691
Markedsverdi	486 810	486 810	622 215	622 215	622 215	622 215

Tabell 8 illustrerer hvor mye formuesskatt Kleiva Fiksefarm utløser for sine eiere ved bruk av henholdsvis tidligere og nye verdsettelsesregler. Som tabellen viser, er det en betydelig økning, hvor den største økningen skjer i 2021. Ved bruk av nye verdsettelsesregler, vil Kleiva Fiskefarm i 2021 utløse 3,1 millioner kroner mer i formuesskatt enn ved bruk av tidligere regler.

Tabell 8: Økt formuesskatt

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Formuesskatt nye regler	3 489	3 902	4 748	6 114	6 924	7 003
Formuesskatt tidligere regler	1 527	2 385	3 106	3 916	3 995	3 873
Økt formuesskatt	1 962	1 517	1 642	2 198	2 929	3 130

Videre viser tabell 9 en oversikt over formuesskatten Kleiva Fiskefarm utløser for sine eiere i perioden fra 2016 til 2021, dersom havbrukstillatelsene hadde vært verdsatt til markedspris. Resultatet vil ikke samsvare med den faktiske formuesskatten Kleiva Fiskefarm utløser i fremtiden, men resultatene gir en indikasjon på omfanget av endringene av verdsettelsesreglene. Som vist i tabell 9, utløser selskapet høyest formuesskatt for sine eiere i 2021 på 7 millioner kroner. For å betjene formuesskatten må selskapet ta ut 11,3 millioner kroner i utbytte, som vil dekke formuesskatten og skatt på utbytte. Da den skattemessige verdien beregnes per 1. januar hvert år, antar vi at eierne av Kleiva Fiskefarm tar ut utbytte det påfølgende året for å finansiere formuesskatten. Den effektive skattekostnaden viser hvor mye formuesskatt og utbytteskatt utgjør av årsresultatet. Som tabell 9 viser, er den effektive skattesatsen stabil de første årene i analyseperioden. I 2020 og 2021 er det derimot en betydelig økning. I 2020 er skattekostnaden større enn årsresultatet, der den effektive skattekostnaden er 122 prosent.

Tabell 9: Formuesskatt og utbytteskatt

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Formuesskatt	3 489	3 902	4 748	6 114	6 924	7 003
Utbytteskatt	2 118	2 370	2 885	3 717	4 210	4 258
Skattekostnad	5 607	6 271	7 633	9 831	11 133	11 260
Effektiv skattekostnad	3,72 %	5,20 %	6,70 %	10,43 %	122,02 %	76,82 %

Likviditet

Tabell 10 illustrerer likviditetsgrad 2 før og etter økt formuesskatt og utbytteskatt. Som tabellen viser, reduseres likviditetsgraden etter formuesskatt og utbytteskatt. Ved å ta ut utbytte vil egenkapitalen reduseres og den kortsiktige gjelden øke, og likviditetsgraden vil dermed reduseres. I 2016 og 2020 er likviditetsgraden etter formuesskatt og utbytteskatt på under 1, noe som tyder på at Kleiva Fiskefarm ikke er i stand til å betale bedriftens kortsiktige forpliktelser disse årene. Det er viktig å bemerke at i 2016 og 2020 var likviditetsgraden under 1 også før formuesskatt og utbytteskatt. Formuesskatt er ikke lønnsomhetsjustert og må betales uavhengig om selskapet leverer et godt resultat. Likviditetsgraden er lavest i 2020, og det er også det året hvor Kleiva Fiskefarm har dårligst årsresultat.

Tabell 10: Likviditetsgrad 2 før og etter formuesskatt og utbytteskatt

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Før formues- og utbytteskatt	0,68	1,65	1,31	1,15	0,46	1,40
Etter formues- og utbytteskatt	0,66	1,57	1,25	1,05	0,41	1,26

Soliditet

Tabell 11 viser utviklingen i egenkapital og egenkapitalandelen før og etter formuesskatt og utbytteskatt. Soliditeten reduseres når eierne tar ut utbytte for å betjene formuesskatt. Resultatene viser likevel at Kleiva Fiskefarm har god soliditet gjennom hele analyseperioden. En egenkapitalandel på over 40 prosent indikerer meget god soliditet, noe Kleiva Fiskefarm har i alle år, med unntak for 2016.

Tabell 11: Soliditet før og etter formuesskatt og utbytteskatt

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Før formues- og utbytteskatt i kr	142 214	220 161	285 766	359 362	366 556	355 494
Etter formues- og utbytteskatt i kr	136 607	213 889	278 133	349 531	355 423	344 234
Før formues- og utbytteskatt i %	32,0	51,7	52,5	62,5	62,1	53,6
Etter formues- og utbytteskatt i %	30,8	50,3	51,1	60,8	60,2	51,9

5.3 Effekt av total skattekostnad

I forskningsspørsmål 3 undersøker vi hva effekten av total skattekostnad kan være for Kleiva Fiskefarm. For å se på den totale skattekostnaden bruker vi resultatene fra forskningsspørsmål 1 og 2, i tillegg inkluderer vi eksisterende skattekostnader som selskapsskatt, eiendomsskatt og eksportavgift. I tabell 12 presenterer vi summen av alle skattekostnadene. Utrekningen er i sin helhet illustrert i vedlegg 3.

Den totale skattekostnaden for Kleiva Fiskefarm er høyest i 2016, og reduseres deretter for hvert år, med unntak av i 2021. I 2020 og 2021 er selskapsskatten betydelig lavere enn i tidligere år, og bedriften har ingen betalbar grunnrenteskatt. Beregningen i vedlegg 3 viser at selskapsskatt utgjør til sammen 49 prosent av den totale skattekostnaden for hele analyseperioden. Denne skatten er dermed den største skattekostnaden for Kleiva Fiskefarm. Grunnrenteskatt utgjør 4 prosent, og sammen med produksjonsavgiften utgjør de 23 prosent av total skattekostnad. Videre utgjør formuesskatt og utbytteskatt 22 prosent av total skattekostnad. De grunnrenterelaterte skattene og økning i formuesskatt og utbytteskatt utgjør økt skattekostnad for Kleiva Fiskefarm.

Tabell 12: Total skattekostnad

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Total skattekostnad	60 381	45 443	41 624	37 999	22 861	24 502
Effektiv skattekostnad	40 %	38 %	37 %	40 %	251 %	167 %

Videre viser tabell 12 en stabil effektiv skattekostnad de fire første årene. I 2020 og 2021 øker den effektive skattekostnaden, til henholdsvis 251 og 167 prosent. Dette er en konsekvens av et vesentlig lavere resultat før skattekostnad, enn i de tidligere årene. Den høye effektive skattekostnaden skyldes også at formuesskatt er uavhengig av resultatet.

Likviditet

Tabell 13 viser likviditetsgrad før og etter økt total skattekostnad. Som beskrevet i delkapittel 4.4.3, inkluderer vi grunnrenteskatt, produksjonsavgift, formuesskatt og utbytteskatt i beregningen av likviditetsgrad 2, etter økt skattekostnad. Tabellen viser en svekket likviditetsgrad etter økt skattekostnad for alle årene. I 2016 og 2020 er likviditetsgraden under 1. Dette kan tyde på at Kleiva Fiskefarm ikke har tilstrekkelig med likvide midler til å betjene kortsiktige forpliktelser i disse årene.

Tabell 13: Likviditetsgrad 2 før og etter økt skattekostnad

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Før økt skattekostnad	0,68	1,65	1,31	1,15	0,46	1,40
Etter økt skattekostnad	0,58	1,49	1,21	1,00	0,35	1,20

Soliditet

Tabell 14 viser soliditet før og etter økt total skattekostnad. Som beskrevet i delkapittel 4.4.3, har vi trukket fra grunnrenteskatt, produksjonsavgift, formuesskatt og utbytteskatt fra egenkapitalen. Videre viser tabellen at egenkapitalandelen reduseres i hvert år i analyseperioden. Likevel er andelen på over 40 prosent i alle årene, med unntak av i 2016. Kleiva Fiskefarms totale skattekostnad øker med 22 millioner i dette året. Som tabellen viser, tilsvarer det en reduksjon i egenkapitalandelen med 5 prosent. Resultatene indikerer meget god soliditet hos Kleiva Fiskefarm, og at de har god evne til å betale for seg i et langsiktig perspektiv. Selv om bedriften opplever driftsutfordringer i enkelte år, klarer de likevel å opprettholde en god soliditet.

Tabell 14: Soliditet før og etter økt skattekostnad

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Før økt skattekostnad i kr	142 214	220 161	285 766	359 362	366 556	355 494
Etter økt skattekostnad i kr	119 905	204 738	271 476	343 865	348 070	336 962
Før økt skattekostnad i %	32,0	51,7	52,5	62,5	62,1	53,6
Etter økt skattekostnad i %	27,0	48,1	49,9	59,8	59,0	50,8

Lønnsomhet

For å vurdere hvordan total skattekostnad påvirker Kleiva Fiskefarms lønnsomhet, velger vi å se på lønnsomheten som er beregnet i forskningsspørsmål 1. Her ser vi på forholdet mellom årsresultat og salgsinntekter. Formuesskatt og utbytteskatt er resultatavhengige skatter, og vil ikke påvirke lønnsomheten. Allerede betalte skatter og avgifter som selskapsskatt, eiendomsskatt og eksportavgift, er det allerede tatt høyde for i årsresultatet. Lønnsomheten før og etter total skattekostnad er illustrert i tabell 6 i delkapittel 5.1.

6 Diskusjon

Problemstillingen i denne studien er «*Hva kan de bedriftsøkonomiske konsekvensene av økt skattekostnad være for en havbruksaktør?*». Studien tar utgangspunkt i forslaget om grunnrenteskatt på havbruk og nye regler for verdsettelse av havbrukstillatelser. For å besvare problemstillingen har vi utført en casestudie av familiebedriften Kleiva Fiskefarm. Formålet er dermed å få en dypere innsikt i hvordan økt skattekostnad kan påvirke en mindre aktør i havbruksnæringen. Problemstillingen er dekomponert i tre forskningsspørsmål, hvor vi ser på isolert effekt av grunnrenteskatt, formuesskatt og den totale skattekostnaden for Kleiva Fiskefarm.

I dette kapitlet vil vi diskutere studiens resultater med utgangspunkt i teorikapitlet og Kleiva Fiskefarms høringssvar, som er presentert i vedlegg 4. Deretter vil vi redegjøre for studiens begrensninger og implikasjoner, og avslutningsvis komme med forslag til videre forskning.

6.1 Økonomiske konsekvenser av grunnrenteskatt

I teorikapitlet refererer vi til beregninger gjort av Greaker og Lindholt som viser til grunnrente i ulike næringer, deriblant havbruksnæringen. Resultatene viser en positiv grunnrenteinntekt i fire av seks år for Kleiva Fiskefarm, i analyseperioden. Dette resultatet bidrar til å underbygge Greaker og Lindholts påstand om grunnrente. Likevel viser resultatet i denne studien til en negativ grunnrenteinntekt i to av seks år. Analyseperioden representerer dermed et tidsintervall med betydelige svingninger. Dette tyder på at Kleiva Fiskefarm ikke er et unntak i en såkalt turbulent næring.

Dersom grunnrenteinntekten er negativ, skal det negative skattegrunnlaget fremføres med et rentetillegg frem til skattegrunnlaget blir positivt. Den negative grunnrenteinntekten i 2020 og 2021, fremføres til fradrag for kommende års grunnrenteinntekt med rente (Prop. 78 LS (2022-2023)). Denne fordelingen vil ikke Kleiva Fiskefarm kunne benytte seg av innenfor analyseperioden, fordi det ikke er noen positiv grunnrenteinntekt i senere år vi kan vise til. Et alternativ til fremførbar negativ grunnrenteinntekt, er at den utbetales av staten. Dette vil føre til tryggere og mer stabil ordning for havbruksaktører, og løse likviditetsutfordringer i år med lavere driftsresultat. Ifølge resultatene vil Kleiva Fiskefarm ha et negativt årsresultat i 2020. Dette gjør at bedriften må betjene deler av den økte skattekostnaden med egenkapital. Ved utbetaling av negativ grunnrenteinntekt ville dette vært unngått. Med denne løsningen vil de ikke være avhengige av ekstraordinær avkastning enkelte år for å betjene skattekostnaden i

dårlige år. Dette kan indikere at Kleiva Fiskefarm vil oppnå bedre likviditet ved utbetaling av negativ grunnrenteinntekt. Likevel har staten gått bort i fra denne ordning, på bakgrunn av at den blant annet er ressurskrevende, da ordningen krever forsvarlig kontroll av kostandene (Prop. 78 LS (2022-2023)). Det er viktig å presisere at både utbetaling og fremføring av negativ grunnrenteinntekt vil utgjøre samme resultat på sikt.

Resultatet viser at bunnfradraget benyttes i alle fire årene med positiv grunnrenteinntekt. Fradraget sørger for at Kleiva Fiskefarm unngår å betale grunnrenteskatt i to av fire år med positiv grunnrenteinntekt. Ifølge resultatene i denne studien virker bunnfradraget til å skjerme de mindre aktørene i næringen, slik det har til formål å gjøre. De årene de derimot skal betale grunnrenteskatt, og har høyest økt skattekostnad, er i 2016 og 2017. Dette representerer de årene med best årsresultat. Teorien om at grunnrenteskatt er lønnsomhetsjustert og kun skal betales i år med ekstraordinær avkastning, kan dermed bekreftes i denne studien. I Kleiva Fiskefarms høringssvar fremlegges en påstand om at den foreslåtte økte skattekostnaden er uavhengig av lønnsomhet (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Resultatene i studien viser derimot at den foreslåtte grunnrenteskatten er lønnsomhetsjustert.

Slik casestudien er lagt opp, inngår produksjonsavgiften i den grunnrenterelaterte skattekostnaden. For Kleiva Fiskefarm er produksjonsavgiften stabil i alle årene, uavhengig av driftsresultatet. Dette bekrefter at produksjonsavgiften bidrar med stabile inntekter til staten, også i de årene hvor selskapet har lav eller ingen betalbar grunnrenteskatt. Studien kan dermed bekrefte at avgiften fungerer etter sitt tiltenkte formål. I 2016 hadde Kleiva Fiskefarm et årsresultat på 114 millioner kroner, og en produksjonsavgift på 6,6 millioner kroner. Til sammenligning hadde bedriften i 2020 et årsresultat på 7,2 millioner kroner, og en produksjonsavgift på 7,4 millioner kroner. I resultatene utgjør produksjonsavgiften den største andelen av grunnrenterelatert skatt, og skatten kan derfor oppfattes som uavhengig av lønnsomheten. Funnene underbygger Kleiva Fiskefarms påstand om at den foreslåtte økte skattekostnaden ikke er lønnsomhetsjustert.

Grunnrenteskatt på havbruk skal utformes som en kontantstrømskatt. Utformingen antas å være nøytral, og bygger på en forutsetning om at lønnsomme investeringer før skatt, også vil være lønnsomme etter skatt (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dersom en virksomhet skal gjøre nye investeringer, kan staten regnes som en medinvestor, der risikoen fordeles mellom staten og selskapet. Staten dekker sin del av investeringskostnaden ved å gi fradrag for investeringsutgiften. Grunnrenteskatt utgjør nettoinntekten staten får igjen som avkastning på

investeringen (Prop. 78 LS (2022-2023)). I Kleiva Fiskefarms årsregnskaper finner vi at bedriften har høye investeringsutgifter. Ved beregningsgrunnlaget av grunnrenteskatt, vil selskapet få fradrag for 44,9 prosent av investeringsutgiften (Prop. 78 LS (2022-2023)). Dette kan være fordelaktig for Kleiva Fiskefarm, da de også vil få fradrag for de ulønnsomme investeringene. Grunnrenteskatten er nøytralt utformet. Dette leder til at Kleiva Fiskefarm vil kunne fortsette å investere i en miljømessig og bærekraftig drift.

6.2 Økonomiske konsekvenser av formuesskatt

I teorien påpeker vi at formuesskatten er en subjektsskatt, og at skattesubjektene er personer bosatt i Norge med skattbar formue. Aksjeselskap og allmennaksjeselskap er fritatt for skatt på formue. Det er eierne av selskapet som må betale formuesskatten. I Prop. 78 LS (2022-2023) argumenterer regjeringen for at det også er andre individuelle forhold som påvirker formuesskatten og utbytteskatten som de private eierne må betale. I Kleiva Fiskefarms høringssvar argumenterer de derimot med at aksjonærene i bedriften ikke har personlige midler utenom selskapet til å dekke formuesskatten (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Den eneste muligheten er å ta ut utbytte av bedriften for å finansiere formuesskatten. Videre argumenterer Kleiva Fiskefarm for at formuesskatten må på dette grunnlag ses på som en kostnad for selskapet (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). I denne studien har vi tatt utgangspunkt i Kleiva Fiskefarms høringssvar, og ser på formuesskatten som en skattekostnad for bedriften.

I Kleiva Fiskefarms høringssvar om grunnrenteskatt på havbruk trekker de frem lovendringen om verdsettelse av havbrukstillatelser. Selskapet mener at de nye reglene gjør at de nå blir beskattet med en fast skatt (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Halvparten av Kleiva Fiskefarms havbrukstillatelser er ervervet før 1998. Ved å bruke nye verdsettelsesregler ser vi at tillatelsene får en drastisk verdiøkning. Dette fører til at eierne av Kleiva Fiskefarm får en betydelig høyere skattepliktig formue. Resultatene bekrefter at de nye endringene kan føre til betydelig høyere skattepliktig formue for oppdrettseiere med tillatelser ervervet før 1998. Med bakgrunn i dette foreslår Kleiva Fiskefarm i sitt høringssvar at havbrukstillatelsene bør unntas fra formuesbeskatning. De argumenterer for at skatten er uavhengig av resultatet, noe som gjør at den effektive skattesatsen kan overstige årsresultatet (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). I 2020 er den effektive skattekostnaden på over 100 prosent, noe som betyr at utbyttet som må tas for å finansiere formuesskatten er høyere enn årsresultatet. Kleiva Fiskefarm utløser høyest formuesskatt til sine eiere i de årene hvor resultatene er dårligst, noe som kan være problematisk i år med driftsutfordringer. Resultatene våre viser at soliditeten til Kleiva

Fiskefarm er god. Den solide egenkapitalen gjør at selskapet har god betalingsevne i et langsiktig perspektiv.

For å dempe effekten av de nye skatteendringene, vil unoterte selskaper få en verdsettelsesrabatt på havbrukstillatelsene. Den foreslåtte rabatten er på 50 prosent av markedsverdien (Prop. 78 LS (2022-2023)). Forslaget om grunnrenteskatt har i tillegg medført lavere auksjonspriser på havbrukstillatelser. Auksjonsprisen brukes for å verdsette havbrukstillatelsene, og dette vil ha gunstige effekter for formuesskatten. Kleiva Fiskefarm opererer i produksjonsområde 10, hvor prisen på siste auksjon i 2022 var på 135 000 kr per tonn (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022b). I 2020 var derimot auksjonsprisen i nærliggende produksjonsområder på 220 000 kr per tonn (Fiskeridirektoratet, 2020). Reduksjon i auksjonspris vil derfor redusere skattegrunnlaget for oppdrettseierne. Kleiva Fiskefarm argumenterer imidlertid for at reduksjon i formuesskattegrunnlaget motvirkes av økning av produksjonsavgift (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Når Kleiva Fiskefarm leverte sitt høringssvar var enda ikke forslaget om verdsettelsesrabatt lagt frem. Deres argument om at reduksjon i formuesskattegrunnlaget motvirkes av økningen av produksjonsavgiften faller derfor bort.

Formuesskatt skal betales av enhver person bosatt i Norge med en skattbar formue, jf. skatteloven § 2-1. Dette tilsier at utenlandske investorer ikke må betale formuesskatt på investeringer i Norge. Motstandere av skatten mener derfor at formuesskatten favoriserer utenlandsk eierskap, og gir dem økt konkurransekraft. Vi har lagt til en grunn en forutsetning om at formuesskatt vil være en skattekostnad for Kleiva Fiskefarm. De hadde derfor unnsloppet denne skatten dersom de hadde vært eid av utenlandske investorer.

6.3 Økonomiske konsekvenser av total skattekostnad

Kleiva Fiskefarm besitter seks havbrukstillatelser, der én av disse er en visningstillatelse. Fiskeridirektoratet viser til at særtillatelsene har mulighet til høy årsproduksjon, og mener de burde omfattes av grunnrenteskatten. Da disse tillatelsene tildeles vederlagsfritt, vil de kunne generere en fortjeneste tilsvarende kommersielle matfisktillatelser (Prop. 78 LS (2022-2023)). Videre skriver de i sitt høringssvar at til tross for at særtillatelsene er tidsbegrenset vil de kunne generere ekstraordinær avkastning over flere år (Prop. 78 LS (2022-2023)). Andre høringssvar støtter Fiskedirektoratets påstander, ved å hevde at det ikke er faglig grunnlag for at særtillatelser ikke skal omfattes av grunnrenteskatt (Prop. 78 LS (2022-2023)). Likevel er det foreslått i proposisjonen at tillatelser til særlige formål ikke omfattes av grunnrenteskatt

(Prop. 78 LS (2022-2023)). Da Kleiva Fiskefarm besitter en visningstillatelse, vil dette bidra til å redusere skattegrunnlaget for grunnrenteskatt og formuesskatt, noe som vil være en fordel for bedriften.

I høringsvaret til Kleiva Fiskefarm har de beregnet effektiv skattesats før innføring av grunnrenteskatt for 2019, 2020 og 2021. Skattesatsene er illustrert i tabell 15. De argumenterer for at bedriften er avhengig av 50 til 60 prosent avkastning for å betjene skattekostnaden i år med driftsutfordringer, slik som i 2020 og 2021 (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). De gjeldende skattekostnadene for Kleiva Fiskefarm er med i beregningen, inkludert formuesskatt og utbytteskatt. De argumenterer for at da den effektive skattesatsen allerede er på 43 prosent i 2019, vil en pålagt grunnrenteskatt føre til likviditets- og soliditetsutfordringer (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Våre resultater viser til en effektiv total skattekostnad på henholdsvis 40, 251 og 167 prosent. Tabell 15 viser den effektive skattekostnaden før og etter innføring av grunnrenteskatt og økt produksjonsavgift. Beregningene før grunnrenteskatt er utført av Kleiva Fiskefarm, og beregningene etter er utført i denne studien. Oversikten viser en variasjon i skattesatsene, der 2019 og 2020 hadde lavere eller tilnærmet lik effektiv skattekostnad, mens vi i 2021 kunne se at det var en betydelig økning.

Tabell 15: Effektiv skattekostnad før og etter grunnrenteskatt og produksjonsavgift

	2019	2020	2021
Før grunnrenteskatt	43 %	250 %	140 %
Etter grunnrenteskatt	40 %	251 %	167 %

Forslaget om grunnrenteskatt har medført lavere auksjonspriser, som videre har resultert i en lavere skattepliktig formue. I tillegg vil innføring av verdsettelsesrabatt på havbrukstillatelser bidra til å redusere skattepliktig formue ytterligere. I høringsvaret til Kleiva Fiskefarm påstår de at en nedgang i formuesskattegrunnlaget vil være lavere enn økning i produksjonsavgift (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Kleiva Fiskefarm fremla sitt hørings svar før forslaget om verdsettelsesrabatt. Bedriftens beregninger er derfor utført med utgangspunkt i et høyere formuesskattegrunnlag. Tabell 15 viser en nedgang i effektiv skattekostnad for 2019 fra 43 til 40 prosent, selv etter innføring av grunnrenteskatt og økt produksjonsavgift. Da Kleiva Fiskefarm ikke skal betale grunnrenteskatt disse årene, er det økt produksjonsavgift som veier opp for reduksjon i formuesskattegrunnlaget. Dette gjør at effektiv skattekostnad blir forholdsvis lik, både ut fra våre beregninger og ut fra Kleiva Fiskefarm's hørings svar. Dette indikerer at bedriftens argument vil kunne falle derfor bort ved innføring av

verdsettelsesrabatt. Det er likevel viktig å merke seg at perioden i tabell 15 har overvekt av år med driftsutfordringer. Resultatene i denne perioden vil ikke være representative for en normalperiode.

Som illustrert i tabellene i delkapittel 5.3, vil både likviditet og soliditet bli redusert ved innføring av grunnrenteskatt. Likviditetsgraden etter økt skattekostnad viser at Kleiva Fiskefarm kan få utfordringer med å betjene den kortsiktige gjelden. Dette underbygger deres påstand i høringssvaret. Likevel viser resultatene til en god soliditet i bedriften, selv etter økt skattekostnad. Dette tyder på at de har god betalingsevne over tid. I Kleiva Fiskefarms høringssvar påstår de at den foreslåtte grunnrenteskatten forutsetter at næringen ikke vil oppleve nedgangstider, og at gode driftsår som 2016 vil være normalen. Bedriften mener derimot at 2016 var et rekordår, og at dette ikke anses representativt som et normalår (Kleiva Fiskefarm AS, 2022). Kleiva Fiskefarm har utført beregningene i år med driftsutfordringer, og dette kan skape et uriktig bilde av effektiv skattekostnad for et normalår. Analyseperioden inneholder både gode og dårlige år, og avkastningen vil i de gode årene kunne dekke skattekostnadene i de dårlige årene. Dette vil være en realitet dersom analyseperioden er representativ for fremtidige år i næringen, noe som er vanskelig å forutse.

Formålet med studien er å undersøke økonomiske konsekvenser ved økt skattekostnad, kan det være ugunstig å analysere en turbulent periode med store svingninger. Kanskje ville studien fått et mer representativt resultat, dersom analyseperioden kun besto av år som 2017, 2018 og 2019. Riktignok er havbruksnæringen eksponert for ukontrollerbare faktorer som salgspriser, sykdom og krav fra offentlige myndigheter. Det er uenigheter om hvordan havbruksnæringen skal skattlegges blant stortingspartiene, noe som skaper usikkerhet for aktørene. Den fremtidige utviklingen er derfor vanskelig å forutsi. Med dette bakteppet, kan resultatene likevel gi en indikasjon på hvordan den totale skattekostnaden vil påvirke Kleiva Fiskefarm i kommende år.

6.4 Begrensninger ved studien

I denne studien har vi undersøkt hva de bedriftsøkonomiske konsekvensene av økt skattekostnad kan være for en havbruksaktør. For å beregne den totale skattekostnaden til Kleiva Fiskefarm har vi tatt utgangspunkt i forslaget om grunnrenteskatt på havbruk og nye verdsettelsesregler av havbrukstillatelser. Videre har vi presentert hva skattekostnadene utgjør for selskapets likviditet, soliditet og lønnsomhet. Studien har imidlertid noen begrensninger, og det er derfor viktig å se studiens resultat med forbehold om begrensningene i studien.

Som forklart i kapittel 4, benytter vi oss av en kontrafaktisk metode. Vi kan derfor ikke konkludere med at resultatene i studien reflekterer det faktiske utfallet for Kleiva Fiskefarm. Videre er dette en casestudie, noe som tilsier at studien kun er representativ for dette tilfellet. Studien kan dermed ikke generaliseres for andre aktører i havbruksnæringen.

Analyseperioden er satt til seks år, og kan være for smal til å reflektere et representativt tidsperspektiv. Likevel inneholder perioden både år med ekstraordinære avkastning og driftsutfordringer, noe som kan reflektere en turbulent havbruksnæring.

Videre er det enkelte elementer ved beregningen som ikke er hensyntatt. Regjeringen har foreslått at bedriftene selv skal sette markedsverdi ved merdkanten, før det foreslåtte prisrådet er oppdrettet (Prop. 78 LS (2022-2023)). Da vi ikke har hatt tilgang til hvilken markedspris Kleiva Fiskefarm vil fastsette for 2023, har vi tatt utgangspunkt i faktisk salgspris for å beregne grunnrenteinntekt. Det kommer frem i resultatene at resultatgraden i 2020 er negativ som følge av økte skattekostnader. Da Kleiva Fiskefarm ikke kunne betjene kostnadene med driftsinntektene, ville de måtte betale underskuddet med egenkapital. Dette ville redusere egenkapitalen i 2021, noe vi ikke har inkludert i beregningene. Det er også viktig å merke seg at produksjonsavgiften ble innført i 2021, med en sats på 40 øre per kilo sløyd fisk (Skatteetaten, 2023a). Avgiften er allerede inkludert i årsresultatet for 2021. Den reelle resultatgraden etter økt skattekostnad ville dermed være noe høyere enn beregnet, da det er antydning til dobbeltbeskatning av produksjonsavgift dette året.

Formuesverdien til et unotert selskap verdsettes basert på den skattemessige verdien per 1. januar. Da den skattemessige verdien til Kleiva Fiskefarm ikke er offentlig, har vi tatt utgangspunkt i selskapets eiendeler og gjeld. Resultatene må dermed leses med forbehold om de nevnte begrensningene.

6.5 Implikasjoner og videre forskning

Denne studien kan betraktes som et tilskudd i rekken av forskning innen beskatning av havbruksnæringen. Grunnrenteskatt på havbruk er per mai 2023 ikke innført, og nye verdsettelsesregler av havbrukstillatelser er nylig innført. Det er dermed få studier som undersøker hvordan de økte skattekostnadene vil påvirke havbruksaktørene. Studien vår belyser at en mindre aktør i næringen, som Kleiva Fiskefarm, skjermes av det foreslåtte bunnfradraget. Videre finner vi at de unoterte selskapene utløser en betydelig høyere formuesskatt for sine eiere, ved bruk av nye verdsettelsesregler. Da formuesskatten er

resultatuavhengig, kan skatten være høyere enn årsresultatet. Dette gjør at vår undersøkelse belyser hvordan en mindre aktør i havbruksnæringen kan bli påvirket av grunnrenteskatten og nye regler for verdsettelse av havbrukstillatelser.

I denne studien har vi undersøkt hvordan én aktør kan påvirkes. Forslag til videre forskning er dermed å undersøke andre aktører som vil bli påvirket av de nye skattereglene. Det kunne imidlertid vært interessant å se hvordan både mindre og større aktører påvirkes. Ved å undersøke andre aktører på størrelse med Kleiva Fiskefarm, kan resultatene sammenlignes, og med det undersøke hva som er representativt for de mindre aktørene i havbruksnæringen. Ved å undersøke bedrifter av andre størrelser, vil dette kunne gi et rettviseende bilde av hvordan næringen vil bli påvirket som helhet. Det ville videre være interessant å undersøke ringvirkninger av beskatningen. Kleiva Fiskefarm befinner seg i den delen av verdikjeden der produksjonen foregår i merdene. Forslag til videre forskning vil derfor være å undersøke hvordan andre ledd i verdikjeden og lokalsamfunn blir påvirket av beskatningen.

25. mai 2023 ble det kjent gjennom media, at regjeringspartiene og Venstre har kommet til en enighet om en grunnrenteskattesats på 25 prosent. I tillegg skal verdsettelsesrabatten på havbrukstillatelser økes til 75 prosent (Rosvoll et al., 2023). Med utgangspunkt i våre beregningsmetoder, vil det være av interesse å gjøre beregningene om igjen, med de faktiske skattesatsene som vedtas. Hvilken skattesats som endelig vedtas, gjenstår å se.

Referanseliste

- Akvakulturloven. (2005). *Lov om akvakultur* (LOV-2005-06-17-79). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-79>
- Akvakulturregisteret. (2023, 19. januar). *Kleiva Fiskefarm AS - 942027672*.
Fiskeridirektoratet.
<https://sikker.fiskeridir.no/akvakulturregisteret/web/legalEntities/72DC7928D6313856D8249B1DD840A24E#fane=Tillatelser>
- Altinn. (2023a, 27. mars). *Skatt for aksjeselskap*. Altinn. <https://www.altinn.no/starte-og-drive/skatt-og-avgift/skatt/skatt-for-aksjeselskap/>
- Altinn. (2023b, 27. mars). *Skatt for personlige aksjonærer i aksjeselskap*. Altinn.
<https://www.altinn.no/starte-og-drive/skatt-og-avgift/skatt/skatt-for-personlige-aksjonarer-i-aksjeselskap/>
- Artic Aqua. (u.å.). *Visnings-senteret*. Artic Aqua. Hentet 15. mars 2023 fra
<https://www.arcticaqua.no/>
- Baklien, A. T. (2020, 29. oktober). *Nok et rekordsår i oppdrettsnæringen*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/artikler-og-publikasjoner/nok-et-rekordar-i-oppdrettsnaeringen>
- Barentswatch. (2023a). *Fiskedødelighet og tap i produksjonen*. Hentet 29. mars fra
<https://www.barentswatch.no/havbruk/fiskedodelighet-og-tap-i-produksjonen>
- Barentswatch. (2023b). *Fiskehelse*. Hentet 10. mars fra
<https://www.barentswatch.no/fiskehelse/>
- Barney, J. (2014). *Gaining and Sustaining Competitive Advantage* (4. utg.). Pearson Education Limited.
- Bertheussen, B. A. & Vassdal, T. (2019). Strategic sources of superprofit in a well-regulated fishery. *Marine Policy*, 106, 103551.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X18309369>
- Bertheussen, B. A. & Vassdal, T. (2023). Appropriation of economic values in a rights-based fishery. *Ocean & Coastal Management*, 237, 106537.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0964569123000625>
- Bjørndal, T. & Tusvik, A. (2020). Economic analysis of on-growing of salmon post-smolts. *Aquaculture Economics & Management*, 24(4), 355-386.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13657305.2020.1737272>

- Bjørneby, M., Markussen, S. & Røed, K. (2020). Does the Wealth Tax Kill Jobs? , 35.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3708628
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Eigedomskattelova. (1975). *Lov om eigedomsskatt til kommunane* (LOV-1975-06-06-29).
Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-06-29>
- Fiken. (u.å.-a). *Hva er fritaksmetoden*. <https://fiken.no/forklarer/fritaksmetoden>
- Fiken. (u.å.-b). *Hva er kontantstrøm*. <https://fiken.no/forklarer/kontantstrom>
- Fiken. (u.å.-c). *Hva er soliditet*. <https://fiken.no/forklarer/soliditet>
- Finansdepartementet. (2017). *Grunnlag for Finansdepartementets beregninger av skatter og avgifter i statsbudsjettet for 2018*.
https://www.regjeringen.no/contentassets/4555aa40fc5247de9473e99a5452fd/d/arbnotat10_2017.pdf
- Finansdepartementet. (2022a, 28. september). *Grunnrenteskatt på havbruk*.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/grunnrenteskatt-pa-havbruk/id2929113/>
- Finansdepartementet. (2022b, 6. oktober). *Hvem betaler og hvem mottar skattene?*
<https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/hvem-betaler-og-hvem-mottar-skattene/id439316/>
- Finansdepartementet. (2022c, 28. september). *Høringsnotat - Grunnrenteskatt på havbruk*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-grunnrenteskatt-pa-havbruk/id2929159/?expand=horingsnotater>
- Finansdepartementet & Statsministerens kontor. (2023, 28. mars). *Regjeringens forslag om grunnrenteskatt på havbruk*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringens-forslag-om-grunnrenteskatt-pa-havbruk/id2968430/>
- Fiskeridirektoratet. (2020, 3. september). *Auksjon august 2020*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Auksjon-av-produksjonskapasitet/Auksjon-august-2020>
- Fiskeridirektoratet. (2022). *Nøkkeltall fra norsk havbruksnæring 2021*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tall-og-analyse/Statistiske-publikasjoner/Noekkeltall-for-norsk-havbruksnaering>
- Fiskeridirektoratet. (2023, 24. april). *Akvakulturregisteret*. Hentet 24. april fra
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Registre-og-skjema/akvakulturregisteret>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-a). *Akvakultur av marfisk av laks, ørret og regnbueørret til forskningsformål*. <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Saertillatelser/Forskningstillatelser>

- Fiskeridirektoratet. (u.å.-b). *Grønne tillatelser*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Kommersielle-tillatelser/Laks-oerret-og-regnbueoerret/Groenne-tillatelser>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-c). *Havbruksfondet*. Hentet 25. mars 2023 fra
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tema/Havbruksfondet>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-d). *Kapasitetsjustering/trafikklyssystemet*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Kapasitetsjustering-trafikklyssystemet>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-e). *Resultater fra lakseauksjonen 2022*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Auksjon-av-produksjonskapasitet/auksjon-2022/reultater>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-f). *Tildelingsprosessen*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Tildelingsprosessen>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-g). *Tillatelser til særlige formål*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Saertillatelser>
- Fiskeridirektoratet. (u.å.-h). *Visningstillatelser*.
<https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Saertillatelser/Visningstillatelser-og-anlegg>
- Folkvord, B. & Furuseth, E. (2018). Høyaktuell grunnrenteskatt. *Skatterett*, 37(3-4), 207-208.
<https://doi.org/doi:10.18261/issn.1504-310X-2018-03-04-01>
- Forskningsrådet. (2021). *An evaluation of the Scientific Basis of the Traffic Light System for Norwegian Salmonid Aquaculture* (9788212039186).
<https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2021/an-evaluation-of-the-scientific-basis-of-the-traffic-light-system-for-norwegian-salmonid-aquaculture.pdf>
- Garlock, T., Asche, F., Anderson, J., Bjørndal, T., Kumar, G., Lorenzen, K., Ropicki, A., Smith, M. D. & Tveterås, R. (2020). A global blue revolution: Aquaculture growth across regions, species, and countries. *Reviews in Fisheries Science & Aquaculture*, 28(1), 107-116.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23308249.2019.1678111>
- Greaker, M. & Lindholt, L. (2019). *Grunnrenten i norsk akvakultur og kraftproduksjon fra 1984 til 2018* (8258710176). Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/attachment/403220?ts=16e595d15d8>

- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>
- Grønvik, O., Grünfeld, L., Alvestad, R., Espmark, Å. & Rognsås, L. L. (2022). *Virkemidler for redusert fiskedødelighet i oppdrettsnæringen* (158/2022). Menon economics og Nofima. <https://dyreverv.no/content/uploads/2023/02/Menon-publikasjon-158-2022-Virkemidler-for-reduisert-fiskedodelighet-i-oppdrettsnaeringen.pdf>
- Hovland, E., Møller, D., Haaland, A., Kolle, N., Hersoug, B. & Nævdal, G. (2014). *Over den leiken ville han rå. Norsk havbruksnærings historie* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomiske-administrative fag* (3. utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag
- Kleiva Fiskefarm AS. (2016 - 2021). *Årsregnskap*. Brønnøysundregistrene.
- Kleiva Fiskefarm AS. (2020, 20. november). *Hybridpakker til fôrflåter*. <https://www.kleiva-fiskefarm.no/hybridløsninger>
- Kleiva Fiskefarm AS. (2022, 29. desember). *Høringssvar fra Kleiva Fiskefarm*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-grunnrenteskatt-pa-havbruk/id2929159/?uid=45d15b8e-ae55-45ed-86d7-13d752e12967>
- Kleiva Fiskefarm AS. (u.å.). *Hvem er vi*. <https://www.kleiva-fiskefarm.no/om-oss-kontakt>
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode: veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Mattilsynet. (2022, 28. juni). *Lakselus*. https://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/fiskehelse/fiske_og_skjellsykdommer/lakselus/
- Meld. St. 16 (2014-2015). *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett*. N.-o. fiskeridepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6d27616f18af458aa930f4db9492f5e5/no/pdfs/stm201420150016000dddpdfs.pdf>
- Miljødirektoratet. (2022, 30. september). *Akvakultur*. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vann-hav-og-kyst/Akvakultur-fiskeoppdrett/>

- Misund, B. (2022). *Kostnadsutvikling i oppdrett av laks og ørret: Hva koster biologisk risiko?* (41-2022, H&S). NORCE Helse og Samfunn.
<https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/11250/3034859/NORCE%20rapport%20nr.%2041-2022,%20H&S.pdf?sequence=10>
- Misund, B., Osmundsen, P., Tveterås, R., Folkvord, B., Nystøyl, R. & Rolland, K. H. (2020). *Grunnrenteskatt i havbruk - Et kunnskapsgrunnlag* (88). Universitetet i Stavanger.
<https://sjomatnorge.no/wp-content/uploads/2020/02/UiS-Sluttrapport-fra-prosjekt-901526-FHF.pdf>
- Noble, C., Nilsson, J., Stien, L. H., Iversen, M. H., Kolarevic, J. & Gismervik, K. (2018). *Velferdsindikatorer for oppdrettslaks: Hvordan vurdere og dokumentere fiskevelferd*. Nofima.
- Norges Sjømatråd. (2021, 25. mai). *Norsk laks - verdens mest populære fisk*.
<https://seafood.no/aktuelt/nyheter/norsk-laks--verdens-mest-populare-fisk/>
- Norges Sjømatråd. (2023). *Valutaeffekt, verdivekst og volumnedgang for sjømateksperten*. Hentet 29. mars fra <https://nokkeltall.seafood.no/>
- Norsk Industri. (u.å.). *Veikart for havbruksnæringen*.
https://www.norskindustri.no/siteassets/dokumenter/rapporter-og-brosjurer/veikart-havbruksnaringen_f41_web.pdf
- Norsk institutt for naturforskning. (u.å.). *Lakselus*.
<https://www.nina.no/Naturmangfold/Laksefisk/Lakselus>
- NOU 2019: 18. (2019). *Skattlegging av havbruksnæringen*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/207ae51e0f6a44b6b65a2cec192105ed/no/pdfs/nou201920190018000dddpdfs.pdf>
- NOU 2022: 10. (2022). *Inntektssystemet for kommune*. Kommunal- og distriksdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/b6d3b121f9884eba9755c8ccd6e1afb3/no/pdfs/nou202220220010000dddpdfs.pdf>
- NOU 2022: 20. (2022). *Et helhetlig skattesystem*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/2dcc57a783cc4403bbdb48558514dc38/no/pdfs/nou202220220020000dddpdfs.pdf>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2000, 18. mai). *Norsk næringsvirksomhet - Framveksten av næringsvirksomhet i Norge*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/norsk-naringsvirksomhet---framveksten-av/id87539/>

- Nærings- og fiskeridepartementet. (2022a, 7. juni). *Fargeleggingen i trafikkssystemet i havbruk er klar*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fargelegging-i-trafikklyssystemet-i-havbruk/id2917698/>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2022b, 13. oktober). *Resultater fra lakseauksjonen 2022*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/xxx/id2934564/>
- Næss, A. (2020). *Prosjekt semilukkede merder*. Aquafuture. <https://www.akvafuture.com/storage/sluttrapport-2020/Sluttrapport%20Akvafuture%20Final.pdf>
- Olaussen, J. O. (2018). Environmental problems and regulation in the aquaculture industry. Insights from Norway. *Marine Policy*, 98, 158-163. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X18300794>
- Oliveira, V. H. S., Løkslett, H., Walde, C., Sommerset, I., Qviller, L. & Brun, E. (2023). *Fiskehelsesrapporten 2022 (5a/2023)*. Veterinærinstituttet. <https://www.vetinst.no/rapporter-og-publikasjoner/rapporter/2023/fiskehelsesrapporten-2022>
- Overton, K., Dempster, T., Oppedal, F., Kristiansen, T. S., Gismervik, K. & Stien, L. H. (2019). Salmon lice treatments and salmon mortality in Norwegian aquaculture: a review. *Reviews in Aquaculture*, 11(4), 1398-1417. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/raq.12299>
- Persson, D., Nødtvedt, A., Aunsmo, A. & Stormoen, M. (2022). Analysing mortality patterns in salmon farming using daily cage registrations. *Journal of Fish Diseases*, 45(2), 335-347. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/jfd.13560>
- Porter, M. E. (1997). Competitive Strategy. *Measuring Business Excellence* 1, 12-17. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/eb025476/full/pdf?title=competitive-strategy>
- Proff. (u.å.). *Roller og eiere*. Hentet 17. april 2023 fra <https://www.proff.no/roller/kleiva-fiskefarm-as/engenes/akvakultur/IFKUX7C000M/>
- Prop. 1 LS (2021-2022). *Skatter, avgifter og toll 2022*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/2ff0f9726e634c0ba49ccc600bac5140/no/pdfs/prp2021202200011s0dddpdfs.pdf>
- Prop. 78 LS (2022-2023). *Grunnrenteskatt på havbruk*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/b2dafcc40a164a03ab178fa77e6fa9e8/no/pdfs/prp202220230078000dddpdfs.pdf>

- Rosvoll, A., Rydne, N. & Knudsen, C. (2023, 29. mai). Enighet om lakseskatt på 25 prosent. *E24*. <https://e24.no/hav-og-sjoemat/i/APkX6j/enighet-om-lakseskatt-paa-25-prosent>
- Rønning, J. E. (2021). Statens vederlag for laksoppdrettskonsesjoner 1973–2020. *Praktisk økonomi & finans*, 37(3), 266-277. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2021-03-09>
- Sjømat Norge. (2022, 14. november). *I 384 permisjonsvarler*. <https://sjomatnorge.no/1384-permitterte/>
- Skar, H. (2022, 19. desember 2022). *Skatt*. <https://snl.no/skatt>
- Skatteetaten. (2022, 20. juni). *Veiledning til bruk ved formuesfastsettelse av akvakulturtillatelse som gir rett til produksjon i sjø av laks, ørret og regnbueørret 2021*. <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/kunngjoringer/veiledning-formuesfastsettelse-av-akvakulturtillatelse/>
- Skatteetaten. (2023a). *Avgift på produksjon av fisk*. Hentet 15. mars fra <https://www.skatteetaten.no/bedrift-og-organisasjon/avgifter/saravgifter/om/fisk/>
- Skatteetaten. (2023b). *Formueskatt og verdsettelsesrabatter*. Hentet 31. mars fra <https://www.skatteetaten.no/satser/formuesskatt/?year=2023#rateShowYear>
- Skatteetaten. (u.å.-a). *Aksjonærmodellen*. Hentet 15. mars 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/aksjer-og-verdipapirer/om/aksjonarmodellen/>
- Skatteetaten. (u.å.-b). *Hvor mye eiendomsskatt må jeg betale?* Hentet 13. april 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/bolig-og-eiendeler/bolig-eiendom-tomt/eiendomsskatt/hvor-mye-skatt-ma-jeg-betale/>
- Skatteetaten. (u.å.-c). *Skatt i Norge*. <https://www.skatteetaten.no/person/utenlandsk/skal-du-arbeide-i-norge/skatt-i-norge/>
- Skatteloven. (1999). *Lov om skatt av formue og inntekt (LOV-1999-03-26-14)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14>
- Soltveit, T. (2021, 2. september). Flere faktorer spilte inn på resultatet - nå slutter de med samdrift og satser på egen drift. *Kyst.no*. <https://www.kyst.no/ila-kleiva-fiskefarm/flere-faktorer-spilte-inn-pa-resultatet-na-slutter-de-med-samdrift-og-satser-pa-egen-drift/485365>
- Stene, M. (2022, 25. juli). Til tross for ILA-utbrot gjekk det betre for Kleiva Fiskefarm. *iLaks*. <https://ilaks.no/til-tross-for-ila-utbrott-gjekk-det-betre-for-kleiva-fiskefarm/>
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.

Visma. (u.å.). *Likviditetsgrad 2*. Hentet 11. mai 2023 fra

https://help.visma.net/no_no/financial-overview/content/online-help/kpi-quick-ratio.htm

Zimmer, F. (2012). *Formuesskatten i hovedpunkter*. *Universitetet i Oslo*.

<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS5980/h12/undervisningsmateriale/formuesskatt-i-hovedpunkter.pdf>

Vedlegg

Vedlegg 1: Beregning av grunnrenteskatt for Kleiva Fiskefarm AS

Tall i 1000

Grunnrenterelatert selskapsskatt	Sats	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Driftsinntekt		318 596	353 230	318 707	269 054	351 543	399 830
Driftskostnad		188 672	242 674	214 856	181 107	344 943	382 095
Avskrivning		5 971	6 967	7 320	9 398	12 016	15 210
Skattegrunnlag		123 952	103 589	96 531	78 549	-5 416	2 525
Grunnrenterelatert selskapsskatt	22 %	27 269	22 790	21 237	17 281	-	-
Grunnrenteskatt							
Salgsinntekter		318 596	353 230	318 707	269 054	351 273	398 647
Gevinst/Tap ved realisasjon av driftsmiddel		-	-	-	-	270	1 183
Driftsinntekter		318 596	353 230	318 707	269 054	351 543	399 830
Driftskostnader		194 644	249 641	222 176	190 505	356 959	397 305
Umiddelbart fradrag for investering	44,9 %	3 776	4 587	10 337	2 899	30 788	13 665
Fradrag grunnrenterelatert selskapsskatt		27 269	22 790	21 237	17 281	-	-
Fradrag forskningsavgift	0,3 %	1 109	1 230	1 110	937	1 223	1 388
Fradrag kjøp av tillatelser	40 %	-	-	-	-	-	-
Fradrag eiendomsskatt		-	-	-	-	-	-
Årets beregnede grunnrenteinntekt		91 797	74 982	63 848	57 433	-37 428	-12 527
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,8 %	-	-	-	-	-	-38 476
Grunnrenteinntekt etter fradrag for negativ grunnrente tidligere år		91 797	74 982	63 848	57 433	-37 428	-51 003
Bunnfradrag	54 600	54 600	54 600	54 600	54 600	-	-
Fastsatt grunnrenteskatt	44,9 %	16 702	9 152	4 153	1 272	-	-
Produksjonsavgift		6 576	7 335	6 657	5 666	7 352	7 271
Betalbar grunnrenteskatt		10 125	1 817	-	-	-	-

Vedlegg 2: Beregning av formuesskatt og utbytteskatt for Kleiva Fiskefarm AS

Tall i 1000

Formuesskatt	Sats	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bokført verdi egenkapital		104 670	142 214	220 161	285 766	359 362	366 556	355 494
Bokført verdi tillatelser		27 571	27 571	28 571	37 691	37 691	37 691	37 691
Bokført verdi egenkapital uten tillatelser		77 099	114 642	191 589	248 075	321 670	328 865	317 803
Markedsverdi tillatelser (50 % verdsettelsesrabatt)		243 405	243 405	243 405	311 108	311 108	311 108	311 108
Grunnlag formuesskatt		320 504	358 047	434 994	559 183	632 778	639 973	628 911
Formuesskatt > 1 700 000 og < 20 000 000	1 %	183	183	183	183	183	183	183
Formuesskatt > 20 000 000	1,1 %	3 306	3 719	4 565	5 931	6 741	6 820	6 698
Sum formuesskatt		3 489	3 902	4 748	6 114	6 924	7 003	6 881
Ubytteskatt								
Ubytte			5 607	6 271	7 633	9 831	11 133	11 260
Skjermingsfradrag	1,7 %		9	9	9	9	9	9
Utbytte før skattemessig oppjustering			5 599	6 263	7 625	9 823	11 125	11 252
Beregningsgrunnlag	1,72		9 629	10 772	13 114	16 895	19 134	19 353
Skatt på utbytte	22 %		2 118	2 370	2 885	3 717	4 210	4 258
Utbytte for å dekke formuesskatt			3 489	3 902	4 748	6 114	6 924	7 003
Utbytte for å dekke formuesskatt og skatt på utbytte			5 607	6 271	7 633	9 831	11 133	11 260

Vedlegg 3: Beregning av total skattekostnad for Kleiva Fiskefarm AS

Tall i 1000

Total skattekostnad	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Selskapsskatt	35 854	27 560	25 114	20 629	1 930	3 195
Grunnrenteskatt	10 125	1 817	-	-	-	-
Produksjonsavgift	6 576	7 335	6 657	5 666	7 352	7 271
Eiendomsskatt	-	-	-	-	-	-
Eksportavgift	2 218	2 460	2 219	1 873	2 446	2 776
Formues- og utbytteskatt	5 607	6 271	7 633	9 831	11 133	11 260
Total skattekostnad	60 380	45 443	41 623	37 999	22 861	24 502

Vedlegg 4: Hørings svar – Kleiva Fiskefarm AS

Finansdepartementet

Avsender
Kleiva Fiskefarm AS

Engenes, 29.12.2022

Hørings svar - Høringsnotat - Grunnrenteskatt på havbruk

Det vises til Finansdepartementets høringsbrev av 28. september 2022, hvor Finansdepartementet sendte på høring forslag om å innføre grunnrenteskatt på havbruk med virkning fra og med 1. januar 2023 og inviterte til å gi hørings svar innen høringsfristen den 4. januar 2023.

Kleiva Fiskefarm AS er et privateid oppdretts selskap som driver i oppdrettsvirksomhet i områdene rundt lbestad kommune i Troms fylke. Omsetningen til selskapet er på rundt kr 400 millioner i året og selv om selskapets virksomhet har stor betydning for sysselsettingen og befolkningsgrunnlaget i lbestad kommune, må selskapet således sees på som en ganske liten aktør i nasjonal målestokk.

Generelt om forslaget om innføring av grunnrenteskatt på havbruk

Det er særlig to forhold knyttet til forutsetningene bak Finansdepartementets forslag om grunnrente beskatning som vi ønsker å rette oppmerksomheten mot.

1. Høringsnotatet forutsetter at det foreligger en grunnrente i havbruksnæringen og viser på side 9 i høringsnotatet til analysene til Greaker og Lindholt, samt Flåten og Pham, begge fra 2019 og som ble benyttet av havbruksskatteutvalget for å beregne størrelsen på grunnrenten i havbruksnæringen.
2. Høringsnotatet foreslår, begrunnet i praksis utelukkende med at det er i tråd med Havbruksskatteutvalgets forslag, en effektiv grunnrenteskattesats på 40%.

Punkt 1:

Vedrørende det første punktet så kan vi ta for oss analysen til Greaker og Lindholt først. Denne analysen er, i oppdatert form fra 2021, kildegrunnlaget for figur 4 i høringsnotatet. Denne figuren er kopiert inn lenger ned under omtalen av punkt 2.

Hvis vi slår opp i punkt 3.5 i deres oppdaterte beregning fra 2021, som er seksjonen hvor de forklarer hvordan de har beregnet kapitalkostnaden så fremkommet blant annet følgende forutsetninger:

1. Investert kapital i varelageret i form av fisk i havet er ikke inkludert i beregningen av kapitalkostnaden.
2. Avkastningskravet som er benyttet i beregningen av kapitalkostnaden er 4%.

For oss så fremstår det meningsløst å ikke ta med kapitalen investert i varelager ved beregningen av kapitalkostnaden. Greaker og Lindholt har i sin analyse begrunnet dette med at innkjøp av smolt og for trekkes fra inntekten som en kostnad ved salget og i tillegg er løpende skattemessig

fradragsberettiget. Vår reaksjon til denne begrunnelsen er at den ikke kan benyttes med bakgrunn i at den fremkommer som meningsløs og er logisk feil. Varelageret er jo nesten til enhver tid den største enkeltposten i investeringene vi foretar for å kunne drive vår virksomhet. Hvis vi skal kunne selge fisk for kr 400 millioner i et vanlig driftsår så forutsetter det (med noenlunde normal bruttofortjeneste) at vi i løpet av de to foregående årene har investert rundt kr 300 millioner i kapital i settefisk, for og andre kostnader for å skape den solgte fisken. Å bare forutsette at denne investeringen ikke er gjennomført, fremkommer som en stor feil. Det skal ikke mye til for å forstå at man må foreta disse investeringene for å ha noe produkt å selge. Med mindre Greaker og Lindholt mener at vi som oppdrettere bare kan hente kapitalen som ligger i varelageret fra staten, så har åpenbart denne forutsetningen ingen verdi. Investeringene i varelager må regnes med i beregningen av kapitalkostnaden og må komme til fratrukk i den beregnede grunnrenten.

Vedrørende avkastningskravet på 4%?! som er benyttet i beregningen av kapitalkostnaden så er det vanskelig for oss å ta dette avkastningskravet på alvor. Avkastningskravet må ses opp mot hva en investor kunne tjent på en alternativ investering med samme risiko, eller om det finnes andre investeringer som gir samme avkastning med lavere risiko. En rask sammenligning med hva som normalt anses som risikofri rente, samt den underliggende risikoen i havbruksnæringen, kan ikke etterlate noen tvil om at ingen investor ville puttet penger i havbruksnæringen hvis avkastningen bare var 4%. Greaker og Lindholt sin egen analyse inneholder en figur som viser den faktiske avkastningen av kapital i den norske økonomien i perioden 1984-2020. Det fremgår av denne figuren at faktisk avkastning for markedsrelaterte fastlandsvirksomheter i perioden 2008 og utover, den perioden Greaker og Lindholt mener at det har vært en grunnrente i havbruksnæringen å snakke om, stort sett har vært rundt 12%. Selv Greaker og Lindholt sin egen analyse gjør det jo da klart at det er ikke noe poeng å benytte et avkastningskrav på 4%.

Bruken av dette kunstig lave avkastningskravet, samt at man holder noen av de største kapitalinvesteringene utenfor ved beregningen av kapitalkostnaden, medfører selvfølgelig at grunnrenten som beregnes blåses opp betydelig ved at kapitalkostnaden blir altfor lav. Dette da både investert kapital undervurderes og avkastningskravet settes for lavt.

Analysen til Greaker og Lindholt er således åpenbart beheftet med så store feil at den må sees helt bort fra.

Den andre analysen er utført av Flåten og Pham. Vi kommenterer at denne analysen begrenser seg kun til å analysere året 2016 og at det ikke er gjort noe forsøk i analysen på å se på en lengre tidsperiode. Man har kun forholdt seg til 2016 og forutsatt at dette var et normalår. Det er i denne forbindelse verdt å merke seg at 2016 var det året algeoppblomstring i Chile drastisk kuttet produksjonen i landet og lakseprisene hoppet i været samtidig som kronkursen svekket seg. For oss som selskap, samt antagelig de aller fleste andre oppdrettsselskapene i Norge, var 2016 det beste året vi noensinne har hatt. Det er selvfølgelig fornuftig å ta med det beste året noensinne når man beregner avkastningen innenfor en næring, men å ta utgangspunkt i det beste året noensinne, for så å behandle det som et normalår ved beregningen av eventuell grunnrente i en næring, hører ingen steder hjemme. Analysen til Flåten og Pham kan derfor ikke brukes som noe estimat på eventuell grunnrente over tid i havbruksnæringen.

Punkt 2:

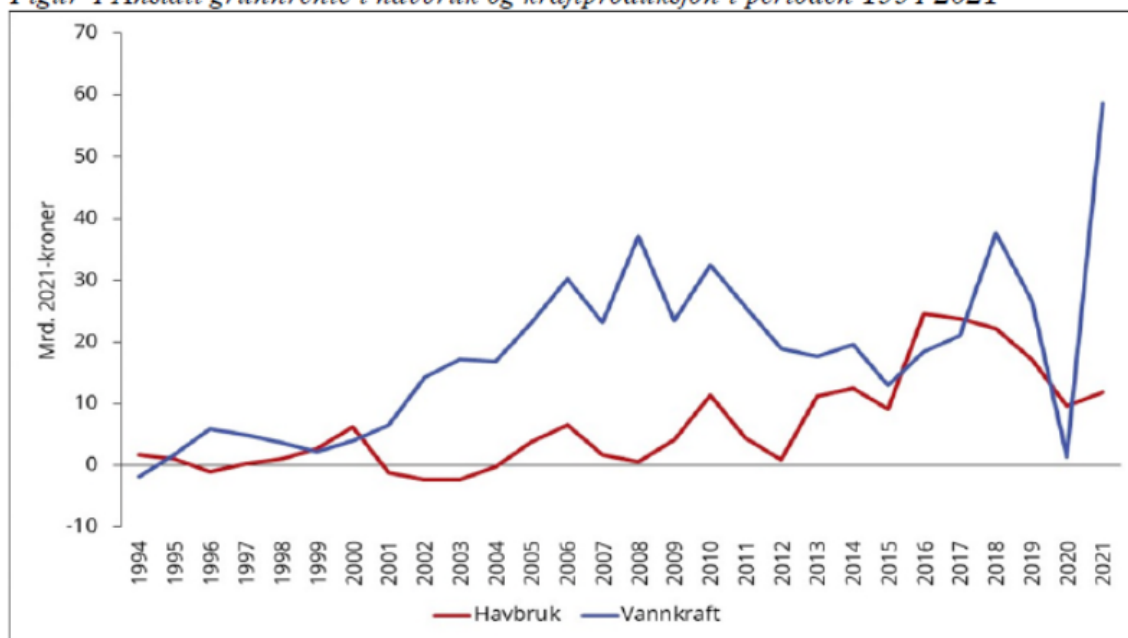
Vedrørende det andre punktet, hvor høringsnotatet foreslår en effektiv grunnrenteskattesats på 40% så viser vi til omtalen vår vedrørende det første punktet ovenfor og gjør oppmerksom på at det

selvfølgelig er umulig å fastsette noen grunnrenteskattesats som bare rammer den faktiske grunnrenten hvis man ikke har noen fornuftig beregning av størrelsen på grunnrenten. Videre så er det vår oppfatning at Havbruksskatteutvalget i veldig liten grad har begrunnet hvorfor de har foreslått en grunnrenteskattesats på 40%. La oss sitere fra deres rapport, NOU 2019:18:

«Samlet sett tilsier dette at særskattene på grunnrenten i vannkraftnæringen utgjør i størrelsesorden 40 pst. Utvalget foreslår at grunnrenteskattesatsen for havbruk settes til 40 pst, slik at man henter inn om lag like stor andel av grunnrenten i havbruksnæringen som i vannkraftnæringen. Basert på tall fra Skattedirektoratet for perioden 2013 til 2017 og utviklingen i lønnsomheten i 2018 anslås en grunnrenteskatt på 40 pst. å gi et årlig proveny på om lag 7 mrd. kroner... ...I 2017 var inntektene fra grunnrenteskatten for vannkraft i underkant av 6,7 mrd. 2019-kroner.»

Det synes således som om Havbruksskatteutvalget har lagt til grunn at resultatene til havbruksnæringen og vannkraftnæringen er omtrent like store og at en omtrent like stor del av resultatene stammer fra grunnrente. Det er de eneste forutsetningene som kan forsvare at grunnrenteskattesatsen settes identisk de to forskjellige næringene. Til dette så viser vi til figur 4 i høringsnotatet:

Figur 4 Anslått grunnrente i havbruk og kraftproduksjon i perioden 1994-2021

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2022).

Et raskt blikk på figuren ovenfor viser med all tydelighet at disse forutsetningene ikke er oppfylt. Det er åpenbart at grunnrenten innenfor vannkraftnæringen, for perioden figuren dekker, langt har oversteget grunnrenten innenfor havbruksnæringen, og dette gjelder selv om man faktisk aksepterer beregningene som ligger til grunn for denne figuren! Vi viser til nærmere omtale ovenfor (vedrørende punkt 1) om hvorfor «grunnrenten» som er beregnet for havbruksnæringen i denne figuren langt overstiger en eventuell reell grunnrente.

Delkonklusjon:

Det mangler en tilfredsstillende analyse av hva eventuell grunnrente i havbruksnæringen faktisk utgjør, og det mangler også en faktisk vurdering av om den foreslåtte grunnrentebeskatningen vil

begrense seg til kun å skattlegge grunnrente. En slik analyse og vurdering må på plass før man innfører noe forslag om grunnrentebeskatning av havbruksnæringen.

Hva er egentlig dagens skattetrykk

Når man leser Finansdepartementets høringsnotat så skapes det et inntrykk av at næringen pr i dag kun belastes med 22% alminnelig inntektsskatt og har et meget beskjedent skattetrykk. Dette er en oppfatning som samsvarer dårlig med vår egen. Det har i senere tid vært gjennomført endringer i både regelverk og praktisering av regelverk som vesentlig har skjerpet beskatningen av havbruksnæringen. Dette gjelder særlig skjerpingen innenfor formuesskatt. For å synliggjøre hva dette faktisk utgjør i beløp så har vi tatt utgangspunkt i våre regnskapstall for de tre siste årene (dette er faktiske regnskapstall og ikke noen konstruerte eksempler) og beregnet hva skattebelastningen ville blitt for disse tre årene med skattereglene slik de nå er utformet (før innføring av eventuell grunnrenteskatt).

Denne beregningen er utført med utgangspunkt i en produktavgift på 40 øre pr kg, en skattesats for alminnelig inntekt på 22%, en skattesats for formuesskatt på 1,1%, en verdsettelsesrabatt for aksjer på 20%, en formuesverdi på akvakulturtillatelse på kr 220.000 pr tonn og en oppjusteringsfaktor for utbytte på 1,72. Det er ikke tatt hensyn til eventuell 3% inntektsføring ved utbytte (til dekning av formuesskatt) utenfor skattekonsern. Alle tall i hele tusen.

År:	Res. før skatt:	Sum skatt:	Eff. skattesats:
2021	17 936	25 067	139,8 %
2020	9 124	22 775	249,6 %
2019	94 224	40 858	43,4 %

På grunn av denne skjerpingen av formuesskatten så blir selskapet i realiteten beskattet med en fast skatt, som påløper uavhengig av resultat, som gjør at effektiv skattesats i dårlige år langt overstiger det faktiske resultatet. I gode år, som 2019, kommer den effektive skattesatsen ned på et sted mellom 40 og 50 prosent da man har mer resultat å fordele den faste skatten på.

Vi er innforstått med at det er noen som er av den oppfatning at formuesskatten ikke skal hensyntas ved beregning av skattetrykk, men vi mener at det blir fullstendig feil å se bort fra dette. Aksjonærene i selskapet har ikke personlige midler utenom selskapet til å dekke formuesskatten. Deres eneste mulighet til å kunne betale formuesskatten er ved å ta ut utbytte fra selskapene, det finnes ingen annen mulighet for de til å finansiere denne. Formuesskatten må på dette grunnlag sees på som en kostnad for selskapene, i tillegg så må man ta hensyn til at man ved utbytteutdeling for å dekke formuesskatt også må utdele tilstrekkelig utbytte utover formuesskatten til å dekke utbytteskatten på utbyttet.

Med bakgrunn i disse tallene så reagerer vi med forferdelse på at det nå kommer forslag om at man i tillegg til de eksisterende skattene skal måtte betale en ekstra skatt på 40% av resultatet før skatt. Dagens skattenivå er allerede svært høyt og man er avhengig av de 50 til 60 prosentene av resultatet man sitter igjen med etter skatt i de gode årene for å kunne dekke skatten i de årene effektiv

skattesats betydelig overstiger 100% som følge av at man har hatt driftsutfordringer slik som i 2020 og 2021.

Hva blir effekten av forslaget om grunnrenteskatt

Forslaget om grunnrenteskatt har medført at auksjonsprisene på akvakulturtillatelser har falt betydelig, dette har gunstige effekter på formuesskatten, men denne gunstige effekten motvirkes på den andre siden av den foreslåtte produksjonsavgiften og naturressursskatten som vil være avhengig av produksjonen, men ikke lønnsomheten. Hvis man forutsetter at bunnfradraget blir kr 54 millioner så har vi beregnet at effektiv skattesats for 2019-2021 endrer seg fra 139,8%, 249,6%, 43,4% til 151,8%, 286,9%, 44,9%. Altså en økt beskatning for samtlige år og med størst økning i beskatningen i de årene resultatene har vært dårligst. Besparelsen i formuesskatt er altså mindre enn den økte produksjonsavgiften og naturressursskatten. På grunn av at produksjonsavgift/ naturressursskatt kan trekkes fra krone for krone i grunnrenteskatt, i kombinasjon med bunnfradraget, påløper det ingen betalbar grunnrenteskatt i perioden.

Det gjøres særskilt oppmerksom på at hvis det ikke hadde vært for bunnfradraget, så ville skatten for perioden ha oversteget resultatet før skatt slik at effektiv skattesats ville ha oversteget 100%. Forslaget om bunnfradrag er positivt. Dog er det slik at ved et bunnfradrag på 54 millioner, ender vi opp med en effektiv skattesats på 78,9% for perioden som helhet. Total skatt kr 95.677' på et totalt resultat før skatt på 121.284'. Altså sitter selskapet igjen med en avkastning på kapitalen etter skatt for årene 2019-2021 på kr 25.607', i snitt kr 8.536' i året eller en avkastning på omtrent kr 600 millioner i balansesum på rundt 1,4%. Når man i tillegg tar hensyn til at utbytte fra selskap beskattes med ca. 38% skatt, mens renteinntekter beskattes med 22% skatt, er alternativet om å sette inn pengene på en høyrentekonto noe å vurdere, her får man jo i dag i overkant av 3% rente.

Ingen skal i alle fall kunne anklage Finansdepartementet for å holde igjen på den foreslåtte beskatningen!

Vi undres over hvorvidt Finansdepartementet faktisk har beregnet noe på effekten av den foreslåtte beskatningen i perioder hvor lønnsomheten i havbruksnæringen er dårlig. En beskatning på 45% i meget sterke inntjeningsperioder er en ting, men hva med de perioder hvor selskapene har produksjonsutfordringer, en opplever prispress i markedene, eller andre ting gjør lønnsomheten dårlig, eksempelvis slik som 2020 og 2021 har vært for oss.

Vårt selskap har tjent penger før skatt, men eksempelvis kan vi si at 18 millioner er ikke den helt store avkastningen på en balansesum på over kr 600 millioner. En beskatning på over 150% er noe vi slettes ikke kan leve med.

Det er vår oppfatning at den foreslåtte grunnrentebeskatningen kanskje gir mening hvis man forutsetter at bransjen aldri igjen vil oppleve en bølgedal og at lønnsomheten man opplevde i 2016 (og i noe mindre grad i 2017 og 2018) er normalen. Dessverre så er det ikke slik. Så snart neste bølgedal, som f.eks. 2007-2009 kommer, kan det raskt bli behov for et hastemøte på Stortinget for å diskutere grunnrenteskatt. I verste fall vil en se en næring som er på vei til å gå konkurs. Vi nevner også at det før den tid vil være en del enkeltaktører som kommer til å oppleve flere dårlige år på rad utenfor hoved-syklusen til bransjen, eksempelvis som følge av algeoppblomstring, sykdom, eller store luseplager.

Hvordan burde en grunnrenteskatt ha vært utformet

Det grunnleggende problemet, sett med de små oppdretternes øyne, er at skatten, både slik den eksisterer i dag og slik den er foreslått i grunnrenteforslaget, i praksis er uavhengig av lønnsomheten.

Vi foreslår derfor at akvakulturtillatelse unntas fra formuesbeskatning, samt at det nåværende forslaget om grunnrentebeskatning trekkes tilbake. Det er viktig med en modell som hensyntar at havbruksnæringen har sykliske svingninger og høy biologisk risiko, selskapene må ikke risikere å gå konkurs som følge av denne totalen.

Normpris

Siden vi tar det for gitt at omtrent samtlige hørings svar kommer til å omtale utfordringene og problemstillingene knyttet til forslaget om bruk av normpris så bruker vi ikke mye tid på dette. Sjømat Norge m.fl. kommer helt sikkert til å bruke mange sider på å forklare hvor utfordrende denne delen av forslaget er.

Vi er ikke uten sympati for departementets synspunkt om at det er ønskelig å sikre seg mot skattetilpasning ved bruk av internprising, men vi må likevel gi uttrykk for at de negative ringvirkningene som følge av forslaget om bruk av normpris er så store at det ikke er fornuftig med en slik modell. Effekten på muligheten til å inngå langsiktige kontrakter alene er åpenbart så dramatisk at det ikke er fornuftig. I tillegg er det vår oppfatning at forslaget vil medføre betydelige administrative merkostnader.

Vi mener derfor at denne delen av høringsnotatet bør fjernes.

Med vennlig hilsen
Kleiva Fiskefarm AS

Marius Arvesen
Marius Arvesen
Daglig leder

